

moja gorenjska

04

Janez Mrak: Pozabljeni vojak (1914-1918)

58

Jelka Koselj: Posušeni paradižnik ima božanski okus

NOVO! **100% NARAVNA**
MOŠKA SPOLNA MOČ
BREZ STRANSKIH UČINKOV!

Kapsule **MAX ERECTUM FORTE** so popolnoma naraven izdelek za moške, za spodbujanje erekcije. Uporabljajo ga lahko tako mlajši kot starejši.

POZITIVNI UČINKI:
boljše in močnejše erekcije, povečanje spolne sile, povečana vzdržljivost, podaljšan spolni odnos, intenzivnejši orgazmi, boljši nadzor nad prezgodnjim izlivom.

NAROČITE KAPSULE MAX ERECTUM
ŠE DANES IN SI ZAGOTOVITE
POPOLNO SPOLNO ŽIVLJENJE!

INFORMACIJE IN NAROČILA
031 399 322

OBIŠČITE VAM NAJBLIŽJO TRGOVINO **VENERA SHOP**

KRANJ, Šuceva ul. 25 (poslovna hiša Rona) tel.: 04 281 32 21
MEDVODE, Seškova ul. 9 (nasproti Colorja) tel.: 01 361 17 73

V VSEH POSLOVALNICAH **VENERA SHOP** PO SLOVENIJI TER NA www.venera-shop.si

Optika Plus
nasproti OBI-ja v Kranju

Očala (okvir + stekla) od **19.-** Kombinirana očala že od **149.-**

T: 04 29 27 999 www.optika-plus.si

Še več udobja pri uporabi kontaktnih leč

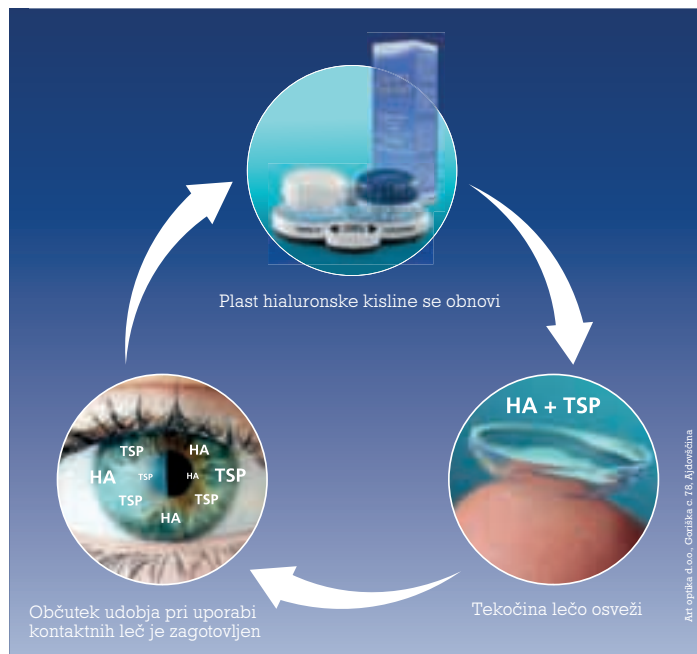
Priznan italijanski proizvajalec kontaktnih leč Safilens je razvil in predstavil najnovejši tip kontaktnih leč Open 30, ki so zahvaljujoč novi, izboljšani tehnologiji primerne tako za najbolj občutljive uporabnike kot tudi za vse, ki imate vid okvarjen zaradi astigmatizma.

Prednost Safilensovih leč že od nekdaj temelji na dejstvu, da vsebujejo koncentracijo hialuronske kisline, ki jo najdemo skorajda v vsakem tkivu našega telesa: koži, hrustancu, živčnem tkivu in očeh. Osnovna naloga hialuronske kisline je zadrževanje vode v tkivih, saj glede na lastno težo lahko zadrži tisočkratno maso vode oz. en gram hialuronske kisline nase veže tri litre vode.

Nove kontaktne leče, ki se odlikujejo tudi s korekcijo toričnih okvar očesa (cilinder oz. astigmatizem), so super mehke in se odlično prilagajajo očesu. Zaradi povišane in izboljšane tehnologije s hialuronsko kislino v celoti preprečujejo suhost očesa in odpravljajo kakršne koli težave ob nošenju leč tudi pri najbolj zahtevnih in občutljivih uporabnikih. Prav tako je posodobljen način čiščenja in shranjevanja leč, saj je tekočina za čiščenje še bolj bogata s hialuronsko kislino, škatlica, ki vibrira, pa poskrbi, da se med shranjevanjem plast hialuronske kisline na leči popolnoma obnovi.

Če želite preizkusiti nove kontaktne leče Open 30, se oglasite v Art optiki, kjer vam bodo z veseljem svetovali in vam pomagali pri vstavitvi leč v oči ter vas naučili pravilne tehnike vstavljanja leč.

Art
OPTIKA
Bleiweisova cesta 14, Kranj

Model očal s fotografije na zalogi

Aparatura OCT
za natančno
slikanje mrežnice

Art
OPTIKA
Bleiweisova cesta 14, Kranj

PO OČALA V ART OPTIKO

V naši optiki vam bomo ob strokovnem svetovanju pomagali izbrati korekcijska ali sončna očala vseh, tudi najboljših blagovnih znamk po ugodnih cenah. Sončna očala vam naredimo tudi z dioptrijo.

Z urejenim zdravstvenim zavarovanjem se na brezplačni pregled lahko naročite po tel. št.: **059 070 250** ali na: **art.kr@artoptika.si**.

- **na voljo že nova jesenska kolekcija očal**
- **od 30 do 50 % znižanje določenih sončnih očal iz preteklih kolekcij.**

Obiščite nas, ne bo vam žal!

Zakaj izbrati Domsko asistenco Elektra Gorenjska Prodaja?

Ker verjamemo, da je vam in vašim najbližjim varnost ena najpomembnejših področij v življenju.

Brez skrbi, ko se najbolj mudi.

Koga boste poklicali, če se vam pokvari pralni stroj in voda zalije kopalnico ravno pred vašim odhodom na težko zasluženi dopust? Kdo vam bo pomagal, ko vam neurje poškoduje streho in ostrešje, ali ko morate zaradi vloma zamenjati ključavnico in razbita stekla?

Le en klic do usposobljenega mojstra, serviserja ali obrtnika, ki bo odpravil težavo.

365 dni v letu, tudi ob sobotah, nedeljah in praznikih.

POMOČ JE BLIŽJE, KOT SI MISLITE

elektro
gorenjska
prodaja

Živite brezskrbno tudi vi!

Vaše težave prepustite nam. **Domska asistenca je lahko vaša že za 1 € mesečno.** Pokličite nas na brezplačno številko 080 22 04 ali nas obiščite na www.eg-prodaja.si še danes.

POZABLJEN VOJAK (1914–1918)

Ko sem bila otrok, je moj stric Janez Mrak (*11. 8. 1897 +3. 9. 1969) ob večerih doma za kuhinjsko mizo večkrat pripovedoval o veliki vojni, v katero je bil vpoklican na pragu svojih osemnajstih let in se je v njej boril vsa štiri leta. Velikokrat se je pritoževal nad Slovenci, ki so bili tako hitro pripravljene pozabiti hude žrtve svojih mož, družin in otrok. Spomini na prvo vojno so postali nezaželeni in odrinjeni iz javnosti. V stari Jugoslaviji so nekaj štele le srbske zmage, po drugi vojni pa partizanske vojne izkušnje.

Bernarda Mrak Kosel

Kot otrok sem se večkrat igrala z njegovimi medaljami, ki so se pozabljene valjale na dnu nočne omarice. Obešala sem si jih za vrat in ga spraševala, kako si jih je prislužil. Doma smo radi prisluhnili njegovim pripovedim. Pričujoči zapis je plod družinskega spomina nanj. Posvečen

je njemu in vsem tistim slovenskim vojakom, ki so se borili v veliki vojni in bili tako nevhvaležno pahnjeni v pozabo. Takole približno je tekla stričeva vojaška pot:

Cesar me hoče k soldatom imet

Naš dom je bil velika premožna kmetija v Predtrgu pri Radovljici. Oče je bil ugleden človek, sovaščani

so ga izbrali za vaškega župana. Pri hiši je bilo sedem otrok. Skladno s tradicijo so me kot prvorojenca določili za naslednika. Ko sem končal obvezno šolo, mi je oče rekel: »Janez, dovolj si star, da pustiš zabavo ob strani. Kmetija bo tvoja, a ne brez truda.«

Njegove resne besede sem z veseljem sprejel. Ponosen sem bil na to. Moje deško telo se je krepilo ob kmečkem delu in postajalo vsak dan

Družina na domačem vrtu, Janez v vojaški uniformi

močnejše in spretnejše. Ljubil sem naše polje, ljubil ravnino pod Karavankami, obkroženo z vencem gora. Ko sem delal na polju, sem čutil v sebi neko tiho navezanost nanj. Rad sem se podal na konec hiše, da odrežem kakšno red. Kosa mi je gladko tekla. Moj zamah je bil močan in odločen. Pripravljen sem bil, da vstopim v življenje. Pred mano je bil svoboden svet, poln priložnosti. Dobro bi se znašel v njem. Učil bi se gospodarjenja na kmetiji, opustil vesele urice s prijatelji in si poiskal nevesto.

A junija 1914 je počil tisti strel v Sarajevu in prav kmalu je sledila vojna napoved Srbiji. Nekatere ljudi je bilo strah, kaj bo. Drugi so samozavestno verovali v moč avstrijske vojske in verjeli, da bo vojne konec do božiča in da bo Srbija dobila, kar si zasluži. Oče ni bil dobre volje. Ni odobral vojne napovedi ne prostovoljstva. Oblasti se nikoli ni vredno javljati prostovoljno, je bilo njegovo splošno mnenje. Mati so jokali v strahu zame, vedeli so, da se ne bom mogel izogniti naboru, če bo stvar trajala. Radovljiški vojaški odbor res ni čakal dolgo. Ko sem enajstega avgusta dopolnil sedemnajst let, je že prišel uradni vpoklic.

»Kako se jim mudi. Saj si še otrok. Le kaj je bilo tega treba. Bog nam prizanesi!« so vzdihovali in molili mati.

Imeli so prav. Le kaj mi je bilo tega treba. Vse dimenzije mojega dotedanjega življenja so se razblinile. Ne da bi hotel, sem postal ujetnik zgodovine, ujetnik nekih zunanjih dogodkov, ki meni niso pomenili nič, ki pa so me izrgali iz mirnega življenja in me vrgli v pekel vojne. Neka neizogibna zunanja sila mi je podrla moj osebni svet, mojo načrtano domačnostno prihodnost.

Slovo od doma je bilo veselo, a kratko. Praznje oblečeni, z nageljni v gumbnicah smo se fantje na lojtrnem vozu vozili po mestu in prepevali:

*»Regiment po cesti gre,
zraven pa moj fantič je.«*

Na hišah so vihrale slovenske trobojnice. Ljudje so nas gledali in se ustavljali. Oglasili so se zvonovi. Godba je zaigrala Radetzski marš. Nekateri so vzklikali: »Viva Franc Jožef!« Dekleta so nam metala rože in mahala v pozdrav.

Neizkušen novinec

Naslednji dan smo se morali zglasiti na vojaški komandi v Ljubljani. Vriskanja je bilo konec. Pričelo se je urjenje. Na slovesni prisegi smo obljubili zvestobo cesarju. Stali smo postrojeni v vrste, na obrazih smo imeli masko gotovosti in predanosti cesarju. Vpijoči glas, ki je prihajal od nekje tam spredaj, nas je prepričeval, da nas je doletela posebna čast braniti Avstro-Ogrsko domovino. Nikoli nisem čutil, da je širno avstro-ogrsko cesarstvo moja domovina. Moja domovina je bila Kranjska. S polji posejana ravnina pod Karavankami. Zanj bi bil pripravljen boriti se. Do tiste daljne blatne Galicije, kamor bo poslan naš transport, nisem čutil ničesar.

Na rusko fronto nas je vlak odpeljal po enomesečnem urjenju v Ljubljani. Postal sem infanterist J. M. V resnici pa sem bil neizkušen fante. Na popisu mi je komanda izročila vojaško številko, puško, nož, čutarico ruma in molitvenik. Že na vlaku sem spoznal, da se zame začinja prava groza. Popivanja in petja je bilo kmalu konec. Bolj ko smo se bližali blatni in megleni Galiciji, resnejši so bili obrazi potnikov na vlaku. Navdušenje je povsem minilo, ko smo srečevali vlake, ki so vozili ranjence s fronte. Pred neko vasjo na začetku Galicije so vsi v našem vagonu naenkrat vstali in pričeli gledati skozi okna. Obstal sem kot vkopan. Stisnilo me je v grlu, omrtvilo jezik. Prvič v življenju

sem videl obešenca. Ne enega. Celo vrsto obešencev. Viseli so vzdolž proge po drevju nam v poduk. Starejši vojak, ki je sedel z nami, novinci, je pojasnil, da so to galicijski kmetje, rusofili, obtoženi izdajstva. Tam so viseli v svarilo tistim, ki bi si drznili simpatizirati z Rusi. Sesedel sem se v kot vagona in molčal. Mravljinčilo me je po telesu. Strašni prizor, mimo katerega je po naročilu komande z Dunaja vlak vozil v počasnem teku, nas je prestrašil. Tisti, ki so že okusili fronto in se tja vračali, so hiteli pojasnjevati, da avstrijska komanda fanatično preganja vsako izdajstvo, odkar so Čehi množično dvigovali roke in se usipali na rusko stran. Avstrijsko vojaško poveljstvo je poostriilo nadzor. Prav hitro si bil obtožen, da si maroder ali pa politično sumljiv. Grožnja, da dezerterje čaka zanesljiva smrt pred lastnim strelskim vodom, mi je odmevala v glavi. Roke sem imel potne od groženj. »Tvegajo tudi tisti, ki se želijo izogniti fronti s samopoškodovanjem, tako da se ustrelijo skozi komis,« je svaril nizek moški glas za menoj. »Zdravniki take rane prepoznajo in te obtožijo.« Zaželel sem si, da bi se vlak obrnil. Počutil sem se iztrganega, nepripravljenega. Kdo me peha v ta galicijski pekel? Kje je moj dom? Pobegnil bi s tega vlaka nazaj na domače travnike, kjer bi v miru kosil travo, jo nakladal na voz in preden bi se odpeljal proti domu, potrepljal Črno po hrbtu.

Galicijska klavnica

Ko smo v mrzlem vetru, ki je nosil prve snežinke, pripešali na fronto, smo bili kranjski vojaki pomešani med druge, večinoma Slovake. Naenkrat nisem poznal nikogar več. Znašel sem se sredi mravljišča uniformiranih ljudi in orožja, prepuščen sam sebi, brez prijateljev ali znancev, ki bi mi pomagali. Ponoči se mi je tožilo po domu, po moji kamri, v kateri so platnene rjuhe dišale po sivki in skrbni materini roki. Od pokanja granat, ki se je slišalo s prve bojne črte, so me boleli bobniči. Vse, kar sem imel, je bila čutarica ruma in molitvenik.

Prvi teden na fronti sem bil razporejen v trojko, katere naloga je bila pokopavati padle. Težka naloga za novinca. Padle avstrijske vojake smo zakopavali v kotanje, ki so jih za seboj pustile granate. Preden smo jih zasuli, je bila naša naloga, da jim poberemo legitimacije in vrednosti. Vse je bilo popisano in izročeno brigadnemu komandirju. Nekatera trupla so ležala vznak z izbuljenimi očmi, druga z obrazom v pesku ali blatni prsti. Malo je bilo padlih vojakov, katerih trupla so ostala cela. Klavnica vsepovsod, kamor si se ozrl. Razcefrane cunje in odtrgani deli telesa so ležali naokoli, nekaj jih je viselo po grmovju. Pri opravljanju te naloge mi je postalo slabo. Bruhal sem. Nisem prenesel.

»Mrak, saj imaš čutarico še polno, izpij nekaj požirkov,« mi je rekel starejši kamerad. Bil je Slovak.

Za opravljanje te naloge smo dobili dodatno čutarico ruma. Mišljeno je bilo, da ga nekaj spijemo pred pričetkom, drugega pa prihranimo za pomiritev želodca med opravljanjem svoje pogrebniške naloge. Izpraznil sem čutarico do dna. Začutil sem, kako me preplavlja pijana ubitost po vsem telesu. Topo sem pričel slediti ostalima dvema v skupini. Četudi so bila v mojem vidnem polju, nisem več videl razcefranih teles.

Zvečer sem od utrujenosti sicer zaspal, a sredi noči so se mi v sanjah prikazala na kup zmetana trupla, v kupu na sredi sem ležal jaz sam, še živ, zasut z drugimi in polit s krvjo padlih sobojevnikov. Kriknil sem in se prebudil. Bil sem ves poten.

»Kaj vpiješ, Mrak?« me je miril Slovak.

Očitno je bedel v noč. V roki je držal molitvenik. Meni molitvenik ni bil v pomoč. Obrnil sem se na bok in se skušal

Edino, kar me drži pokonci, je domača govorica in pogled na venec Karavank. Umaknil sem se v zasebnost. Najraje od vsega imam našo Črno. Vsak teden ji skrtačim dlako. Rad imam, da se konju dlaka sveti. Ob nedeljah popoldne sedem na kolo in se kam odpeljem. Naučil sem se, da od oblasti nimam česa pričakovati. Naj bo taka ali drugačna. Naj bo stara Avstrija, stara Jugoslavija ali socializem. Vsi so me pozabili.

pomiriti. Ležal in razmišljal sem v zgodnje jutro. Rum po mojih žilah je izgubljal svojo moč in glava se mi je počasi zbistrila. Prekladal sem misli v glavi in bolj ko sem jih prekladal, bolj jasno mi je postalo, da bo zgolj slučaj, če bom preživel. Nisem se počutil kot vojak, ampak kot ujetnik neke zle sile. Brez moči vplivati na to, kar se bo zgodilo. Namenjeni smo bili za pod krogle. Na kričeč neoseben ukaz moraš brez kritja teči v pohabo in smrt, če pa se pred točo ruskih krogel obrneš nazaj k svojim, boš obsojen dezerterstva in čez teden ali dva te bo pokosila krogla lastnega strelskega voda. Prej pa boš še zaprt, žejen, izstradan, zasramovan in mučen. Ko vse to veš, postane samo dejstvo, da še živiš, dragoceno naključje.

Prva bojna črta

Po enomesečnem opravljanju pomožnih del je bil naš vod poslan v prvo bojno črto. Cilj je bil presenetiti Ruse v ranem jutru in jih potisniti nazaj za dvajset korakov. Ukaz: zavzete nove frontne linije z neprestanim streljanjem. Da je povelje nesmiselno, v tistem trenutku nisem hotel razmišljati. Vse, na kar sem se lahko zanesel, je bila bliskovitost gibov mojega, še mladega telesa. Pognal sem se naprej med prvimi. »Huraaa, huraaa !!!« smo opogumljali drug drugega, ko smo čelno tekli v smrt. Že po nekaj korakih sem zaslišal, kako so z ruske strani zaregljale strojnice. Švist, švist ... je brenčala jata krogel okrog naših glav. Prvi kriki zadetih. V levi nogi pod kolenom me je zapeklo. Padel sem na tla. Obležal. Vedel sem, da si moram čim prej zavarovati glavo pred streli. Pred seboj sem ozrl kup nečesa nerazločnega. V razbesnelem šviganju izstrelkov sem se uspel priplaziti do tega kupa. Počasi sem v peščenemu oblaku pričel razločevati njegovo vsebino. V njem so bili padli, ki so jih Rusi zvezle skupaj za lastno kritje. Po zaslugi prejšnje zadolžitve me mrtvecev ni bilo več strah. Obležal sem v njihovem zavetju. Nisem se oziral v trupla. Bil sem jim hvaležen, da me vsaj zaenkrat varujejo pred krogami. Ležal sem tam in čakal, da bi streljanje prenehalo. Počakal bom. Moram verjeti v možnost, da me ne zajamejo Rusi. Čez približno eno uro je

vse potihnilo. Res, nasmehnila se mi je sreča. Našim je uspelo doseči zadani cilj. Priborili smo si tistih dvajset korakov. Tako sem glede na nov položaj obležal na avstrijski strani. Še nikoli nisem bil tako vesel našega uspeha. Čez čas so pričeli prihajati sanitetjci. Videl sem rdeči križ na njihovih hrbtih. Pričel sem klicati in mahati z roko. Opazili so me, pobrali, naložili na nosila in potem v zaledju na sanitetni voz. In potem na sanitetni vlak. Kakšna sreča! Kakšna sreča! Živ sem se vračal iz pekla, v katerem je padlo pet tisoč kranjskih vojakov, iz kaosa, v katerem je bila osebna hrabrost vojaka brezpredmetna.

S transportom sem bil poslan v lazaret v Špital na Dravi. To je bilo skoraj doma. Na koncu moje postelje je bila kartoteka, na kateri je pisalo: »Infanterist Janez Mrak, Schusswunde unter Knie (vojak pehote Janez Mrak, strelna rana pod kolonom).« V resnici mi je ruska krogla pod kolonom rešila življenje. Naslednje ofenzive ne bi preživel. Oddahnil sem se. Za mano so v bolnišnico poslali odlikovanje, križec za hrabrost. Utemeljitev: Infanterist Janez Mrak se je pogumno boril v prvi avstrijski liniji in pomagal zavzeti sovražnikovo ozemlje.

Takoj po prihodu v lazaret sem poslal domov pošto, naj ne bodo v skrbeh, da sem ranjen v nogo in ležim v Špitalu. Rana je pod kolonom in je oskrbovana, tako da noge ne bom izgubil. Vedel sem, da mati ne spijo zaradi skrbi zame. Vsi se bodo oddahnili, vojne bo konec, že čez kak mesec.

Preigravanje za čas

Ležal sem v lazaretu, ki ga je preveval vonj po lizolu. Okrog in okrog mene se je slišalo stokanje ranjencev in klicanje usmiljenk, a jaz sem razmišljal le eno. Kaj naj storim, da ne bom poslan nazaj? Moj samoohranitveni nagon mi je narekoval, da moram narediti karkoli, samo da se izognem ponovnemu transportu. Poleg mene je v bolnišnici ležal Miha iz Beljaka. Od vseh ranjencev je bil on najbližje svojemu domu. Razmišljal je podobno kot jaz in nekega večera mi je šepnil:

»Moji so mi prinesli hudičevega olja. Če si z njim mažeš rano, se nikoli ne zaceli. Bi probal?«

Takoj sem bil za to. Bolje rana kot nazaj v pekel. Stekleničko s hudičevim oljem sva imela skrito na stranišču. Če bi jo našli, ne bi mogli dokazati, od koga je. V kot prizidka na zunanji strani sva jo skrila. Treba se je bilo z zgornjim delom telesa nagniti skozi straniščno okence, da si jo dosegel. Ko sem z berglo odšel na stranišče, sem si dvakrat zaporedoma namazal prestreljeno rano s tistim oljem. Naslednje jutro sem dobil visoko vročino.

»Schreiben Sie ... Wundbrand (pišite ... gangrena),« je rekel dežurni zdravnik usmiljenki na viziti.

Čez dva dni je vročina padla, vendar termometer je še vedno kazal nad 37 stopinj. Po treh tednih je bila moja rana očitno slabša kot na začetku. Na robovih je dobivala zelenkasto barvo, iz nje se je izločal gost smrdljiv gnoj. Ker je zdravnik posumil, da se z nečim mažem, me je pričeli zasliševati:

»Mrak, wieso Ihr Wund heilt nicht? Was ist hier loss? (Mrak, zakaj je vaša rane ne celi? Kaj se dogaja?)«

»... Weiss nicht ... mein Blut nicht gut (ne vem, moja kri ne dobra ...),« sem ga skušal v polomljeni nemščini odvrniti od sumničenja. Usmiljenka, ki ga je spremljala na viziti, mi je premetala žimnico. Vedel sem, da ima naročeno, naj ves dan pazi name. Niso me odkrili. Z Mihom sva se držala vsak k sebi. Vsake tri dni sem si na stranišču namazal rano. Postajala je čudne modrikaste barve in okrog nje je bila velika rožnata oteklina. Čez dva tedna je prišla disciplinska. Preiskali so mi

posteljo in omarico, vse so preiskali tudi pri Mihom, ker se je tudi njemu razvil prisad. Potem so šli še v stranišče. Z Mihom sva se že videla v kazenskem vodu. K sreči niso pogledali skozi okence. Oddahnila sva si. Naslednji dan na viziti je zdravnik rekel z ostrim glasom:

»Mrak, Ihr Wund ist vergiftet. Sie können davon sterben. (Mrak, vaša rana je zastrupljena. Od tega lahko umrete.)«

Mihu in meni je bilo jasno, da sva stvari prignala do roba. Čez ne smeja. Naslednje jutro sem preostanek hudičevega olja zlijal v lijak in splaknil z vodo. Počasi se je rana pod kolonom pričela čistiti. Tudi zelen nisem bil več v obraz. Ko sem prvič lahko stopil na nogo brez bergle, so mi napisali odpustnico. Dobil sem dopust. Kakšno veselje me je prevevalo ob misli na domači kraj. Kar tri mesece nama je z Mihom uspelo preležati v Špitalu. Igrala sva za čas. Karte so se obrnile v najin prid. Neodgovorna galicijska avantura avstrijske vojske je medtem klavrno propadla. Novih transportov v Galicijo ni bilo več.

Dopust

Doma se je življenje spremenilo. Prejšnje blagostanje se je spremenilo v splošno pomanjkanje. Primanjkovalo je moke. Špicerije in mesnice so se zapirale. Po vaseh so z zvonikov snemali zvonove za topove. V mestu so bile odpovedane vse prireditve. Ljudje so se srečevali le pri mašah in pogrebih. Njihovi obrazi so bili resni, lica upadla. Kar nekaj tistih fantov, s katerimi sem bil skupaj na »štelengi«, je padlo v boju za cesarstvo in njihove družine so se zagrnile v žalost. Nekaj se jih je vrnilo, vendar so bili invalidi. Spoznal sem, kakšno srečo

S kolesom pred Olševkom

sem imel, da sem še vedno med živimi in je tudi moja noga še cela, čeprav me boli. Delati na kmetiji mi ni bilo treba, ker so vsi hoteli, da čim prej okrevam. Mati so me razvajali, kakor so le mogli. Vsak dan so mi pripravili kopel za nogo in mi že zaceljeno rano izpirali z arniko. Stanje se je vidno izboljševalo. Mlajši bratje in sestrici so me s spoštovanjem gledali, kadar sem si za v mesto nadel uniformo. V njej sem se jim zdel drugačen. »Je to res naš Janez?« so me spraševali.

Doma je bilo res lepo, le spati kljub udobni postelji in dišečim rjuhám nisem mogel mirno. Slike z galicijske fronte so se mi prikazovale v spanju. Od vseh grozot me je najbolj morila tista z ruskim ubežnikom. Naša pogrebna trojka je naletela nanj čisto slučajno, ko smo pregledovali gozd. Našli smo ga skritega v nizkem grmičevju. Mislili smo, da je mrtev, in dregnili vanj s puškinimi kopiti. Obrnil se je proti nam in nas prestrašen pričel prositi, naj ga pustimo živega. Pričel je vleči iz žepov dokumente, kazal fotografije svoje žene in otrok. Klečal je pred nami in nas rotil, solze so mu tekale po licih. Jaz sem mu že namignil, naj izgine, ko sta moja dva kamerada kar naenkrat sprožila. Tega nam ni bilo treba, lahko bi zamolčali, da smo ga sploh našli. Nisem razumel hladnokrvnosti svojih dveh tovarišev. Vsako noč se mi podoba tega ubogega Rusa prikrade v spanje in tudi zjutraj, ko vstajam, ga imam pred očmi.

Oče me bodri in vedno skuša povedati le kako dobro novico. Slabe zadrži zase. Šel je v mesto in za nedeljo popoldne naročil fotografa za družinsko sliko. Vedel sem, zakaj. Bal se je, da smo morda zadnjič vsi skupaj. Svojega strahu ni hotel izreči, da z besedami ne bi priklical zla. Slikali smo se na domačem vrtu. Vsi smo se praznje oblekli. Mlajši bratje v prvih črnih gvanjih, s klobuki na glavi. Sestrici v temnih oblekah z belim ovratnikom. Vsa družina

je bila takmašno oblečena, razen mene. Starša sta hotela, da jaz oblečem uniformo. V vojaški drži sem se postavil poleg matere. Fotografije takrat nisem videl. Preden je bila gotova, sem moral nazaj. Oktobra petnajstega leta sem bil poslan na Soško fronto.

Krn

V življenju še nikoli prej nisem bil v bohinjskih gorah. Ko smo se z našim vodom povzpeli na Komno, sem bil presenečen nad prostranim gorskim svetom, ki se je odprl pred mano. Tam daleč na zahodu so mi pokazali Krn, ki se je vzpenjal nad ostale vrhove, tam je po grebenih potekala frontna črta. Povsod, kamorkoli smo prišli, se je gradilo. Vojaki so v neprehoden gorski svet utirali nove poti za transport topov in nadaljevali gradnjo žičnice. Postavljeno je bilo že preskrbovalno zaledje, kasarne in zasilna bolnišnica pod Bogatinom. Vse je mrgolelo in delalo. Naš vod je dobil delovno nalogo. Vključili so nas v gradnjo poti za topove proti Peskom. Pri tem delu si moral biti stalno oprezen. Iznenada je med nas znela prileteči granata z nasprotni strani.

Gorski teren okrog Krna ni dopuščal drugega kot pozicijsko vojno. Lahi so nas pričeli obstreljevati že ob prvem svitu, topovske krogle so razbijale skale in odkruški so podeseterili njihov učinek. Ob napadu smo se poskrili v kaverne, ko pa je napad minil, smo mi udarili nazaj. Zaporedja napadov in protinapadov so se ponavljala iz dneva v dan, iz tedna v teden. Vrh Batognice je bil razrušen od obstreljevanja, kakršenkoli prodor na drugo stran je bil nemogoč. Uspeh je bil obstati, kjer si. Toda še hujše od obstreljevanja je bilo prenašati mraz. V Krnskih gorah sem preživel dve zimi. Nikoli v življenju, ne prej ne kasneje, me ni tako zeblo. Zapadlo je veliko snega, toda sneg ni bil najhujša stvar. Mnogo težje je bilo prenašati leden gorski piš. Ponoči se kljub težki odeji nisem mogel več toliko ogreti, da bi zaspal. Bedel sem in poslušal kašljanje in jamranje prezeblih in bolnih kameradov. Najbolj so zaradi mraza trpeli Hercegovci, ki niso bili vajeni Alp. Zaradi stalnega kašljanja in suma na jetiko so dva poslali domov. Pri stanju na straži v ledenem mrazu sem dobil ozeblino prstov na nogah. Nisem jih več čutil. »Tako je sezuj in jih ribaj s snegom«, mi je svetoval Franc iz Mojstrane. Ko sem se sezul, so bili prsti že čisto vijolični in zatekli.

»Moj Bog, moj Bog! Kako dolgo še?« smo se spraševali. Ali generali, ki vodijo to vojno iz toplih in udobnih hotelov, sploh vedo, kako mrzli so dnevi med zaledenimi skalami, okrog katerih brije veter.

Okrog drugega božiča je bilo sklenjeno tritedensko premirje. Na obeh straneh so se častniki odpeljali v dolino, da si oddahnejo in se poveselejo. Nas, navadne vojake, so pustili na položajih. Zaviti v vedno premalo tople odeje smo v gorskem mrazu poležavali v kavernah, si kuhali čaj, pisali pisma in igrali karte. Nismo hoteli misliti na to, kaj nam bo prinesla naslednja ofenziva. Vsi smo bili že toliko izkušeni, da smo se zavedali brezizhodnosti, ki jo je pogojeval sam gorski teren. Tu nista štela ne pogum ne strahopetnost, kajti naključna krogla ali drobec granate, ki se odbije od skale, lahko zadane tako prestrašeno šlevo kot junaka.

Tudi na drugi strani so samo ljudje

Mraza in dolgočasje ni bilo hudo prenašati samo na avstrijski strani, Italijanom, nevajenim ledenega gorskega vetra, ki se je zaganjal v vrhove, je bilo še bolj neznosno. In tako

se je nekega samotnega mrzlega jutra zgodilo nekaj nenavadnega. Italijanska straža, ki je na svojih okopih opravljala obhod, nam je pričela mahati v pozdrav. Kranjci smo pozdrav vrnili. A ni ostalo le pri tem. Pri naslednjem italijanskem obhodu so trije naši stopili na plano in demonstrativno odvrgli puške. Italijani so se takoj odzvali. Tudi oni so odvrgli puške in se praznih rok podali proti nam. Prišlo je do rokovanja in pozdravov. Avstrijski rum smo menjali za italijanske cigarete. Višji častniki bi nas obsodili izdajstva, toda bili so v dolini na tplem. Povabili smo Italijane na partijo kart v našo kaverno. Obisk je bil všeč obema stranema in ponovili smo ga. Spet smo si izmenjali cigarete in pijačo in potem skupaj kvartali. Kazali smo drug drugemu fotografije svojih deklet, žena, domačih. Nerodno mi je bilo, da nisem imel še nobenega dekleta. Naokrog sem kazal sliko svoje sestrične. Obljubili smo si »Nicht schiessen (ne streljati)«, da ne bomo streljali drug na drugega, ko se ofenziva spet začne. Zavedali smo se, da smo oboji le za generalski odstrel.

Nikoli ne bom pozabil Sergia, s katerim sem kvartal. Bil je lep, visok plavalasi severnjak, doma iz Vidma. Prav nič italijanskega videza. Skupaj sva preganjala čas in mraz. Všeč so mi bile njegove šale na račun Cadorne. Italijansko nisem veliko znal, le kakšno besedo, a razumel sem, ko je s kretnjami kazal, kako si general v hotelski sobi na šahovnici izmišljuje poteze na terenu. Dal mi je škatlico odličnih italijanskih cigaret. S kretnjami sva si obljubila, da ne bova merila drug na drugega, ko se bo spet začelo.

Ko so se častniki vrnili z doline, je spet zavladala brezpogojna vojaška pokorščina. O kartanju z Lahi nihče ni črnil niti besedice. Na v zgodnji jutranji uri zašepetan ukaz: »Loss (gremo)!« smo se splazili čez greben in pognali proti prvi italijanski liniji s ciljem presenetiti Lahe in jih zbuditi iz prazničnega spanja. Tekel sem z vso silo, da bi bil hitrejši kot krogle. Skočil sem v laški jarek. Krogle so sikale vse naokrog, tudi iz moje puške. Branilci jarka so brezglavo drveli proti svojemu zaledju. Po njih se je usipala toča krogel. Pomislil sem na Sergia in povsili puško. Je med bežečimi, bo padel? Ustavil sem se in poiskal kritje. Topost v moji glavi je počasi izginjala. Vanjo se je pričel vračati razum, ki mi je govoril: »Dovolj mi je brezglavega pobijanja. Nekje med bežečimi je moj prijatelj.«

Tisti dan smo bili deležni pohvale. A v naših glavah so se rojevali pomisleki. Na drugi strani so bili ljudje prav taki kot mi. Premraženi in lačni, samotni in iztrgani iz svojih domov. To, da smo jih pregnali iz spanja, ne more biti nobena zmaga. Zavzeli smo dvajset korakov ozemlja, na katerem ni drugega kot grušč in nekaj skal brez imena.

Ujetnik

Enkrat sem doživel veliko preizkušnjo. Dodeljen sem bil v nočno izvidnico. Vedel sem, kaj to pomeni. Zareglja že za prvimi skalami in nikogar ni nazaj. V sebi sem čutil, da se tokrat ne bom vrnil. Molče smo se zbrali na izhodu iz jarka. Spogledali smo se, naši obrazi so bili napeti. »Loss (gremo),« je zašepetal vodja. Čez manjšo kotanjo smo se drug za drugim v zavetju skal po mačje oprezno splazili do vrha grebena. Vse je bilo tiho in mirno. Čudno sumljivo. Drug za drugim smo se potem tipaje podali po strmi stezici navzdol. Ničesar ni bilo moč razločiti. Do kam naj gremo? Čutil sem, da stopam v smrt. Potem naenkrat: »ARRESTARE (stojte)!« Trije makaronarji so skočili izza skale in v nas uperili puške. Bili smo brez kritja in ni nam preostalo drugega kot vdaja. Makaronarji so nas razorožili, zmerjali in brcali. Potem so nas odgnali navzdol mimo njihovih jarkov, nižje do poti, po kateri so vozili kamioni v Kobarid. Bilo je jasno, da nas nameravajo kot živino natovoriti in odpeljati v ujetništvo. Zelo sem si želel konca, a nikoli nisem razmišljal o ujetništvu kot rešitvi s fronte. Kljub vsej nesmiselnosti vojskovanja si italijanskega ujetništva nisem želel. Čakali smo ob poti cel naslednji dan, prignali so še deset naših. Postajali smo lačni, popili smo vso vodo iz čutaric. Dan je mineval. Ko je kamion le pripeljal, so Lahi odprli zadnje krilo in s puškinimi kopiti udrihali po nas. Natovorili so nas na kamion kot živino, da nas odpeljejo v Kobarid. Utril sem si mesto zadaj tik stražarja. Zaradi ozke poti se je vozilo premikalo zelo počasi. Oziral sem se v temno, a svobodno nebo, v svobodni gorski svet. Na desni strani tesno ob cesti so se večkrat pojavljale skale. Zazdele so se mi zaveznice. Nekaj je šinilo vame. Skočil bom s kamiona in se vrgel za prvo skalo ob cesti. Nisem več razmišljal, preprosto sem vedel, da bom to storil. Kako dragocena postane svoboda, kadar je nimaš. Čakal sem na trenutek, ko bo makaronar, ki nas je stražil, pogledal proč in bo kamion rezal ovinek, poln skal.

Zdaj! Z vso močjo sem se v loku pognal čez ograjo med skale. Za mano se je vsul rafal strelav. Kamion se je ustavil. Iz kabine so pritekli še ostali makaronarji. Vpitje. Strelji vsevprek.

Pristanek med skalami je bil boleč. Udaril sem se v levi bok, a čutil sem, da nisem polomljen. Skušal sem se splaziti naprej pod večjo skalo. Stisnil sem se v vdolbino ob njenih tleh. Makaronarji so svetili za mano z laternami, streljali levo in desno, da prav gotovo ni bilo kotička, kamor ne bi padla krogla. Za mano med skale si vseeno ni upal nihče ali pa se jim ni dalo. Streljali so s ceste in s kamiona in vpili kot obsedeni. Po kratki prekinitvi ognja so čez nekaj časa udarili znova. Ležal sem v vdolbini in zastajal mi je dih. Še en rafal strelav in čez kako minuto še en. Nazadnje so se prepričani, da je pobegli vojak preresetan s krogla-mi, odpeljali. Ni jim bilo mar poiskati njegovega trupla.

Hrabra vrnitev

Imel sem srečo, le ena krogla me je rahlo opraskala po nogi. Utrujen sem odložil vrnitev k svojim. Sklenil sem počakati jutra. Vendar je bila to velika napaka. Ob svitu so nepričakovano zagrmeli topovi. Očitno je bilo, da so Lahi pričeli novo ofenzivo. Po cesti mimo moje skale so neprekinjeno vozili konvoji. Tik nad cesto sem ležal jaz. Nisem se upal ganiti. Čas se je neizmerljivo vlekel. Oglasila se mi je peklena lakota. Skušal sem pretentati svoj želodec s spanjem. Tretji dan sem bil od žeje in izčrpanosti že povsem omotičen. Zjutraj sem srkal roso s travnih bilk. Ni bilo dovolj. Pričel sem gristi koreninice. Nekaj podobnega regratu. Uporabil sem vse svoje znanje, ki sem si ga pridobil doma ob košnji senožeti, da ne bi zaužil kaj strupenega. Nikoli nisem bil vnet vernik, toda pričel sem moliti Zdrave Marije. Molil sem, da bi dan hitreje minil. Bile so ure, ko lakote nisem več čutil, in ure, ko se je neizprosno oglasila.

Šele četrty dan je bilo jutro povsem mirno. Ofenzivo so zaključili. Vedel sem, da bom prej ali slej izgubil zavest zaradi izčrpanosti, če se ne podam nazaj. Podnevi si vseeno nisem upal kreniti na našo stran. Čez dan sem pregledal okolico, da bi našel kakšno zel za pod zob. Našel sem kislice. Pojedel sem jih cel šop in upal, da mi povrnejo moč.

Ko se je stemnilo, sem se napotil počez čez strmino. Treba je bilo hoditi neslišno. Kljub previdnosti se mi je večkrat sprožil kamen pod nogami.

Tiho se je dalo stopati le po golih skalah. Čez melišče se je pod vsakim mojim korakom zaslišalo drobljenje gručca. Upal sem, da Italijani spijo utrujeno spanje po ofenzivi. Uspešno sem se povzpел do grebena in se sklenil oddahnuti. Luna se je prebila skozi gost oblak in osvetlila temno gorovje. Krnsko jezero se je za hip zalesketalo v njenem siju. Njegova gladina je bila povsem mirna, kot da ne ve za vojno, ki je že skoraj dve leti divjala v skalovju nad njim.

Počakal sem, da se mi poleže sapa. Potem sem kar se da neslišno krenil navzdol proti našim. Zavedal sem se, da lahko padem pod streli z lastne strani. Res me je prav kmalu ošvrknila prva krogla. Poiskal sem si kritje in pričel kričati dogovorjeno geslo. Streli so za trenutek prenehali, a čez čas je spet zasikalo okrog mene. Skrit za skalo sem znova pričel kričati geslo. Zavladala je negotova tišina. Potem je posijal žaromet. Stražarji so uvideli, da je mogoče res kdo od pogrešanih. Žaromet je obsijal teren okoli mene. Vstal sem izza skale z dvignjenimi rokami in upal, da me fantje prepoznajo. Niso mogli verjeti.

»Kaj hudiča, Mrak, si to res ti? Po toliko dneh. Kako ti je uspelo? Kje so ostali?« Bil sem edini, ki se je vrnil. Povedali so mi tudi, da sem že na seznamu padlih. Za zvestobo cesarju, ki sem jo izkazal s herojskim povratkom, sem bil promoviran v lojtnanta (poročnika) in predlagan za križec za hrabrost.

Preboj

Dne 24. oktobra 1917 je bil za nas veliki dan. Z nemško pomočjo smo prebili fronto pri Kobaridu in pognali Lahe nazaj, od koder so prišli. Po dolgih pripravah se je vse zgodilo bliskovito. Še isti dan smo se z naše strani prebili do Kobarida. A največjo zaslugo za bliskovito zmago je imel takrat še stotnik, kasneje nemški feldmaršal Erwin Rommel. Vse je govorilo o njegovi izjemni taktiki in samoiniciativnosti. S svojo stotinjso se je prebil na Kolovrat, Italijanom za hrbet, jih presenetil in zmedel. Imeli smo tudi pomembno novo orožje, novo vrsto barvnih plinskih granat, za katere Italijani niso imeli dovolj dobrih mask. Cepali so kot snopi. V treh dneh smo jih pognali za Piavo. Bili smo pijani od zmage. Vesel sem dočakal konec vojskovanja pod Krnom in srečen odhajal domov na zaslužen dopust. Dobil sem še nagradnega. Noge so me kar same nesle v Bohinj in naprej proti domu. Po skoraj dveh letih sem spet videl domači kraj.

Konec je bilo donenja topov. Po dolgem času sem spet slišal ptičje petje. Ležal sem na suhem v topli postelji med belimi rjuhami. V kuhinji na mizi me je čakal hlebec belega, svežega kruha. Konec je bilo stradanja, konec komisa, konec vlage in mraza. Domači so se mi posvečali kot izbrancu. Le na vprašanja, kako je bilo na fronti, sem molčal. Rekel sem samo: »Hudo!« Ni bilo besed za to, kar sem izkusil. Besede, dolge ali kratke, kakor da so bile narejene samo za opis mirnega življenja doma, z njimi se ni dalo opisati pekla nesmiselnih gorskih bitk.

Imel sem »Befehl (ukaz)«, naj se čez tri tedne zglašim v štabu v Področici. Trenutna zmaga na soški fronti in moje vojaško napredovanje me nista zaslepila. Slutil sem, da se kljub italijanskemu porazu vojna ne bo končala še tako kmalu. Informacije iz Alzacije in Lorene so bile slabe. Doživel sem preveč, da bi verjel vojaški propagandi. Toliko slovenskih družin je bilo prizadetih, toliko kameradov sem izgubil. Pokopavali smo po tri v eno rakev. V zaledju je vladala lakota. Mati so omenjali otroke, ki so v sirotišnicah umirali od grize, pa tudi od sestradanosti. Vse je šlo za vojsko. Misel, da se bom

Dom v Predtrgu

moral vrniti na fronto, mi je grenila dneve dopusta. Tam bom spet lačen, ker bodo porcije premajhne ali pa izpuščene. Bal sem se, da bom v še eni zimi izgubil prste na nogah ali nalezl jetiko v vlažnih kavernah. Ponovno slovo je od doma je bilo kratko. Nisem hotel pokazati, kaj čutim. Mati so v solzah stali na pragu.

»Ne skrbite, vojne bo zdaj, zdaj konec,« sem jo potrepljal po rami in pohitel proti železniški postaji. Resnoba je bila v mojem srcu, ko je vlak vozil proti karavanskemu predoru.

V Področici sem bil razmeščen v 17. Polk na Monte Chiesi v Tirolskih Alpah.

Polk »Cesarjevič« je razpuščen

Po oktobru 1917 so boji tudi v Tirolskih Alpah pojenjali, toda občasno je še prihajalo do spopadov in nekatere položaje smo držali vse do konca. Spet smo ležali za skalnimi zakloni, spet nas je spiral dež, spet smo v strmino, v katero bi še sam težko šel, tiščali topove in vozove z municijo. Sestradani in utrujeni konji niso več zmogli napora. Tudi sam sem se počutil izčrpanega.

Pretolkli smo še eno zimo. Ko je prišlo toplejše vreme, smo na soncu sušili mokre uniforme in greli premrle sklepe. Vojaška košta je bila vse slabša in vse manj je bilo, tudi ruma nismo več dobivali. Shujšanih obrazov smo stali v zboru, debeluhu v vrsti pred kotlom so izginili. Domačini, ki so prej živeli po gorskih vaseh, so se zaradi strahu še vedno držali pri sorodnikih v dolini. Višje v gorah smo bili le vojaki.

Kratko poletje se je prevesilo v jesen, dež, veter in mraz. Šušljalo se je, da je vojne konec, a mi smo še kar vztrajali tam gor. Šele novembra je končno prišla uradna novica o podpisu premirja. Poraza se nisem razveselil, toda odleglo mi je vseeno. Sedemnajsti pehotni polk, imenovan tudi Cesarjevič, ki

sno ga predstavljali predvsem slovenski janezi, je bil žalostno razpuščen. Tisti, ki smo preživeli, pa smo postali razcapani premaganci. Pozabljeni od vojaške oblasti. Osebni poraz je čutil vsak preživeli vojak. V cesarstvu je nastajala vedno večja zmeda. Vojaki, ki smo se vračali s fronte, smo bili prepuščeni sami sebi. V vsesplošni zmedu se nihče ni ukvarjal s tem, kako se bomo dostojno vrnili. Cesarstva ni bilo več. Komande ni bilo več nobene. Vlaka, ki bi bil na voljo vojakom za povratek, nobenega. Vračali smo se peš in prosili za hrano po hišah.

Domači so izgubili stik z mano in jaz z njimi. Niso vedeli, ali sem živ ali mrtev. Moja pot domov je bila zelo dolga. Na Koroškem v Maria-Reinu sem naredil daljši postanek. Tam se je prava vojna šele začela. Propagandna vojna proti jugosom in Jugoslaviji.

Zadnji del svoje poti proti domu sem opravil peš čez Ljubelj. Bil sem do konca utrujen, ko sem stopal po domačem vrtu proti hiši. Bilo je sredi vročega popoldneva, domači so bili vsi na dvorišču, ker so se ravno odpravljali na polje. Zrli so v razpuščeno, shujšano podobo moškega, ki jim je prihajal naproti. Niso me takoj prepoznali, niso mogli verjeti, kajti dolgo so me čakali in ker se nisem oglasil, so mislili, da sem padel ali pa sem med pogrešanimi. »Tajanezast se je vrnil!« me je prvi prepoznal mlajši brat Tonček in stekel povedat očetu. Oče je spustil konja iz rok in mi krenil naproti. »Zvonilo ti je že,« je rekel, ko me je objel.

Države se menjajo

Doma so že imeli novo državo. Imeli so nov denar in nove vrednote. Na 35.000 padlih v vojni so pozabili. Za Beograd sem kot avstro-ogrski vojak sodil med premagance. Nihče ni več govoril o veliki vojni in cenil prelite krvi. Nova država je hotela slišati druge zgodbe. Od oblasti ni bilo zaželeno govoriti o pomembni zmagi na soški fronti in ljudje se tako hitro uklonijo in prilagodijo. Naučili so se molčati o tem, še preden sem prišel domov. Nihče me ni niti vprašal za moja vojaška odlikovanja. Valjajo se na dnu predala v nočni omarici. Edini, ki včasih zgolj iz radovednosti želijo videti moja dva križca za hrabrost, so bratovi otroci. Vse je šlo v maloro! Kaj mi sedaj pomagajo te medalje. Kovina je izgubila svoj lesk. Trak, na katerem visijo, je povaljan in rumenkast. Še sam se počutim kot ovenel pogrebni venec, ki so ga ljudje zalučali stran. Takrat pod Krnom sem

se rešil ujetništva, sedaj pa ne vem, če ne bi bilo bolje, da bi kar ostal na tistem kamionu. Morda bi bilo bolje, če bi omahnil v smrt, tako kot premnogi.

Tiste žalostne pesmi:

*„Doberdob slovenskih fantov grob,
tam smo kri prelivali, za svobodno domovino,“*

nihče več ne zapoje. Ni zaželen. Spomin na naše fante je izhlapel kot lanski sneg. In kaj imamo sedaj: nove šefe v Beogradu, ki nam zapovedujejo. Beograd nas je vse okradel. Ko je prišel preobrat, so menjali ena proti sedem. »Kakšna goljufija,« se je hudoval oče. Ljudje so bili opeharjeni. Dekleta so ostala brez dote, družine brez prihrankov. Vse je pokradla nova država.

Kaj pa drugi vejo, kako mi je. Da me v sanjah pa tudi podnevi še vedno preganjajo slike vojne, vlažne kaverne, blatni jarki, mrtvaška nosila, toča krogel, žvižgranat, blato in kri, raztrgano drobovje. Da nikoli več ne bom imel duševnega miru. S kakšno pravico so nam ukazali moriti nedolžne ljudi na drugi strani! Je to po božji postavi? Sprašujem se, kako se je izteklo Sergiu, s katerim sva si obljubila, da ne bova streljala drug na drugega. Je preživel naš nenadni juriš ali je omahnil pod streli? Ga je razcefrala granata? Je invalid? Včasih imam občutek, da bi bilo bolje, če bi se tudi jaz pridružil sto tisočem, ki so jih generali poslali v smrt. Sedeč pod kristalnimi lestenci ob šampanjcu in gosji pašteti so premikali figurice po zemljevidu zdaj sem, zdaj tja. Če je bil »Befehl (ukaz)« streljaj, sem streljal. Koliko mož na drugi strani je padlo od moje roke? Koliko mater je jokalo, ker jim je krogla iz moje puške ubila sina? Nisem se imel časa spraševati. Tudi naša mati bi lahko jokali. Zgolj naključja so bila, da sem se vedno izvlekel in preživel to prekleto vojno.

Edino, kar me drži pokonci, je domača govorica in pogled na venec Karavank. Umaknil sem se v zasebnost. Najraje od vsega imam našo Črno. Vsak teden ji skrtačim dlako. Rad imam, da se konju dlaka sveti. Ob nedeljah popoldne sedem na kolo in se kam odpeljem. Naučil sem se, da od oblasti nimam kaj pričakovati. Naj bo taka ali drugačna. Naj bo stara Avstrija, stara Jugoslavija ali socializem. Vsi so me pozabili.

V spomin mojemu stricu Janezu Mraku (*11. 8. 1897 +3. 9. 1969)

Zapisa po njegovih pripovedih o prvi svetovni vojni Bernarda Mrak Kosel. Za pomoč pri podatkih se zahvaljujem sestrični Alenki Mrak Jensterle.

KOLOFON

Foto: Tina Dokl

Gorenjski glas je osrednji gorenjski časopis, ki pokriva širše območje Gorenjske. Je časopis z bogato tradicijo, saj neprekinjeno izhaja že od leta 1947, njegovi zametki pa segajo v daljne leto 1900. Kot poltednik izhaja ob torkih in petkih v nakladi 19 tisoč izvodov. Je neodvisen, politično uravnotežen časopis z novicami, predvsem z vseh področij življenja in dela Gorenjcev, pa tudi širše. Pišemo o vsem, kar ljudi zanima, ali kot pravimo: Gorenjski glas za vas beleži čas. V dobrem in slabem. V veselju in žalosti. Za vas sprašujemo, kaj je novega. Zaradi vas zastavljamo tudi neprijetna vprašanja. Morda vas kdaj kaj naučimo. In seveda poskrbimo za sprostitev in zabavo. Samo zaradi vas predemo misli. Na glas. Časopis dopolnjujemo z brezplačnimi prilogami, kot sta Moja Gorenjska, Kranjčan-ka, ter ob koncu leta z letopisom GORENJSKA - darilom pred božično-novoletnimi prazniki. Če vas poleg branja Moje Gorenjske zanimajo tudi novice iz vse Gorenjske, vas vabimo k naročilu na časopis Gorenjski glas. Kot novemu naročniku vam bomo prve tri mesece časopis prinašali brezplačno (če boste naš naročnik vsaj eno leto) in vas presenetili z darilom ter z drugimi ugodnostmi. Dobrodošli v družbi naročnikov Gorenjskega glasa.

MOJA GORENJSKA, ISSN 1581-615X, izhaja kot priloga poltednika Gorenjski glas v nakladi 19.000 izvodov. Ustanovitelj in izdajatelj: Gorenjski glas, d. o. o., Kranj, Bleiweisova cesta 4, 4000 Kranj. Odgovorna urednica: Marija Volčjak, uredništvo: Gorenjski glas, vodja oglasnega trženja: Mateja Žvižaj. Oblikovanje: Matjaž Švab. Priprava za tisk: Gorenjski glas, d. o. o., Kranj. Tisk: Delo, d. d., Tiskarsko središče. Distribucija: Pošta Slovenije, d. o. o., Maribor. Uredništvo, naročnine, oglasno trženje: Bleiweisova cesta 4, Kranj, telefon: 04/201-42-00, telefaks: 04/201-42-13. E-pošta: info@g-glas.si, mali oglasi: telefon 04/201-42-47. Delovni čas: ponedeljek, torek, četrtek in petek od 7. do 15. ure, sreda od 7. do 16. ure, sobote, nedelje in prazniki zaprti. MOJA GORENJSKA, številka 3, september 2014, je priloga 70. številke Gorenjskega glasa, ki je izšla 2. septembra 2014.

JE V ŠOLAH RES VSE VEČ NASILJA?

Miha Naglič

Slej ko prej velja, da je v šolah manj nasilja kot v nemirnem svetu, ki jih obdaja. Nasilja učiteljev nad učenci skorajda ni več, je prepovedano. A če bo šlo tako naprej, bo vse več obratnega nasilja, lahko se zgodi, da bodo učenci pretepali učitelje ...

Začelo se je novo šolsko leto. Ker je letos vse v znamenju stoletnice začetka prve svetovne vojne, sem pogledal, kako je bilo v šolah. V tistih časih so imeli pouk do srede julija in ga ponovno začeli sredi septembra. Leta 1914 pa je bilo ravno zaradi vojne drugače. V žirovski šolski kroniki piše, kako se je 6. julija »brala sv. maša zadušnica po Nj. c. in kr. Visokosti, presvitlega gospoda nadvojvode Frana Ferdinanda in Nj. Visokosti gospe nadvojvodinje Zofije pl. Hohenberg, katera sta postala žrtvi zlobnega atentata v Sarajevu dne 28. 6. 1914. Sv. maše se je vdeležila vsa šolska mladina pod nadzorstvom učiteljstva«. Jeseni pa so tistega leta pouk začeli z veliko zamudo, šele 3. novembra. Zakaj? »Radi vojne so morali otroci pomagati pri delu na polju; vsled tega so se šole po deželi pričele šele 3. 11.« Tako 1914. Kaj pa leta 1941, ko se je začela nova in še hujša vojna? Poglejmo, kaj je o tem povedal nedavno umrli pisatelj Vladimir Kavčič. Zapisal je, kako so učenci na Trebiji v Poljanski dolini izkoristili vojne razmere in sami zažgali svojo šolo! Ko je jeseni 1945 prišel na klasično gimnazijo v Ljubljani, ga je katehet vprašal, koliko je med vojno hodil v šolo. Mladenič mu je »z olajšanjem povedal, da so šole zažgali že decembra enainštiridesetega, tam okrog božiča, med poljansko vstajo. Izognil se je poimenovanju tistih dogodkov, tega Ljubljancani ne bi mogli razumeti, in še na kraj pameti mu ni padlo, da bi omenil svoj delež pri požigu šole. Ker je bilo treba stvar opraviti na hitro in čim bolj neopazno, so bili tudi njemu določili, da je med lesene, presušene šolske klopi in na dobro naoljen pod tako rekoč v diru prinesel eno butarico. Eno samo ... Za drugo že ni bilo več časa, čeprav je bil že stekel ponjo. S petrolejem polita drva je plamen zajel z glasnim vzbuhom, bela svetloba je

segla v dno temne drvarnice, vmes so že pokale šipe na šolskih oknih. /.../ Naročilo se je glasilo: nič ne vemo, nič nismo videli, vse so storili neki neznanji ljudje, katerih ni nihče prepoznal. Nihče ne ve, ali so nosili orožje ali kakšne druge uporniške znake. Nič! In tista zapoved ni bila nikoli preklicana.« Pisatelj sam jo je prekršil šele leta 2005, v romanu Prihodnost, ki je ni bilo, na strani 11.

Zakaj obujam te nenavadne, a zanimive spomine? Ker nam pokažejo, da se je šolsko leto dostikrat začinjalo v povsem drugačnih, zelo nemirnih in nasilnih razmerah. A šole so bile kljub temu oaze relativnega miru. V njih je bilo nekaj nasilja učiteljev nad učenci; ti so bili dostikrat tepeni in še drugače kaznovani, a največkrat po potrebi, ker so dejansko nekaj zagrešili. Več nasilja je bilo v družbi, ki je šole obdajala, tako v družinah kot v okolju, v katerega je učenec vstopal, ko je odrasčal. Tako je gotovo še danes, le pojavne oblike so drugačne. Priča pa smo novemu fenomenu, ki ga pred sto leti ali še pred pol stoletja zagotovo ni bilo. Gre za nasilje učencev nad učitelji. Nasilna dejanja nekaterih učencev nad drugimi učenci so bila vedno, a so jih slej ko prej ukrotili. Da bi bili učenci nasilni do učiteljev tega pred pol stoletja, ko sem sam hodil v osnovno šolo, seveda ni bilo, kaj takega si še misliti ni bilo mogoče. Danes pa zlasti iz nekaterih mestnih šol sporočajo, da je takšnega nasilja vse več, zlasti verbalnega, a tudi fizičnega, in če bo šlo tako naprej, se utegne zgoditi, da bodo začeli učenci pretepali učitelje. Zlasti učiteljice, saj je ta poklic že skoraj povsem feminiziran. Žrtve takšnega nasilja so največkrat nemočne; starši nasilnih otrok največkrat nočejo sodelovati, šolske in državne oblasti se delajo, kot da tega ni ... Vprašanje je, kaj storiti, da bi šole ostale oaze relativnega miru v nemirnih časih?

Spet v šolo
/ Foto: Tina Dokl

OBČINE Z VELIKO PRIDOBITVAMI

Samo še mesec dni in končal se bo peti mandat, odkar obstajajo slovenske občine po sedanjem sistemu lokalne samouprave. Kako uspešen je bil in s kakšnimi dosežki se lahko pohvalijo, so ocenili tudi v nekaterih občinah na Gorenjskem, o čemer si lahko več preberete na naslednjih straneh.

Danica Zavri Žlebir

Ob osamosvojitvi Slovenije leta 1991 je bilo v naši državi šestdeset občin, nova lokalna zakonodaja pa je državo razdrobila na številne manjše občine. Tako jih je bilo leta 1995 v Sloveniji 147, danes pa jih je z najnovejšo občino Ankaran, ki jo je pred dvema letoma ustanovilo ustavno sodišče, 212. Tudi na Gorenjskem, kjer je bilo še pred dobrima dvema desetletjema toliko občin, kot je danes upravnih enot, je število občin naraslo na 27 in je do danes obstalo pri tem številu. Od tega jih je 18 na ožjem Gorenjskem, ki se ujema z mejami statistične regije. Naš časopis pa kot Gorenjsko upoštevava širše območje, kjer ima svoje bralce in kjer se ljudje sami štejejo za Gorenjce. Spočetka, ko je nastajala sedanja lokalna samouprava, občin kajpada še ni bilo toliko, toda dva vmesna zakonodajna referenduma sta tudi na Gorenjskem spreminjala meje in območja občin. Spomnimo se denimo nastanka občine Jezersko v »drugi rundi« leta 1998 ali pa leta 2006, ko je nastala občina Gorje, zadnja od gorenjskih občin. Jezersko se je »odcepilo« od prej skupne občine Preddvor, Gorje od Bleda.

Danes so na Gorenjskem naslednje občine: Bled, Bohinj, Cerklje, Domžale, Gorenja vas - Poljane, Gorje, Jesenice, Jezersko, Kamnik, Komenda, Kranj, Kranjska Gora, Lukovica, Medvode, Mengeš, Moravče, Naklo, Preddvor, Radovljica, Šenčur, Škofja Loka, Trzin, Tržič, Vodice, Železniki, Žiri in Žirovnica. Edina mestna je med njimi občina Kranj, ki je največja tudi po številu

Nova knjižnica, mesto srečanj vseh generacij / Foto: Tina Dokl

Na Gorenjskem v zadnjih letih na veliko gradijo komunalno infrastrukturo. / Foto: Tina Dokl

prebivalcev (okoli 56 tisoč). Sledijo ji občine Domžale, Kamnik, Škofja Loka in Jesenice. Najmanjša je občina Jezersko z manj kot tisoč prebivalci.

Odkar obstaja večje število občin in so te manjše, v mnogih ugotavljajo, da so v razvoju napredovale. Takšno prepričanje vlada zlasti v manjših: dokler so bile namreč del

velike občine, so dolgo čakale na vlaganja v razvoj, po ustanovitvi lastnih občin so stvari vzele v svoje roke. Nove ceste, vrtci, ambulante, knjižnice, obnovljena mestna in vaška jedra, razvoj poslovnih con ... so pridobitve, s katerimi se ponša veliko občin. Kako jim to uspe? Zgolj z viri iz občinskih proračunov zagotovo ne, saj ob vseh obveznostih financiranja občine ne bi mogle prihraniti dovolj denarja za zahtevne in drage projekte. Za denar kandidirajo na različnih državnih razpisih, v zadnjih letih so občine veliko počrpale tudi iz evropskih virov, za velike projekte se tudi zadolžijo.

Več projektov iz evropskih virov

Občinski proračuni se financirajo iz dela dohodnine, ki jim jo nakazuje država, občine pa imajo tudi nekatere svoje izvirne vire, denimo nadomestilo za uporabo stavbnih zemljišč, davek od premoženja, storitev, iger na srečo, razne takse in pristojbine, prilivi prihajajo od prodaje premoženja. V občinski proračun prihajajo tudi transferni prihodki, kamor med drugim sodijo tudi prejeta sredstva iz državnega proračuna in iz skladov Evropske unije. Pri kandidaturi za slednje so imele občine boljše možnosti za črpanje teh virov, če so se pri projektih med seboj povezale. Takšen je denimo projekt GORKI, obsežen gorenjski infrastrukturni projekt, pri katerem se je združilo več gorenjskih občin: v projektu Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Zgornje Save in na območju Kranjskega in Sorškega polja sodelujejo občine Jesenice, Žirovnica, Bohinj, Radovljica in v drugem sklopu Kranj, Šenčur in Naklo. Podobno združena se je za financiranje projekta Urejanje porečja Sore potegovala »subregija« štirih občin na Škofjeloškem. Ti in še nekateri projekti, za katera se denar črpa iz evropske finančne perspektive za obdobje od 2006 do 2013, so v polnem teku, možnost črpanja nepovratnih sredstev za to obdobje se namreč izteče prihodnje leto. Takrat je denimo tudi rok za dokončanje poljsanske obvoznice, ceste, ki bo obšla Škofjo Loko in poskrbela za povezavo proti Poljanski dolini in naprej proti Primorski.

A niso le infrastrukturne naložbe tiste, ki lahko dobijo nepovratni denar. Zadnje leto iz državnih in evropskih virov na Gorenjskem podpirajo tudi druge projekte, denimo energetske obnove stavb v javni lasti. Kjer so občine izkoristile to možnost, je pred začetkom letošnjega šolskega leta več šolskih stavb in vrtcev energetsko obnovljenih pričakalo otroke.

Za projekte se tudi zadolžijo

Da bi bile kos naložbam in bi lahko zagotovile tudi lasten delež sredstev za investicije, ki je pogoj za pridobitev drugih (predvsem evropskih) virov, se občine tudi zadolžijo. Od 211 občin v Sloveniji je danes večina zadolženih, povsem brez dolga jih je le dobra desetina. Po podatkih, ki nam jih je za leti 2012 in 2013 posredoval sektor za sistem financiranja lokalnih skupnosti pri Ministrstvu za finance, skupen dolg občin znaša 840 milijonov evrov, preračunano na število prebivalcev bi to pomenilo, da je vsak občan v Sloveniji zadolžen za 410 evrov. Na Gorenjskem po znesku dolga na prebivalca najbolj izstopajo občine Komenda, Preddvor in Škofja Loka, povsem brez dolga pa so Cerklje, Jezersko, Lukovica, Šenčur, Trzin in Vodice. Zadolževanje občin sicer urejata zakon o javnih financah in zakon o financiranju občin, občine pa se lahko zadolžijo za največ osem odstotkov prihodkov zadnjega proračuna. Za zadolževanje morajo občine zaprositi za odobritev finančno ministrstvo. V občinah, kjer se odločajo za najem posojil, pri tem skušajo najti kar najcenejše možnosti. Tako so se denimo v občini Preddvor za gradnjo vrtca in kanalizacije zadolžili pri Regionalnem razvojnem skladu, ki je ponujal ugodno obrestno mero in odplačilo v petnajstih letih. Poceni kredit jim omogoča priti do dobrin, ki jih sicer nikoli ne bi imeli, pravijo v Preddvoru, saj vrednost vrtca znaša skoraj toliko kot celotni letni občinski proračun.

H kakovosti življenja v občinah in k turističnemu obisku pripomorejo tudi nove tematske poti.

Šolarje so dočakale energetske obnovljene šole.

Lepše urejeni trgi in mestne ulice

Letošnji preboj predora na trasi Poljsanske obvoznice, največjega projekta na državnih cestah.

OBNOVILI ŠOLO IN POSKRBELE ZA VODO

Občina Kranjska Gora je v iztekajočem se mandatu Jureta Žerjave največ sredstev namenila obnovi osnovnih šol in investicijam v komunalno infrastrukturo. Skrb za razvoj turizma in turistične infrastrukture, podpora projektom številnih društev v občini.

Občina Kranjska Gora se je obnove šole Josipa Vandota leta 2010 lotila v dveh delih. V prvem sklopu sanacije štiri desetletja stare šolske stavbe so zamenjali tlake, vgradili nova vrata, elektro in strojne inštalacije, zamenjali sanitarije, izdelali novo fasado ter šolo prekrili z novo streho. Za ta del projekta je Občina Kranjska Gora namenila nekaj manj kot milijon evrov sredstev.

Drugi, zahtevnejši del obnove se je začel z rušenjem stare telovadnice in temeljito obnovo severnega trakta stavbe s kuhinjo, jedilnico ter prostori v nadstropju in mansardi, največji zalogaj pa je predstavlja telovadnica in z njo povezani prostori. Vrednost del je 3,6 milijona evrov, od tega je velika večina sredstev zagotovljenih iz občinskega proračuna.

Uspešni so bili tudi na področju gradnje komunalne infrastrukture. »Na podlagi študije o oskrbi s pitno vodo, ki jo je občinski svet sprejel pred nekaj leti, se je nadaljevala obnova vodovodov. Letos smo tako namenu predali črpališče pri Leku in povezovalni vod do vodohrana Alpina, s čimer je v Kranjski Gori zagotovljena oskrba s kvalitetno pitno vodo. Zgrajen je nov vodohran v Planici in položen vodovod na območju Nordijskega centra Planica. Samo ta investicija je vredna več kot pol milijona evrov. S tem je urejena vodooskrba Rateč in Planice, v nadaljevanju pa bo iz tega vira urejena tudi vodooskrba naselja Podkoren. Stekla je tudi gradnja vodohrana na Dovjem. Sistem za odvajanje odpadne vode se je podaljšal še za dober kilometer in več kot sedemdeset gospodinjstev je pridobilo možnost za priključitev. Ob

Občina Kranjska Gora

Jure Žerjav, župan občine Kranjska Gora

tem smo vzpostavili tudi sistem sofinanciranja malih čistilnih naprav na območjih, kjer priključitev ni možna. S tem smo vsem občanom zagotovili vsaj približno enakovredne pogoje,« je zadovoljen župan Jure Žerjav.

V zadnjem letu so največ pozornosti namenili obnovi cest. Tako lokalnih kot skupaj z Direkcijo za ceste tudi državnih. »Zgrajeni so cesta, most in podporni zid v Podkorenu, obnavljajo se številne ulice na Dovjem, v Kranjski Gori in v Ratečah. Nadaljuje se tudi gradnja zaščite pred plazovi in kame-njem na cesti v Srednji Vrh. In končno imamo izbranega izvajalca za začetek pripravljalnih del na pločniku skozi Rute,« je zadovoljen Žerjav.

Občina je ves čas skrbela tudi za razvoj in promocijo turizma, prav tako gradi in vzdržuje turistično in športno infrastrukturo. Zgrajeni in obnovljeni so novi prostori turistično informacijskega centra, nadaljuje se sofinanciranje gradnje športnega parka v Kranjski Gori, igrišča v Ratečah, obnove sistema za zasneževanje v Podkorenu in plezalne stene v mojstranški osnovni šoli. Občina se aktivno vključuje v projekt izgradnje nordijskega centra Planica.

Največja investicija zadnjih nekaj let je popolnoma obnovljena Osnovna šola Josipa Vandota Kranjska Gora. / Foto: Gorazd Kavčič

SODELOVANJE ZA DOBRO SKUPNOSTI

»Z opravljenim delom sem zadovoljen, in to kljub nekaterim težavam, s katerimi smo se morali spopasti. Pri tem želim izpostaviti timsko delo vseh zaposlenih na Občini in sodelovanje občinskega sveta, saj je brez sodelovanja težko priti do rezultatov in uresničitve projektov v dobro skupnosti,« pravi jeseniški župan Tomaž Tom Mencinger, ko se ozira na opravljeno delo v tem, zanj že drugem županskem mandatu.

Daleč najpomembnejši dogodek, ki je zaznamoval dogajanje na Jesenicah, je bila organizacija evropskega prvenstva v košarki. »Jesenice so v dneh od 4. do 9. septembra 2013 gostile eno od predtekmovalnih skupin in izkazali smo se kot odličen gostitelj. Za organizacijo smo prejeli pohvale FIBA Europe in Košarkarske zveze Slovenije. Ob tem je zelo pomembno, da smo na Jesenicah dobili povsem prenovljeno Športno dvorano Podmežakla, z vsemi potrebnimi dovoljenji. Ob tem pa smo se letos lotili tudi urejanja pomožnega nogometnega igrišča z umetno travo, ki bo v veliki meri zaključeno še letos,« je povedal župan. V tem mandatu so zaključili tudi projekt Celostna obnova urbanega središča Stara Sava, vreden 4,75 milijona evrov, od tega je Občina Jesenice uspela pridobiti za 2,9 milijona evrov nepovratnih evropskih sredstev. V sklopu projekta so uredili mestno tržnico, odprti muzej in več pešpoti med objekti, trge pri muzeju, ob cerkvi in ob Ruardovi graščini. Na komunalnem področju je mandat zaznamoval velik projekt izgradnje kanalizaci-

je v Podmežakli in nadgradnja ter obnova jeseniške centralne čistilne naprave v sklopu projekta GORKI ter izgradnja kanalizacije na Spodnjem Plavžu, Slovenskem Javorniku in Koroški Beli. Na deponiji Mala Mežakla so namenu predali novo upravno stavbo, nov vstopni plato s tehtnico in pralno ploščad, zgrajen je bil objekt za mehansko obdelavo odpadkov. V industrijsko-poslovni coni Črna vas so dokončali projekt urejanja komunalne infrastrukture. V tem mandatu se je zelo uspešno nadaljevala energetska sanacija objektov, za kar je Občina Jesenice v zadnjih letih namenila že prek milijon evrov.

»Vsa leta smo se trudili obnoviti čim več cest, omenil bi samo nekaj največjih: obnovo Ceste Cirila Tavčarja, Hermanovega mostu, mostu čez Savo v Podmežakli, uredili smo parkirišče na mestu nekdanjega minigolfa, odsek ceste in parkirišča za avtobuse v Planini pod Golico, prenovili cesto v Javorniški Rovt,« je povedal župan. Obnovili so tudi več šol, večji investiciji pa sta bili ureditev mansarde v Osnovni šoli Koroška Bela in energetska sanacija Osnovne šole Toneta Čufarja ter prenove stavb vrt-

Župan izpolnjuje obljubo, da vsako leto uredijo vsaj eno otroško igrišče v občini.

Občina Jesenice

Župan Jesenic Tomaž Tom Mencinger

cev. Občina je izpolnila obljubo, da bo vsako leto uredila vsaj eno otroško igrišče, tako so se najmlajši razveselili igrišč na Stari Savi, na Slovenskem Javorniku, na Pristavi, na Hrušici, v Planini pod Golico, na Blejski Dobravi in na Kočni. »V Planini pod Golico smo v večnamenskem objektu uredili prostore za gasilce, krajevno skupnost, društva in informacijsko točko, na Hrušici pa smo namenu predali prizidek h kulturnemu domu,« je dejal župan. Ljudska univerza Jesenice je dobila nove prostore, Visoka šola za zdravstveno nego Jesenice, katere ustanoviteljica je Občina Jesenice, pa je izpolnila pogoje za preoblikovanje v Fakulteto za zdravstvo Jesenice. Ob tem je velika pridobitev tudi sprejetje enega najpomembnejših razvojnih dokumentov, to je občinskega prostorskega načrta, ki načrtuje nadaljnji prostorski razvoj občine in s spremembami katerega se Občina v želji po čim večjem uspehu jeseniškega gospodarstva tudi prilagaja potrebam le-tega. V tem mandatu so Jesenice dobile tudi nov Upravni center Jesenice, novo stavbo pošte, neprofitna stanovanja na Prešernovi cesti, najsodobnejši heliport na strehi garažne hiše v bolnišnici, avtokamp Perun, novo lekarno Plavž. Zaživela je Univerza za tretje življenjsko obdobje, Razvojni center Jesenice, začela se je gradnja urgentnega centra.

LEPO JE BITI ŽUPAN V TAKŠNI OBČINI

„Z opravljenim delom v zadnjem štiriletnem obdobju sem zadovoljen, saj smo začeli in dokončali nekaj velikih projektov, ki so pomembni predvsem zato, ker izboljšujejo kakovost življenja občanov,“ pravi župan občine Žirovnica Leopold Pogačar, ko se ozira na opravljeno delo v tem – zanj že drugem – županskem mandatu.

Občina Žirovnica

Tako so začeli enega največjih projektov na infrastrukturnem področju, to je gradnjo kanalizacijskega sistema ter hkratno obnovo vodovoda, meteorne kanalizacije in javne razsvetljave v Zabreznici, na Selu, v Žirovnici in v delu Most. Obenem svoje vode obnavljajo Elektro, Telekom, Telemach in Plinstal, na koncu pa bodo preplastili tudi vse ceste. Kot pravi župan, gradnja vsekakor vpliva na vsakodnevno življenje občanov, a gre za projekt za naslednjih šestdeset, sedemdeset let. Na komunalnem področju je pridobitev tudi zbirni center za odpadke v Žirovnici in uvedba ločenega zbiranja odpadkov »od vrat do vrat«. Oba projekta sta bistveno izboljšala standard na področju ravnanja z odpadki in zmanjšanje odlaganja le-teh v okolje. Sprejeli so tudi Lokalni energetski koncept in uvedli subvencije za energetske sanacije stavb v lasti občanov in občank. V tem obdobju so pričeli energetske sanacije šole in izgradnjo nove jedilnice in dodatnih prostorov za vrtec in šolo, s čimer bodo zagotovili dovolj prostora za vse otroke tudi za prihodnja leta. Na Selu so uredili otroško igrišče, lepo je zaživel rekreacijski center v dolini Završnice z otroškim igriščem,

trim stezo, urejenimi kurišči in igriščem za odbojko na mivki ter gostinskim objektom (tega je uredil zasebnik). V sklopu celovitega urejanja doline Završnice je bilo v tem mandatu urejeno tudi parkirišče in cesta z ostalo komunalno infrastrukturo. »Obisk Završnice kaže, da je to odlična turistična točka, ki jo obiskujejo ne le planinci, temveč tudi številne družine z otroki, česar sem še posebej vesel,« poudarja župan. Občina je skrbela tudi za spodbujanje razvoja podjetništva, tako je zaživela Poslovna cona Žirovnica, podjetnike na območju poslovne cone pa so delno oprostili plačila komunalnega prispevka za priključitev na obstoječo komunalno infrastrukturo. S tem so naredili konkreten korak za pomoč pri oživljanju gospodarstva v občini. Obenem so v proračunu namenili sredstva za sofinanciranje obrestne mere za domače podjetnike in obrtnike. Občina začenja tudi gradnjo neprofitnih stanovanj na Selu, zagotavlja dovolj sredstev in pogoje za delo društev na področju športa, kulture in sociale. Župan posebej izpostavlja dobro sodelovanje z društvi in njihovo vlogo pri dogajanju v občini, omenja pa tudi vzorno skrb za starejše prek Društva upokojencev Žirovnica v projektu Starejši za starejše.

Župan Leopold Pogačar

Nenazadnje je občina v tem mandatu dobila tudi novo občinsko stavbo na Breznici. »Rad bi povedal, da mi je bilo kot županu v veselje sodelovati z občani, društvi in organizacijami in da je lepo biti župan v takšni skupnosti,« še poudarja župan Pogačar, ki zastavljeno delo želi nadaljevati in bo ponovno kandidiral za župana Žirovnice.

Občina Žirovnica, Breznica 1, 4172 Žirovnica

Novo otroško igrišče na Selu

Gradnja kanalizacije

OBČINA TRŽIČ SMO LJUDJE

S ledimo zastavljenim ciljem in se veselimo rezultatov skupnega dela. Ob sodelovanju velike večine v občinskem svetu smo znali odgovoriti na vse ključne izzive, pomembne za življenje vseh ljudi v občini. Gradili smo infrastrukturo, obnavljali športne in kulturne objekte, v vrtce sprejeli vse otroke, naredili smeje korake v razvoju turizma. Kljub gorečemu nasprotovanju nekaterih posameznikov smo pred mesecem dni ponosno odprli Gorenjsko plažo, ki jo je obiskalo že skoraj deset tisoč ljudi. Kot župan sem aktivno podpiral bogato razvito dejavnost društev. V tem mandatu se nismo zadolžili niti za evro, pri črpanju evropskih sredstev pa smo ena najuspešnejših občin v državi. S kohezijskimi sredstvi smo občanom zagotovili pitno vodo za naslednje stoletje.

Ponosen sem na petsto dokončanih projektov, ki smo jih izvedli v kratkem času, prej pa na nekatere čakali desetletja. Mislimi smo na vseh trinajst krajevnih skupnosti, vseh štirinadeset naših krajev in vasi.

Ob vseh projektih nismo nikoli pozabili na človeka, na posameznika. Zavedamo se, da se brez dobrega sodelovanja s podjetji, javnimi zavodi, krajevnimi skupnostmi in množico pozitivnih občanov, brez povezanosti, odrekovanja in tudi prostovoljnega dela vsega tega ne bi dalo postoriti. Potrebna je

široka javna podpora, strokovna ekipa predanih sodelavcev ter veliko osebne trme in odrekovanja.

Po tej poti bomo stopali tudi v prihodnje in sledili trendu razvoja in nujnih investicij. Zaključujemo prostorski plan občine, **v mestu** počasi napredujemo na področju BPT-ja, Gradu Neuhaus smo vdihnili življenje in dušo, lepe fasade še ne, severni priključek za Tržič **na Ravnah** ima že skoraj vsa soglasja, podobno novo križišče v **Podljubelju**, v **Križah** smo pri zaključku idejne ureditve vaškega trga in začetku gradnje travnatnega nogometnega igrišča, v **Kovorju** z evropskim sofinanciranjem širimo Gasilni dom z novo večnamensko dvorano, **Bistrica** potrebuje novo križišče, **v Lomu** je že v projektu cesta do gorske kmetije Pr' Tič, nad **Seničnim** začnemo gradnjo sodobnega vodnega rezervoarja. Cestno povezavo med **Lešami** in **Brezjami** že posodabljam, v **Pristavi** čaka na obnovo še pomemben del kanalizacije in pločniki proti Mlaki, **Jelendol** in Slap potrebujeta novo infrastrukturo, **Žiganja vas** in **Sebenje** pa dokončanje športnega igrišča, kolesarsko stezo in pločnik. Na Mlaki še v letošnjem letu začnemo graditi uspešno tržiško podjetje.

Že začete delo, ciljev in načrtov je torej veliko. Volje do dela, optimizma in osebne energije prav tako.

Župan Občine Tržič mag. Borut Sajovic

DEJANJA ŠTEJEJO, olajšajo življenje, povezujejo in združujejo. Hvaležen sem za družbo na poti življenja vsem in ponosen na veliko večino, s katero složno gradimo vsem generacijam in življenju prijaznejšo občino Tržič.

Na Gorenjski plaži pričakujemo desettisočega obiskovalca. / Foto: Arhiv Občina Tržič

KRNICA OSREDNJI PROJEKT

Obnova in gradnja infrastrukture v Krnici predstavlja osrednji projekt zadnjih štirih let v občini Gorje. Celotna naložba bo vredna nekaj manj kot 1,2 milijona evrov.

Med največje naložbe preteklega štiriletnega mandata sodita gradnja in obnova celotne infrastrukture v Krnici, kar zajema novogradnjo fekalne kanalizacije in javne razsvetljave ter obnovo vodovoda, meteorne kanalizacije in občinskih cest. V začetku lanskega maja so začeli gradnjo v Krnici, dela pa nadaljevali v Zabreznem in Hotunjah. Po končani gradnji se bo na kanalizacijo lahko priključilo 93 objektov. Skupaj bo obnovljenih 959 tekočih metrov meteorne kanalizacije in na novo zgrajenih 2617 metrov fekalnega kanala, urejena bosta tudi črpališča v Krnici in na Hotunjah. Zgrajeno bo še 1775 metrov novega vodovoda, obnovljenih 72 hišnih priključkov in postavljenih 12 hidrantov. Vrednost celotnega projekta znaša nekaj manj kot 1,2 milijona evrov, pri čemer ga delno financirata Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj ter Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. Obnovili so tudi infrastrukturo v Grabčah. Občina je uredila vodovod, fekalno kanali-

zacijo, javno razsvetljavo, meteorno kanalizacijo in cesto. Vrednost naložbe je bila 300 tisoč evrov, od tega so približno polovico sredstev zagotovili iz občinskega proračuna, na osnovi 21. člena ZFO pa so bili upravičeni do sofinanciranja v višini 140 tisoč evrov.

Energetska sanacija šole in vrtca

V Osnovni šoli Gorje so sredi lanskega leta končali energetske sanacije. V okviru projekta REAAL so preuredili kurilnico in postavili kotel na biomaso, tako da po novem namesto kurilnega olja za ogrevanje uporabljajo lesne sekance. V šoli so zamenjali tudi vse radiatorje in okna ter poskrbeli za izolacijo, na strehi šole pa namestili fotonapetostno elektrarno moči štirideset kilovatov. Iz občinskega proračuna so za projekt REAAL doslej plačali že več kot 932 tisoč evrov, pri čemer je projekt v višini 85 odstotkov sofinancirala švicarska vlada. Na začetku poletja so podpisali pogodbo z izvajalcem Jelovica hiše, ki je poskrbel še za energetske sanacije vrt-

OBČINA GORJE

Župan Peter Torkar

V Krnici so v celoti obnovili infrastrukturo.

ca, s čimer so kot zelena občina nadaljevali sanacijo javnih stavb. Zamenjali so dotrajana okna in izolirali fasado ter še dodatno izolirali streho, s čimer bodo močno zmanjšali porabo energentov. Ta čas so na leto pokurili 37 ton lesnih peletov, po končani obnovi pa naj bi jih 17 ton manj. Naložba je bila vredna okrog sto tisoč evrov, od tega bo 85 odstotkov prispevala Evropska unija iz kohezijskega sklada. Občina Gorje je sofinancirala tudi energetske sanacije zdravstvenega doma na Bledu, v preteklih letih pa je prispevala še za obnovo tamkajšnjih ambulant.

Novi prostori Občine in knjižnice

Poleti 2010 so začeli urejati novo občinsko jedro, kjer sta v prenovljeni stavbi nove prostore dobili tudi Občina in Pošta Slovenije. Za rekonstrukcijo osrednjega objekta so odšteli 480 tisoč evrov, pri čemer je Občina zagotovila 277 tisoč evrov, preostanek pa Pošta Slovenije.

Novih prostorov so se konec leta 2012 razveselili tudi v gorjanski knjižnici, v kateri je zdaj dvakrat več prostora kot prej, saj se razprostira na 130 kvadratnih metrih. Poleg boljših pogojev za knjižnično gradivo imajo po novem na voljo tudi sodobno urejeno čitalnico ter otroški in računalniški kotiček. Knjižnica je v pritličju in je dostopna vsem, tako invalidom kot mamiciam z vozički. Naložba v novo knjižnico, ki so jo uredili v nekdanjih prostorih Občine in Pošte, je bila vredna 270 tisoč evrov, pri čemer je delež Občine znašal približno sto tisoč evrov.

Obnavljali tudi mostove

Junija letos so v Gorjah s kratko slovesnostjo odprli dva mostova čez reko Radovno. V Radovni so v sodelovanju s Triglavskim narodnim parkom ponovno vzpostavili povezavo do jezera Kreda, kar je delno ublažilo negativne učinke, ki jih poleti povzročajo obiskovalci tega območja. V Grabnu pa so obnovili že precej dotrajan Rokov most. Pri obeh projektih so se zelo izkazali prostovoljci, saj je Občina zagotovila material, prostovoljci pa so v celoti poskrbeli za obnovo.

Občina zagotavlja sredstva tudi za opremo v okviru programa zaščite in reševanja. Lani je Prostovoljno gasilsko društvo Gorje prevzelo novo kombinirano vozilo za prevoz moštva in opreme GVC 16/25. Občina jim je za nakup vozila zagotovila slabih 194 tisoč evrov. Sofinancirali so še nakup vozila GVM – 1, za katerega je Občina prispevala dobrih 27 tisoč evrov.

Nova stavba Občine in Pošte

V osnovni šoli so sredi lanskega leta končali energetske sanacije.

Sprejeli občinski prostorski načrt

Gorjanski občinski svet je na letošnji marčni seji potrdil občinski prostorski načrt za občino Gorje. To pomeni, da ima občina sprejet osnovni prostorski in razvojni dokument, na katerem bo temeljil prihodnji razvoj občine. Priprava načrta se je začela že daljnega leta 2005, leta 2008 je bil pripravljen osnutek dokumenta, ki so ga potem obravnavali vsi nosilci urejanja prostora. Potem so pripravili dopolnjen osnutek in leta 2012 so dokument končno lahko javno razgrnili. Dokument vsebuje izhodišča in cilje prostorskega razvoja občine, zasnovo prostorskega razvoja občine in zasnovo gospodarske javne infrastrukture lokalnega pomena. Podane so usmeritve za razvoj poselitve in za celovito preno, koncept prostorskega razvoja urbanih središč, za katera je izdelan urbanistični načrt, usmeritve za razvoj v krajini, usmeritve za določitev namenske rabe zemljišč in usmeritve za določitev prostorskih izvedbenih pogojev. Dokument je v celoti objavljen tudi na spletni strani Občine Gorje.

Gorjanski občinski svet se je v štirih letih sestal na 32 sejah, od tega na 26 rednih, treh izrednih in treh dopisnih sejah. Zadolženost na prebivalca je 2,51 evra, pri čemer bodo svoje dolgove v celoti poravnali decembra letos. Občina ima do konca leta še nekaj več kot sedem tisoč evrov dolga iz naslova izgradnje telovadnice v OŠ Gorje, ki ga je najela bivša Občina Bled.

BLED, ZELENO ALPSKO LETOVIŠČE

Bled vsi dobro poznamo kot prepoznavno podobo Slovenije. Zato si ga na neki način tudi vsi lastimo. Izjemen prostor, izjemno bogastvo kulturne in naravne dediščine kot na dlani. Bled z jezerom in otokom ter gradom na sivi skali številne lestvice in revije uvrščajo med najlepše kraje na svetu.

Sicer pa se Bled sooča z enakimi problemi kot druge občine na Gorenjskem. Celo več. Izjemna obremenjenost s številnimi obiskovalci prinaša popolnoma druge razsežnosti problemov. Zagotovo je na prvem mestu dolgoletna želja in načrtovanje blejskih obvoznic. Pri tem Blejci ne pozabijo izpostaviti, da to nista samo obvoznici okoli Bleda, temveč v veliko večji meri tranzitni regionalni povezavi naprej proti Bohinju, Jelovici, Gorjam in Pokljuki.

»Če bi bil Bled na koncu sveta, obvoznic ne bi potrebovali,« trdi blejski župan Janez Fajfar, ki je vesel vsaj tega, da je Občina v zadnjem mandatu zagotovila pripravo in sprejem ustreznih prostorskih podlag. V preteklosti očitno ni bilo mogoče niti to. Na žalost sta ravno gradnji blejskih obvoznic primera, ki delita usodo klavnega stanja državnih financ, zlasti na področju zagotavljanja ustrezne prometne infrastrukture. Vendar se Blejci ne dajo. Stvari so vzeli v svoje roke in namesto države pričeli odkupovati zemljišča, prav tako pa v celoti financirajo tudi projektno dokumentacijo za Severno razbremenilno cesto, medtem ko je za »Južno« že vse nared.

Zelena alpska občina: po poti trajnostnega razvoja

Bled spada v okoljsko najbolj urejene občine. Več kot devetdeset odstotkov gospodinjstev ima urejen priključek in odvajanje odpadnih vod v centralno čistilno napravo. Stopnja ločeno zbranih odpadkov je na zavirljivi ravni in primerljiva z najbolj razvitimi državami. Sočasno z urejanjem komunalne infrastrukture so v občini uredili številna vaška jedra na Bledu (Grad, Zagorice, Mlino), Bohinjski Beli in v Zasipu.

Na drugi strani se več kot 35 odstotkov občin nahaja na zavarovanih območjih naravne in kulturne dediščine. Med temi območji je najbolj prepoznavno jezero z otokom, sicer pa občino na jugu in vzhodu objemata Savi Bohinjka in Dolinka, na severu in zahodu pa jo varujejo pobočja Mežakle, Pokljuke in Jelovice. Prav zato je območje razglašeno za območje najvišje stopnje nacionalne prepoznavnosti.

Zeleni koncept občine se odraža tudi na drugih področjih. Vrstijo se energetske sanacije javnih objektov, več je izkoriščanja obnovljivih virov energije, vse bolj pogosto na blejskih cestah srečujemo električna vozila. Eden glavnih strateških premikov se dogaja ravno v tem trenutku. V javni obravnavi je podrobni prostorski načrt za ureditev ožjega središča Bleda, ki kot ključno novost postopoma ukinja parkiranje na obali jezera in osrednji promenadi. To bo predvsem za dnevne obiskovalce po novem urejeno na območju bivše tovarne Zezenine. Sicer pa načrt prinaša podlage za trajnostno preureditev priobalnega pasu z osrednjimi parki in drugimi javnimi površinami.

Vrhunska turistična destinacija: vodilni v regiji

Bled je v zadnjem obdobju prevzel koordinacijo turistične ponudbe vseh gorenjskih občin. Lokalna turistična organizacija je nosilka javnega pooblastila za izvajanje nalog na regijski ravni v obliki regionalne destinacijske organizacije. Najbolj prepoznaven produkt je Zelena kartica Gorenjske, ki je namenjena tako gostom kot domačinom, z njo pa si lahko pridobimo številne ugodnosti. Vse gorenjske občine so ponovno združile moči in zagotovile še en uspešen projekt: na sedežu Triglavskega narodnega parka je nastal Infocenter Triglavsko roža Bled. Na enem mestu se sprehodimo skozi celo Gorenjsko in po Triglavskem narodnem parku.

Bled stavi na vrhunske dogodke, tako poslovne kot športne. Večkrat med letom se izkažejo kot izjemni gostitelji in organizatorji. Vsakoletni predsedniški forum, srečanje srednjeevropskih predsednikov držav, obiski kronanih glav, med njimi lani junija japonski princ Akishino, ki je v parku pri občini zasadil sadiko japonske češnje, Bled že več kot stoletje uvrščajo med pomembnejša srednjeevropska diplomatska središča. Vsakoletna stalnica je tudi biatlon na Pokljuki, ki ga brez Bleda ne bi mogli izvesti, po obnovi veslaškega centra pa se vrstijo tudi številne veslaške prireditve svetovnega formata.

OBČINA BLED

Bled je zelo dejaven na področju mednarodnega sodelovanja. To je velika priložnost zlasti v naslednji finančni perspektivi EU, saj bo sofinanciranje klasičnih infrastrukturnih projektov na Gorenjskem zelo omejeno, medtem ko bodo še naprej dobro podprti programi čezmejne sodelovanja.

Na žalost lastništva in upravljavska razmerja v večjih hotelskih družbah ne omogočajo učinkovitejšega razvojnega preboja in nekatere trende v lokalni skupnosti celo upočasnjujejo. Zato se vztrajno prebujajo vzporedna turistična pobuda v okviru družinskih podjetij. Lepi primeri dobrih praks so turistične kmetije in penziji na Mlinem, Selu, v Zasipu in Želečah, hotel Triglav na Kolodvorski cesti in turistična uspešnica letošnjega leta Vrtna vas oz. Garden Village.

Vitalna občina: več kot 150 zazidljivih zemljišč

Občina nenazadnje v prvi vrsti skrbi za primarne potrebe svojih prebivalcev. Zato se je občinski fokus najprej preusmeril v območje ob Seliški cesti, kjer se je prometno uredil dovoz k osnovni šoli, zgradil se je nov šolski športni in naravoslovni park, izvedla se je prva faza energetske sanacije šole s prehodom na popolnoma obnovljive vire energije. V tem trenutku se celovito prenavlja poslopje vrtca. Z 2,5-milijonsko investicijo bo vrtec energetsko varčnejši in samozadosten, dobil bo novo kuhinjo, novih 400 m² igralnih površin in številne druge prostore. Zgradila se bodo nova parkirišča in preuredil dostop z vso okolico ter igrali.

Druga večja razvojna poteza ob Seliški cesti je pričetek urejanja bivše tovarne Vezenin, kjer se bo poleg nekatere nujne infrastrukture (parkirišča, avtobusna postaja, trgovsko središče, center za zaščito in reševanje) našel prostor tudi za kakšno mlado podjetje in s tem nova delovna mesta. To in druga območja se bodo v prihodnjih letih lahko hitreje, a vendarle trajnostno razvijala, saj je bil po večletnih usklajevanjih sredi poletja sprejet Občinski prostorski načrt. Gre za ključen in dolgoročen dokument, ki odraža strategijo prostorskega razvoja, določa podrobno namensko rabo na parcelo natančno, določa pravila gradenj in drugih prostorskih ureditev v občini. V preteklih letih je bilo vloženih več 100 pobud, po dveh javnih razgrnitvah v letu 2013 pa prejetih še 239 pripomb. Približno dve tretjini pobud je bilo vsaj delno upoštevanih. Rezultat tega je med drugim tudi več kot 150 zazidljivih zemljišč za novogradnje in razvojno pomembna območja na Vezeninah, pri Lipu in pod Kozarico.

Regijsko povezovanje dobiva vse večji pomen. Regionalna destinacijska organizacija Gorenjske in Infocenter Triglavsko roža Bled sta dobra popotnica drugim projektom. Tudi blejski obvozniki sta regionalna projekta, saj krepijo gospodarsko konkurenčnost blejsko-bohinjsko-gorjanskega kota, kjer zlasti prevladujeta turizem in gozdarsko-lesnopredelovalna veriga. / Foto: Aleš Zdešar

Sprejem posodobljenih prostorskih načrtov med drugim pomeni učinkovitejšo izrabo prostora, spremembe namembnosti obstoječih objektov in celovito prenovo naselij. Vaška jedra povsod vse bolj dobivajo značaj turističnih središč.

JEZERSKO SE JE PREBUDILO

V zadnjih letih smo na Jezerskem začutili, da rek »Kjer je volja, tam je pot« velja tudi v naši dolini. Še preden sem začel voditi občino, sem se zavedal, da za uspešen razvoj kraja in dobro počutje občanov nikakor ne more skrbeti župan sam. Zato sem s pomočjo podžupana Petra Sušnika veliko začetnega truda vložil v profesionalizacijo občinske uprave, v delovanje komisij, odborov, društev, civilne zaščite ..., in izkazalo se je, da sem se odločil še kako pravilno. Imamo občinsko upravo, ki z vso odgovornostjo opravlja svoje delo; z moralno in finančno podporo društev smo obudili tisto, kar mora po mojem mnenju imeti vsaka vas na podeželju – druženje na prireditvah, povezovanje ter prostovoljno medsebojno pomoč; in kot da smo se že pravi čas zavedali krute moči narave, smo pomladili ekipo civilne zaščite, jo opremili in ustrezno izobrazili.

Z nekaterimi investicijami sem izpolnil moje dolgoletne želje glede razvoja našega kraja: uredili smo lastništva in nekaj ključnih občinskih cest, zgradili smo 5600 m kanalizacijskega omrežja s čistilno napravo, obnovili športno igrišče, uredili več sprehajalnih poti, z izgradnjo cevovoda jezerske mineralne vode pa smo dosegli, da je točilno mesto redno obiskano in da se o jezerski slatini piše in govori tudi daleč izven naše vasi.

S ponosom lahko rečem, da je Jezersko čist

in urejen kraj. Na tem področju sem z veseljem sledil idejam in predlogom podžupana in tako se naša vas lahko primerja z drugimi gorskimi turističnimi kraji, saj ima sodobne turistično-informativne, smerne in oglasne table ter urejena počivališča z mizami, klopmi in koši.

Eno ključnih področij je bila tudi pomoč pri razvoju turizma in malega gospodarstva. Trudili smo se, da so bili v delovanje občine in urejenost kraja vpeti domačini, k oživitvi kraja pa smo pripomogli tudi z obuditvijo kulturnega in turističnega društva, s turističnimi stojnicami, kjer svoje izdelke predstavljajo in prodajajo domačini, s koledarjem prireditev in spletno stranjo.

Pripravljenih je kar nekaj projektov, za katere sem prepričan, da bodo realizirani v prihodnje: ureditev počivališča ob deželni meji, ureditev avtobusnih postajališč ob RC, ureditev površin za pešce in avtobusnega postajališča v vasi, prenova in rekonstrukcija občinske stavbe, ureditev zbirnega centra, energetska sanacija kulturnega doma in šole.

Mandat mojega županovanja se nezadržno približuje trenutku, ko bom svoje štiriletno delo odgovorno predal naslednikom. Srečen in pomirjen sem, saj smo v zadnjih letih v kraju storili toliko novega in dobrega, zato stavbo Občine zapuščam z mislijo na lepo prihodnost Jezerskega.

Občina Jezersko

Župan Jurij Markič

Točilno mesto jezerske mineralne vode

Zaradi posledic žledoloma nam je z neprecenljivo pomočjo podjetij Elektro Gorenjska in Kelag ter Občine Železna Kapla in Generalnega konzulata RS Celovec uspelo zgraditi električno povezavo med Jezerskim in sosednjo Avstrijo.

VSAKO LETO NALOŽBA

V občini Preddvor so vsako leto iztekajočega se mandata končali kako pomembno naložbo: v letošnjem končujemo kanalizacijo in čistilno napravo.

V letu 2010 so odprli nov zdravstveni dom, kjer poleg splošne zdravnice delujeta tudi zobozdravnica in lekarna, proste zmogljivosti pa nameravajo šele sedaj nameniti fizioterapiji. V občini Preddvor že več let vlagajo tudi v gradnjo kanalizacijskega omrežja. V tem mandatu je bila zgrajena kanalizacija v dolini Belice v Bašlju, kjer so ob tej priložnosti uredili tudi ceste in mostove. Sočasno s projektom Gorki (gradnja magistralnega vodovoda Bašelj–Kranj) želi Občina Preddvor na območju Srednje, Zgornje Bele in v nadaljevanju proti Bašlju zgraditi tudi kanalizacijo, obnoviti ceste in mostove.

Poseben pomemben dosežek Občine je vrtec Storžek, 2,5 milijona vredna lesena stavba, grajena v pasivnem standardu, vzorčen primer energetske varčne stavbe. »Za vrtec smo dobili 420 tisoč evrov nepovratnega denarja od Eko sklada, prvič pa se je naša Občina tudi zadolžila, saj so nam bili zaradi indeksa razvojne ogroženosti občine ponujeni zelo ugodni krediti« pove župan Občine Preddvor Miran Zadnikar. V vrtcu, ki obsega 1500 kvadratnih metrov uporabnih površin, je prostora za 120 malčkov, od lani imajo lahko tudi oddelek za najmlajše otroke. Zgrajeno je bilo tudi otroško igrišče. In še ena posebnost predvorskega vrtca: narejen je v proizvodni liniji podjetja Jelovica prav v Preddvoru.

Leta 2013 je občina dobila svoje prvo krožno križišče, in sicer na Srednji Beli. To investicijsko že sicer bogato leto pa so dopolnili z odprtjem večnamenskega informacijskega centra. Info center v središču Preddvora, ki ga je v upravljanje prevzel Zavod za turizem Preddvor, v njem pa je prostor našla tudi prej hudo utesnjena knjižnica, je postal osrednje informacijsko stičišče za vse generacije prebivalcev in obiskovalcev. Letošnja največja naložba je gradnja kanalizacije in čistilne naprave v Tupaličah (slednja že poskusno obratuje), vredna 1,7 milijona evrov, za katero je Občina najela še eno ugodno posojilo, sofinancira pa jo tudi Evropska unija. Več let pa so vlagali v obnovo planinskega zavetišča na Zaplati, ki so ga odprli ob letošnjem občinskem prazniku, vanj pa je poleg denarnega vložka Občine vgrajenega tudi veliko prostovoljnega dela predvorskih planincev.

Prostovoljstvo pa se je izkazalo tudi ob letošnjem žledolomu, kjer so poleg gasilcev sodelovali tudi številni drugi. Občina se jim je ob prazniku zahvalila s posebnimi zahvalami, še pove župan Miran Zadnikar.

Za večje projekte je Občina pridobila denar iz evropskih virov – skoraj 1,5 milijona evrov, za vrsto manjših projektov, od tematskih poti do narodnih noš, ter prireditvenega šotora in stojnic pa 210.000 evrov evropskih sredstev. V občini se veliko ukvarjajo tudi z vodovodi (gradijo vodovod Vaškar, projektirajo vodovod Mače, na Možjanci pa si prizadevajo za zagotovitev stalnega vodnega vira). Župan Miran Zadnikar za uspeh pri uresničitvi več zahtevnih projektov pohvali svojo občinsko upravo, predvsem pa sodelovanje z občinskimi svetniki, ki odgovorno prevzemajo določene naloge.

Občina Preddvor

Župan Miran Zadnikar /Foto: Tina Dokl

V občini Preddvor so zelo ponosni na nov vrtec Storžek. /Foto: Tina Dokl

PROJEKTI ZA KAKOVOSTNEJŠE ŽIVLJENJE

V kranjski občini skušamo vsako leto z razpoložljivimi finančnimi sredstvi narediti kar največ in omogočiti občanom prijetno in zdravo okolje za bivanje. »Največ energije in znanja pa smo zagotovo vložili v dva največja projekta zadnjih let, to je v gradnjo celovitega sistema odvajanja in čiščenja odpadnih voda ter gradnjo novega vodovoda Bašelj–Kranj,« je dejal župan Mohor Bogataj.

Mestna občina Kranj ima 55.552 občanov in občanov, kar jo po številu prebivalcev uvršča na tretje mesto med slovenskimi občinami. »V zadnjih nekaj letih smo uspešno izpeljali številne projekte,« je poudaril župan Mohor Bogataj in jih v nadaljevanju tudi izpostavil. Zaključili so drugo fazo obnove ulic starega Kranja, ki je trajala več kot dve leti in je bila v večini sofinancirana iz evropskih sredstev. Svoj delež sta prispevali tudi država in občina. Zaključila se je obnova kompleksa Khislstein. Ukvarjali so se z energetsko prenovo javnih objektov, obnovo prometne infrastrukture in sodelovali s krajevnimi skupnostmi pri njihovem razvoju. Na Golniku so pomagali obnoviti prostore dotrajane zobozdravstvene in družinske ambulante. Prenovljen je bil otroški dispanzer v prizidku kranjskega zdravstvenega doma. Prav tako so pomagali pri obnovi stavbe Doma upokoencev Kranj. Poskrbeli so tudi za okolje in odgovorno ravnanje z odpadki. Zgradili so zbirni center v Zarici in uredili ekološke otoke.

»Največ energije in znanja pa smo zagotovo vložili v dva največja projekta v zadnjih letih. S projektom Gorki – 2. sklop smo se lotili izgrad-

nje celovitega sistema odvajanja in čiščenja odpadnih voda. Z izgradnjo novega vodovoda Bašelj–Kranj pa bomo poskrbeli za ohranjanje in zagotovitev neoporečne pitne vode. Nedvomno gre za največja vlaganja v komunalno infrastrukturo v zadnjih desetletjih na Gorenjskem, ki je namenjena sedanjim in prihodnjim generacijam,« je povedal Mohor Bogataj in dodal, da bo tudi v prihodnje glavni cilj zagotoviti, da se bo občina, kljub hitrim spremembam življenjskega in poslovnega okolja, razvijala naprej ter pri tem nudila pogoje za kakovostno življenje.

Mestna občina Kranj je zaradi zagotavljanja vključevanja občanov in občanov v odločanje ohranila delovanje krajevnih skupnosti. Skupno jih je 26, od tega 13 mestnih. »Pomembno je, da se krajevne skupnosti razvijajo in da se obnavljajo domovi krajevnih skupnosti, športna infrastruktura ter prometna infrastruktura, ki omogoča večjo povezanost celotne občine in širše,« meni župan.

Skrb za mlade

Za uspešno delovanje občine so pomembni tudi mladi ljudje, katerim je občina tudi v preteklih štirih letih zagotovila ustre-

MESTNA OBČINA KRANJ

Mohor Bogataj

Energetsko sta prenovljena pokriti in letni bazen v Športnem centru Kranj.

Mestna občina Kranj je zgradila zbirni center v Zarici in uredila številne ekološke otoke s podlagami in tablami z opisi.

ne pogoje za izobraževanje in nadaljnje delovanje v domačem okolju. Dvig standarda in kakovosti pomeni tudi ohranjanje mreže podružničnih šol, je prepričan župan Mohor Bogataj: »V celoti smo prenovili staro telovadnico v Podružnični šoli Besnica in v celoti uredili okolico ter postavili stekleni nadstrešek pred otroškimi igralnicami. Dobil so tudi novo čistilno napravo. V okviru ureditve zunanjih površin v Podružnični šoli Goriče smo prenovili zunanje površine, ograje in parkirišče z otroškimi igriščem. Nekateri šolski objekti, npr. v Predosljah, so bili tudi energetsko sanirani. Več prenov in energetskih sanacij je bilo usmerjenih tudi v predšolsko vzgojo, nazadnje v vrtce Živ žav, Kekec in Čenča. V srednješolskem in višješolskem izobraževanju smo prisluhnili razvoju medpodjetniških izobraževalnih centrov in novih programov, povečali smo tudi aktivnosti pri vseživljenjskem učenju in izobraževanju odraslih. Stremimo tudi k temu, da Kranj postane visokošolsko središče.«

Zaživel kompleks Khislstein

Staro mestno jedro je s celovito obnovo kompleksa Gradu Khislstein dobilo pomembno kulturno in turistično pridobitev. Obnovljena je kulturna dediščina, ki ponuja nove razstavne površine, letno gledališče in letni kino, dve manjši večnamenski dvorani, lutkovno gledališče ter spremljajoče servise in upravne prostore. V gradu je postavljena na ogled stalna razstava, ki prikazuje zgodovino celotne Gorenjske. Z letnim gledališčem je občina pridobila prizorišče, kjer se predvsem v poletnih mesecih odvijajo kulturne in zabavne vsebine.

S tremi stolpi v starem mestnem jedru je Kranj pridobil za kulturno in otroško vsebino. Stolp Škrlavc omogoča intermedijske in kulturne dejavnosti, v Stolpu Pungert se odvijajo programi kulturne vzgoje za otroke, v podaljšku grajskega vrta (ob gradu Khislstein) pa stojijo ostanki stolpa, katerega obnovljeno razgledno prizorišče

je namenjeno posebnim uprizoritvam na prostem.

Zbirni center, ekološki otoki, ceste ...

Mestna občina Kranj je zgradila zbirni center v Zarici in uredila številne ekološke otoke s podlagami in tablami z opisi. »Moderna ureditev zbirnega centra omogoča lažjo oddajo odpadkov, bolj pregledno skladiščenje že uporabljenih predmetov. Slednji so zanimivi za socialno podjetje oziroma njihovo delavnico ponovne uporabe, ki deluje v okviru Fundacije Vincenca Drakslerja,« je pojasnil župan.

Cesta preko vasi Njivica povezuje kranjsko in radovljiško občino. Obstoječa cesta Njivica je bila prestavljena na popolnoma novo traso. Pri tem je občina uredila tudi odvodnjavanje, podporne in oporne konstrukcije ter asfaltiranje. Obnovili so meteorne in fekalne kanalizacije, vodovod, javno razsvetlavo ter vozne površine na Stritarjevi ulici, Gregorčičevi ulici, Jelenovem klancu, Koroški cesti ter cesti mimo občinske stavbe in cesti med Globusom in Delavskim domom. V sklopu obnove sta bili zgrajeni tudi novi krožišči – Bexel in pod Jelenovim klancem.

Novosti v Športnem centru Kranj

V okviru projekta REAAL sta bila s pomočjo sredstev iz švicarskega mehanizma energetsko prenovljena pokriti in letni bazen v Športnem centru Kranj. Cilj projekta je prispevati k ohranjanju okolja, hkrati pa dosegati standarde na področju obnovljivih virov energije. Prihranek energentov bo s tem najmanj 25-odstoten. Letno kopalnišče v poletnih mesecih občanom in občanom ponuja možnost rekreacije in preživljanje prostega časa. Izvedena so bila zahtevna gradbeno-sanacijska dela, ki so omogočila, da se je zmanjšala poraba vode na kopalnišču.

»Postavitev gibalnega parka za starostnike (projekt PANGeA) pa smo dosegli s pomočjo sofinanciranih sredstev v okviru Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija – Italija 2007–2013,« je še strnil župan Mohor Bogataj.

Staro mestno jedro s celovito obnovo kompleksa Gradu Khislstein

Razgledna ploščad na Pungertu

Prihodnost so naši otroci. Obnovljena in dozidana šola v Besnici.

KLJUČ USPEHA JE SODELOVANJE

»Delamo transparentno, uspešni smo na javnih razpisih, preudarno razpolagamo z občinskim denarjem in ne ustvarjamo nepotrebnih stroškov.« To so glavni poudarki iz štiriletnega mandata župana Občine Naklo Marka Mravlje.

Župan Marko Mravlja je h gornjim besedam dodal velik pomen povezovanja krajev v občini, ker je prepričan, da le povezovanje in sodelovanje vodita k napredku: »Letos smo že tretjič, in to zelo uspešno, ob občinskem prazniku organizirali prireditve Na vasi se dogaja, s katero smo povezali krajanje Naklega, Dupelj in Podbrezjaj, obiskovalcem pa pokazali, kaj vse znamo in zmoremo v naši lokalni skupnosti.« Tudi prvi vtis obiskovalca je pomemben, kar so v Naklem dosegli z izvirno ureditvijo križišč, na katerih prikazujejo, kako bogato kulturno in naravno dediščino imajo.

Na mladih svet stoji, je v nagovorih v iztekajočem se mandatu večkrat izpostavil Marko Mravlja. »Veliko smo naredili za otroke in mladino na vseh lokacijah; v Podbrezjah in Dupljah z energetsko sanacijo šolskih objektov, v Dupljah tudi s prizidkom k šoli, v Naklem z izgradnjo nizkoenergetskega enajstoddelčnega vrtca, narejenega po naj sodobnejših standardih. Poleti smo v Naklem postavili plezalno steno, pozimi drsališče, ki bo v novi sezoni pokrito. Uspešni smo bili namreč na evropskem razpisu, s katerim smo kupili šotor dimenzije petnajst krat štirideset metrov in nas vreme ne more več presenetiti. S pomočjo evropskih sredstev smo postavili otroški igrišči z igrali v medgeneracijskem centru v Naklem in pri šoli v Dupljah. Občina je sofinancirala postavitev nogometnega igrišča za umetno travo v Naklem,« je nekaj investicij v zadnjih letih navedel župan Marko Mravlja.

Uspešno so kandidirali na projektu Gorki, ki je v večji meri sofinanciran z evropskimi sredstvi in s katerim bodo občani še pridobili na kakovosti življenja in bivanja v »najlepšem koncu Slovenije in še daleč naokrog«, kot se Marko Mravlja rad izrazi: »Vodovod je že potegnen od Zadrage do

Biotehniškega centra Naklo, oktobra sledi še prekop pod avtocesto mimo Osnovne šole Naklo do vodohrana Pivka. V Spodnjih Dupljah gredo dela h koncu, komunalno ureditev izvajamo v Zgornjih Dupljah, prav tako v Podbrezjah.«

V tem mandatu je bilo sprejetih več pomembnih Občinskih podrobnih prostorskih načrtov, tudi za nov vrtec in njegovo okolico, vključno s postavitvijo javne razsvetljave. Za novograditelje je bil sprejet poseben, ugoden plan opremljanja. »Za komunalni prispevek pa lahko rečem, da je eden najnižjih na Gorenjskem,« je povedal župan. Pridobili so tudi vsa soglasja za selitev asfaltne baze iz poseljenega območja Podreber v Naklem v cono Gača izven Podbrezjaj. Na Okroglem so rešili dolgoletni problem s križiščem, ki so ga razširili, in povečali prometno varnost na tem odseku. Na Cegelnici so sanirali meteorno vodo, prehitre voznike »ustavili« s talnimi ovirami in slovesno odprli prečudovit park, ki je izkaz dobrega sodelovanja med občino in krajanje Cegelnice. Zahteven projekt je bila ureditev cestišča na relaciji Strahinj–Cegelnica, z gradnjo pločnika pa so poskrbeli za večjo varnost v prometu na relaciji Strahinj–Naklo. »Posebej me veseli, da je v podvozih in drugod vse manj grafitov, namesto tega pa čudovite poslikave naših osnovnošolcev,« je mlade pohvalil župan Marko Mravlja. Pristopili so k projektu Dediščina starih hišnih imen, v domači občini uspešno delujejo razna društva. »Nihče ni več privilegirani, vsa društva dobijo enako sredstev za svoje delovanje,« je poudaril župan in izpostavil še enega svojih prvih ukrepov ob nastopu mandata pred štirimi leti: »Z občinskim denarjem smo kupili traktor in dali delo dvema delavcema, da urejata in čistita javne površine. Naložba v traktor se je že zdavnaj povrnila.« Mini komunalna služba se je v teh letih izkazala kot pravilna.

Občina Naklo

Župan Marko Mravlja pred novim vrtcem Mlinček v Naklem /Foto: Tina Dokl

Ureditev parka na Cegelnici je plod uspešnega sodelovanja med Občino in tamkajšnjimi krajanje. Je dokaz, da se z voljo in sodelovanjem lahko doseže prav vse. /Foto: Tina Dokl

RAZVOJ ZAGOTAVLJALI V VSEH VASEH

Občina Šenčur je v zadnjih štirih letih skušala zagotavljati razvoj v vseh vaseh, najbolj obsežno pa so gradili fekalno kanalizacijo.

V zadnjem štiriletnem mandatu so v Občini Šenčur veliko naporov vložili v pripravo in sprejetje občinskega prostorskega načrta.

Občinski svet ga je dokončno potrdil v letu 2011, kar je Občino Šenčur po besedah župana Mira Kozelja uvrstilo med prvih dvajset občin v Sloveniji, ki ji je to do takrat uspelo. V letu 2012 oziroma 2013 pa je občinska uprava že začela postopek dopolnitev prejšnje leto sprejetega občinskega prostorskega načrta. Postopek je v fazi javne razgrnitve.

V zadnjih štirih letih so potekala in še potekajo obsežna vlaganja v ureditev komunalne infrastrukture. Tako v tem času na območju naselij Luže, severni del Visokega, Hotemaže in Olševke poteka projekt odvajanja in čiščenja komunalnih voda v porečju Kranjskega in Sorškega polja. Gre za skupni projekt Gorki občin Kranj, Naklo in Šenčur, vrednost izgradnje primarne fekalne kanalizacije na šenčurskem območju pa znaša več kot 1,3 milijona evrov (brez DDV), od tega so pridobili dober milijon evrov evropskih kohezijskih sredstev, 184 tisoč evrov pa bo prispevala država. Sočasno z omenjenim projektom, ki bo končan do sredine leta 2015, na Lužah, Visokem in v Hotemažah poteka tudi gradnja sekundarnega kanalizacijskega omrežja, ki je prav tako deloma sofinancirana iz evropskega strukturnega sklada. Kot je ob gradnjah kanalizacije in vodovoda že običajno, pa bodo občani na teh območjih pridobili tudi plinovod in optično povezavo, marsikje tudi pločnik.

V zadnjih štirih letih so kanalizacijsko omrežje (obenem pa tudi novo vodovodno omrežje) zgradili tudi od naselja Voge do sredine Visokega. Za dobra dva milijona evrov vreden projekt so prav tako pridobili delno sofinanciranje iz evropskih strukturnih skladov. Kanalizacijo so dograjevali še v Sajovčevem naselju v Šenčurju, v delu Prebačevega in v Poslovni coni Šenčur.

Nepretrgoma so urejali tudi občinske ceste. Rekonstrukcije so potekale na cestah Voklo–Prebačevo (vrednost investicije okoli 370 tisoč evrov), lokalni cesti Hotemaže–podružnična šola Olševke (270 tisoč evrov), približno milijon evrov so vložili

li v rekonstrukcije cest Voklo–Voglje, Trboje–občinska meja z Medvodami in Šenčur–Visoko, obnovili so tudi že prvi del lokalne ceste Šenčur–Voklo (do avtocestnega podvoza). Na novo so preplastili lokalno cesto Šenčur–Trata. Občina je po svojih zmožnostih skušala zagotavljati razvoj v vseh vaseh, poudarja šenčurski župan. Od večjih projektov omenimo samo obnovo Doma krajanov in gasilskih prostorov na Visokem, kjer občina tudi odkupuje zemljišča za potrebe novega vrtca. Tudi v Hotemažah so temeljito obnovili vaško-gasilski dom, postopoma so obnavljali Dom krajanov Šenčur, pred poslovilnim objektom na pokopališču v Šenčurju so postavili prepotrebno nadstrešnico, na Miljah otroška igrala ...

Neuresničena pa sta tudi v zadnjem mandatu ostala državna cestna projekta regionalne ceste Hotemaže–Britof in krožišča v Poslovno cono Šenčur, na katera pa Občina žal nima bistvenega vpliva.

Občina Šenčur

Župan Miro Kozelj / Foto: Gorazd Kavčič

Severni del občine Šenčur je zaradi gradnje primarne in sekundarne kanalizacije ta čas eno samo gradbišče. / Foto: Gorazd Kavčič

V VODICAH JE SODELOVANJA VEDNO VEČ

Največja investicija iztekajočega se mandata je bila nadgradnja in protipotresna ter energetska sanacija Osnovne šole Vodice. Pomemben napredek je bil narejen pri projektu ureditve občinskega središča, sprejet je bil nov občinski prostorski načrt, za različne projekte pa so prejeli okoli milijon evrov nepovratnih sredstev.

Osnovna šola Vodice bo prav v teh dneh zasijala v novi podobi, a za lepo fasado se skriva tudi zahtevna nadgradnja in protipotresna sanacija, ki se je je Občina lotila že leta 2011. Glavni povod za sicer že dlje časa načrtovano sanacijo je bilo neurje, ki je leta 2008 najvišjemu delu zgradbe odneslo streho, a vodstvi občine in šole sta se skupaj s strokovnjaki odločili, da namesto nove kritine šolsko poslopje pozidajo z novo etažo in s tem pridobijo nove prostore. Ker pa se je izkazalo, da so materiali, ki so jih v šolo vzi-dali pred petdesetimi leti, zelo slabe kakovosti, je bilo treba obnoviti praktično celotno zgradbo, vseh 2000 m², za kar je Občina namenila okoli 900 tisoč evrov. Na zgornjih 500 kvadratnih metrih so tako uredili tri nove klasične učilnice, knjižnico in računalniško učilnico, celotna stavba, ki je dobila obnovljene temelje ter nekaj novih nosilnih in prečnih zidov, je tako tudi protipotresno sanirana. Letošnja investicija v energetska sanacija je vredna 750 tisoč evrov, od tega je Občina pridobila približno 550 tisoč (nepovratnih) evrov. Šola, ki prav letos praznuje petdesetletnico, je dobila novo fasado, vra-

ta in okna, del strehe, termostatske ventile na radiatorjih, prezračevalni sistem z vračanjem toplote v kuhinji in jedilnici, toplotne črpalke in energetska nadzorni informacijski sistem. Občina je dobila tudi gradbeni dovoljenji za ureditev in povečanje parkirišč pred šolo in vrtcem ter za dozidavo kuhinje in dveh oddelkov vrtca v Vodichah.

Znana rešitev za središče Vodice

Leta 2011 je bilo skladno s sprejetim programom opremljanja stavbnih zemljišč celovito komunalno opremljeno območje OPPN Polje, kjer so zgradili cesto s pločniki, javno razsvetlavo, vodovod, fekalno kanalizacijo z malo čistilno napravo, meteorno kanalizacijo s ponikovalnimi vrtninami, elektro in telefonsko omrežje ter plinovod. Pomemben napredek je bil dosežen tudi v delu Lokarij, kjer so zgradili javno kanalizacijsko omrežje v dolžini enega kilometra, to pa bo omogočilo priključitev obstoječih objektov na kanalizacijo. Prav gradnja kanalizacije je projekt, za katerega Občina pričakuje največ nepovratnih sredstev; kar 4,8 milijona evrov naj bi namreč od Evropske unije in države dobili za gradnjo medobčin-

Občina Vodice

Župan Aco Franc Šuštar

Vožnja ob odprtju nove linije avtobusov LPP

Nadgradnji in protipotresni sanaciji osnovne šole je sledila

skega kanalizacijskega kanala C0 od Vodice do Ljubljane, za kar je Občina lani pridobila gradbeno dovoljenje, sklep vlade za sofinanciranje pa še čakajo.

Po desetih letih je bil v začetku leta sprejet težko pričakovani občinski prostorski načrt, ki predstavlja novo pravno podlago za posege v prostor. Zaradi dolgotrajnosti postopka, nenehnih sprememb zakonodaje ter konkretnih razvojnih potreb je Občina Vodice že pristopila k spremembam prostorskega akta, katerega pomemben del je tudi središče Vodice. Občino na tem področju sicer čaka še veliko dela, a narejen je bil pomemben korak. Občina je v sodelovanju z Zbornico za arhitekturo in prostor izvedla javni arhitekturno-urbanistični natečaj, kjer je bila izbrana natečajna rešitev, ki predstavlja podlago za ureditev občinskega središča. Ta zajema Kopitarjev center z upravnimi, kulturnimi in storitvenimi dejavnostmi ter zunanjo ureditev trgov (Kopitarjev trg in Trg pod lipami), v okviru območja je predvidena tudi ureditev doma starejših ter celovita ureditev komunalne infrastrukture. Del natečajnega območja pa zajema tudi območje, namenjeno stanovanjski gradnji. Z namenom realizacije projekta in pridobitve dodatnih podatkov za potrebe projektiranja so bile v prvi polovici leta 2014 izvedene še dodatne raziskave ter študije (prometna študija, geomehanske in geotehnične raziskave, predhodne arheološke raziskave), v sodelovanju z Župnijo Vodice pa so bile tudi že izvedene aktivnosti za parcelacijo in nakup še manjkajočih zemljišč.

Nove avtobusne linije, manj azbesta ...

Ena največjih pridobitev leta 2012 je bila vzpostavitev treh novih integriranih linij

LPP (dve krožni in ena direktna), ki so zaživele s prvim šolskim dnevom, in avtobusne povezave z Medvodami, ki so jo vzpostavili mesec dni kasneje. Gre za plod uspešnih pogovorov med županom Acom Francem Šuštarjem, ljubljanskim županom Zoranom Jankovičem in ljubljanskim potniškim prometom, s projektom pa so združili šolski, primestni in mestni promet. Pot do prestolnice, ki traja 35 minut, pa je zdaj tudi občutno cenejša, saj na avtobusih velja enotni plačilni sistem s kartico Urbana, ki omogoča prestopanje na druge linije v mreži linij LPP. Pilotni projekt je bil med občani tako dobro sprejet, da so v letu 2013 uvedli tudi sobotno linijo.

Leta 2011 so obnovili Čistilno napravo Vodice in nabavili samočistilni in avtomatični glavni filter trdih delcev v vodi v črpališču Kuharjev Boršt, ki občanom zdaj zagotavlja neoporečno kakovost pitne vode. V zadnjih treh letih so zamenjali tudi približno dva kilometra azbestnih in dotrajanih vodovodnih cevi. Zgrajenih je bilo pet novih propustov za boljšo pretočnost in s tem manjšo poplavno ogroženost.

Leta 2012 je bilo v občini rešeno tudi vroče politično vprašanje, ki se je vleklo vse od leta 1998. Na posvetovalnem referendumu so občane vprašali, ali so za oziroma proti vzpostavitvi krajevnih skupnosti na petih območjih; v nekdanji KS Bukovica - Šinkov Turn, Skaručna-Polje, Repnje-Dobruša, Zapoge in Vodice. Volivci so na vseh petih območjih predlog zavrnil, volja volivcev pa je zapisana tudi v novem statutu občine, zaradi katerega je bil referendum tudi izglasovan.

Ponosni na rojaka Jerneja Kopitarja

Lani septembra so po sedmih letih v Zapogah ponovno odprli enoto vrtca Škratek Svit Vodice, ki so jo poimenovali Čebelica. V njej je prostor našlo štirinajst najmlajših malčkov, s tem pa je Občina zagotovila vpis prav vsem otrokom iz občine, ki so potrebovali varstvo. Na petih lokacijah – Dom krajanov Vodice, Dom krajanov Skaručna, Dom krajanov Utik, Osnovna šola Vodice in Gasilski dom v Zapogah – je začel delovati brezplačni brezžični internet, na treh lokacijah – v hodniku Kulturnega doma Vodice, v KD Skaručna in pri KD Utik – so bili nameščeni avtomatski defibrilatorji, po vsej občini pa so postavili tudi nove informacijske table in kažipote.

V Vodica posebno skrb posvečajo tudi kulturni dediščini, pri čemer so še posebej ponosni na svojega rojaka Jerneja Kopitarja. Leta 2012 so prenovili njegov spomenik na ljubljanskem Navju in s tem počastili 115-letnico vrnitve njegovih posmrtnih ostankov z Dunaja na domačo zemljo. Letos septembra pa pripravljajo tudi praznovanje 170. obletnice smrti tega jezikoslovca, ki je bil rojen v Repnjah. Ob občinskem praznovanju bodo ob njegovi rojstni hiši pripravili 16. Kopitarjeve dneve z bogatim kulturnim programom in razstavo.

Posebej ponosni so na dobro medsebojno sodelovanje Občine Vodice, zavodov in ljudi ter kulturnih, športnih, gasilskih in ostalih društev, ki so v zadnjem obdobju bistveno povečali svoje aktivnosti. Pomemben podatek je tudi ta, da vsa društva in zavodi delujejo dobro in pozitivno. Ob vseh omenjenih projektih Občina Vodice ostaja ena redkih pri nas, ki je nezadolžena.

sledila še energetska sanacija.

Prenovljeni spomenik Jerneja Kopitarja na ljubljanskem Navju

PROJEKTI ZA VSE GENERACIJE

Občina Cerklje se je v pravkar iztekajočem se mandatu lotila in dokončala nekaj pomembnih projektov, pri čemer kot ena redkih pri nas ostaja nezadolžena. Za županom Francem Čebuljem je tako že peti mandat, a volje za naprej mu še ni zmanjkalo.

V minulem mandatu se je v Cerkljah precej gradilo, predvsem na komunalnem področju. Pri koncu je gradnja težko pričakovane kanalizacije, na katero se bodo občani na vzhodnem in osrednjem delu občine lahko začeli priklapljeti še letos. Naložba, vredna več kot pet milijonov evrov, je poleg gradnje kanalizacije zajela tudi zamenjavo vodovodnih cevi, ureditev javne razsvetljave, odvajanje meteornih voda ter gradnjo plinifikacije in optičnega omrežja, hkrati s tem pa so številne ceste dobile nov asfalt. Občina je za 600 tisoč evrov letos odkupila 8-odstotni delež v Centralni čistilni napravi Domžale-Kamnik. Vse je pripravljeno tudi na začetek gradnje krvavškega vodovodnega sistema, a Občina še čaka na obljubljeni evropski denar.

Na začetku mandata je bil odprt Nogometni center Velesovo, v katerem so uredili tudi ambulanto za fizioterapijo, sejno sobo in

prostore za športnike in sodnike, namestili pa so tudi tribune za okoli tisoč obiskovalcev, pred dvema letoma pa je Občina ustanovila javni Zavod za turizem Cerklje. Cerklje so leta 2012 tekmovala Na evropskem tekmovanju v urejenosti krajev Entente Florale in v kategoriji manjših krajev prejele odlično srebrno priznanje. Novo podobo in energetske varčno preobleko sta dobili obe šolski stavbi – osnovna šola v Cerkljah in podružnična šola v Zalogu, za kar je Občina uspela pridobiti 750 tisoč evrov nepovratnega denarja. Občina je bila uspešna tudi na razpisu Petrolovega sklada in tako so po vsej občini zamenjali svetila z energetske varčnimi in s tem zadoštili standardom, ki preprečujejo svetlobno onesnaženje. Čez nekaj dni bodo odprli tudi oddelek v vrtcu, tik pred sprejetjem pa je tudi novi občinski prostorski načrt.

Zadnja štiri leta pa je zaznamovala tudi gradnja Doma starostnikov Taber, ki se počasi bliža koncu. »V občini smo zadnjih

Občina Cerklje na Gorenjskem

Župan Franc Čebulj

petnajst let gradili različne objekte za aktivno populacijo, zdaj pa je čas, da zgradimo tudi nekaj za tiste, ki so nam vse to omogočili – za starejše,« je ob položitvi temeljnega kamna povedal župan Franc Čebulj. Občina je od prvotnega investitorja, ki je od projekta kasneje odstopil, za približno 2,5 milijona evrov nazaj odkupila 3,5 hektara zemljišč in s tem ohranila vse projekte in dovoljenja ter koncesijo. Projekta, vrednega 10 milijonov evrov, so se tako lotili sami. Dom starostnikov zajema dva med seboj povezana objekta skupne površine več kot 8000 kvadratnih metrov, ki se razprostirata na 1,2 hektarov velikem zemljišču. V obeh objektih bo prostora za 151 oskrbovancev in 69 zaposlenih. »Končuje se peti mandat naše občine in s tem tudi moj peti mandat, ob tem pa se iskreno zahvaljujem mojim sodelavcem v občinski upravi in svetnikom za tvorno sodelovanje, občanom za podporo in vsem, ki so bili kakor koli vključeni v realizacijo projektov, ki jih v teh letih res ni bilo malo,« še pravi župan Franc Čebulj.

OBČINA CERKLJE NA GORENJSKEM, TRGOVA DORNA, BINKA 13, CERKLJE NA GORENJSKEM

Dom starostnikov Taber / Foto: Matic Zorman

PROJEKT ZA PRIHODNJE GENERACIJE

Iztekačji se mandat je v Občini Škofja Loka najbolj zaznamoval finančno, organizacijsko in kadrovsko zelo zahteven projekt Urejanje porečja Sore.

Pred začetkom svojega županskega mandata si nisem predstavljal, da nas bo tako rekoč vse to obdobje zaposloval projekt Urejanje porečja Sore in da se bo nadaljeval še v prihodnji mandat,« je o investicijsko menda najbolj aktivnem mandatu dejal župan Občine Škofja Loka Miha Ješe. »Zahteven ni le po finančni plati, pred samim začetkom gradnje je bilo treba pridobiti še mnoga soglasja in izdelati vrsto zahtevnih projektov. Leta 2013, 2014 in 2015 so leta najbolj intenzivne gradnje, leta 2014 pa bo zgrajenih več kot polovica vodovodnih in kanalizacijskih naprav teh dve čistilni napravi. Denar, ki smo ga namenili izgradnji te nujne infrastrukture, bo dal rezultate šele v naslednjih desetletjih in bo služil več prihodnjim generacijam. Zaradi tega projekta v občini ni kadrovskih niti finančnih virov za kake druge večje projekte.« Kljub temu sogovornik ugotavlja, da je bilo vzporedno narejenih več zahtevnih projektov, med njimi poteka tudi gradnja južne obvoznice proti Poljanski dolini, ki je sicer državni projekt in prinaša razvojno priložnost Poljanski dolini in Primorski, pa tudi mestu Škofja Loka, ki bo

razbremenjeno prometa. Pomemben je tudi začetek del na južni obvozni cesti v industrijsko cono. Župan Miha Ješe omenja tudi uspešno akcijo Loško je ekološko, ki daje dobre rezultate zlasti na področju javnega mestnega in primestnega prometa. Sprejet je bil tudi lokalni energetske koncept, na podlagi katerega so implementirali uspešen nadzor nad porabo energentov v stavbah v javni lasti. Varčno rabo energije tudi nagradjujejo, s prihranki energije so povezane tudi energetske sanacije šol in vrtcev. Največja dolgoročna naložba je bil natečaj ureditve starega mestnega jedra z nagrajenim projektom, katerega prvi del na Cankarjevem trgu in Blaževi ulici je že realiziran, kmalu sledita še ureditev grajskega hriba, območja upravne enote z otroškimi igriščem in Spodnjega trga. Zelo pomembno je tudi odprtje Medpodjetniškega izobraževalnega centra, sicer državnega projekta, ki bo dolgoročno dajal dobre kadre za uspešno prestrukturirano loško gospodarstvo, katerega temelja sta kovinarska in lesna industrija. Na slednjem naj bi v prihodnje temeljil gospodarski razvoj, kar so zapisali tudi v dolgoročno strategijo Občine

Občina Škofja Loka

Župan Miha Ješe

Letos urejena Cankarjev trg in Blaževa ulica postajata najlepši del Škofje Loke. /Foto: Tina Dokl

Škofja Loka. V tem mandatu so poskrbeli tudi za poplavno ureditev levega brega Selške Sore, s tem bodo nadaljevali še v Puštalu in na Sorški cesti s Studencem. Velik napredek je narejen tudi na športnem in kulturnem področju, Miha Ješe pa omenja tudi vse večje mednarodno odpiranje občine. Poleg devetih pobratenih mest so se v tem času pridružili evropskemu združenju Douzelage in združenju za proučevanje prostovoljstva Beneci, vsako leto v mestu gostijo vse v Sloveniji akreditirane veleposlanike in vojaške atašeje. Že prej je bila občina članica združenja zgodovinskih mest in pasijonskih mest. Prihodnje leto bo ponovna uprizoritev Škofjeloškega pasijona, nato pa znova ob tristoletnici nastanka Marušičevega pasijona 2021, ko upajo tudi na papežev obisk.

TAVČARJEVEMU DVORCU VRNILI UTRIP

V zadnjem štiriletnem obdobju so v občini Gorenja vas - Poljane veliko pozornosti namenili projektom na področju turizma. Poskrbeli so tudi za kakovostno oskrbo z vodo in energetske sanirali javne objekte.

Občina Gorenja vas - Poljane

Poroka na Visokem

Župan Milan Čadež

Med glavne projekte, ki so jih završili v zadnjih štirih letih, sodi gradnja vodovoda na Trebiji, v Gorenji vasi, na Četeni Ravni in Zaprevalu. Gradnjo so že dve leti nazaj završili v naseljih Četena Ravan in Zapreval, kjer so lani dela tudi končali. Naložba je bila vredna dober milijon evrov. Gradnjo vodovoda in vodohranov so nadaljevali lani na območju Gorenje vasi in Hotovlje. Vrednost dela znaša tri milijone evrov. Kar 85 odstotkov upravičenih stroškov je Občina pridobila iz Evropskega kohezijskega sklada, investicija pa predstavlja strateško naložbo v izboljšavo vodovodnega sistema glavne občine za več prihodnjih desetletij.

V občini so v preteklih štirih letih urejali tudi državno cestno infrastrukturo. Lani so med drugim poskrbeli za rekonstrukcijo ceste na najbolj prometnem odseku skozi Lučine. Obnova je bila vredna pol milijona evrov. Pripravili pa so tudi dokumentacijo za ure-

ditev polovice trase od Gorenje vasi do Todraža in od Gorenje vasi do Hotavelj, v pripravi so še projekti za dvokilometrski odsek na relaciji Trebija–Sovodenj. Lani septembra so vendarle dočakali začetek gradnje gorenjevaške obvoznice, po kateri se bo predvidoma mogoče peljati marca prihodnje leto. Celotna naložba z odkupi zemljišč je vredna slabih pet milijonov evrov, pri čemer bo Občina za ureditev parkirišč, avtobusne postaje in razsvetljave namenila okrog sto tisoč evrov.

Lani so zgradili kanalizacijo v krajevni skupnosti Javorje, letos pa na območju Trebije, Podgore, Hotavelj in Gorenje vasi. Investicija gradnje kanalizacije na območju Javorij je znašala 1,3 milijona evrov, od tega pa je evropski strukturni sklad prispeval 0,9 milijona evrov. Čistilna naprava v Dolenčicah je začela delovati v septembru 2013, priključena pa je glavna objekta v Dolenčicah, Javorjah, na Muravah in Četeni Ravni. Grad-

nja primarne in sekundarne kanalizacije od Trebije do Gorenje vasi znaša 1,7 milijona evrov, pri čemer je evropskih in državnih sredstev 0,95 milijona evrov. Priključevanja posameznih objektov se bodo izvajala večinomoma po zaključku investicije konec leta.

Energetska obnova javnih objektov

V okviru projekta REAAL so v osnovni šoli Poljane lani zamenjali energent, pri čemer je 600 tisoč evrov vreden projekt v višini 85 odstotkov sofinancirala švicarska vlada. Ob obletnici šole v Lučinah so se z lastnimi sredstvi lotili tudi energetske sanacije tamkajšnjega šolskega poslopja, kjer bodo v prihodnje prav tako še zamenjali energent. Letos je prišla na vrsto energetska sanacija zdravstvenega doma, Sokolskega doma in OŠ Ivana Tavčarja Gorenja vas, na vrsto za obnovo pa čakata še šoli na Sovodnju in v Javorjah, za kateri bodo prav tako poskušali pridobiti sredstva na katerem od razpisov

za ta namen. Na Sovodnju so se pred dvema letoma razveselili novega športnega igrišča, za kar so namenili 400 tisoč evrov, pestile pa so jih težave s plazanjem pod prizidkom podružnične šole, kar so uspešno sanirali s postavitvijo pilotne stene. V to so vložili dobre pol milijona evrov.

Vse bolj turistično prepoznavna občina

Pred dvema letoma so z odprtjem letnega gostinskega vrta ter obnovo vhodne veže in vzhodne sobe začeli oživljati Tavčarjev dvorec na Visokem, ki je prej klavno propadal. Lani so restavrirali še nekdanjo osrednjo obednico in jo preimenovali v Poročno sobo ter začeli projekt Poroka na Visokem. Prva poroka je bila 18. maja lani. Letos so nadaljevali obnovo strehe kozolca in betoniranje tal ter tako pridobili prostor za srečanja in piknike. Imajo pa že tudi gradbeno dovoljenje za prenovalni hlev v večnamenski prostor, ki bo primeren za poročna slavlja, razne prireditve, konferenčni turizem in podobno. Za obnove in tekoče vzdrževanje dvorca je Občina v preteklih letih namenila 53 tisoč evrov, letos pa bodo obnovitvena dela in priprava dokumentacije znašala dodatnih 25 tisoč evrov.

V začetku lanskega leta so z javnim razpisom izbrali tudi investitorja, ki bo gradil turistični kompleks v Kopačnici, in sicer podjetje IJP iz Ljubnega. Že v letu 2010 so odkupili celotno Topličarjevo kmetijo, še v letu 2009 pa postavili testni bajer za spremljanje vode iz vrtine, na začetku poletja leta 2012 pa so ob bajerju postavili tudi leseno brunarico z gostinsko ponudbo. Letos aprila so sprejeli občinski podrobni prostorski načrt ureditve, investitor pa pripravlja dokumentacijo za pridobitev gradbenega dovoljenja.

V letu 2012 je zaživela tudi Rupnikova linija. V utrdbi na Golem vrhu so uredili vhod, ki je bil prej zasut, lani pa so odprli podzemni muzej eksponatov predmetov, ki so jih uporabljali za časa gradnje. Vsako prvo soboto v mesecu organizirajo voden ogled po utrdbi. Dobro obiskan pa je tudi kolesarski krog občine Gorenja vas - Poljane, ki predstavlja enega od prispevkov Občine k zdravemu načinu življenja občanov.

Pomembno je tudi čezmejno povezovanje. S ponudniki Poljanskih dobrot so se konec lanskega leta predstavili v Celovcu, letos marca na Dunaju in maja v Zgoniku pri Trstu, v juniju pa so predstavili še celotno vsebinsko turistično ponudbo na Pogačarjevem trgu v Ljubljani. Občina Gorenja vas - Poljane se je včlanila tudi v AACCC-Alpsko jadranski center, ki povezuje slovenske občine s koroškimi, na čemer so že zastavili prihodnje sodelovanje.

Gradnja vodovoda v Hotovlji

Sokolski dom dobiva novo podobo, v ospredju gradbišče gorenjevaške obvoznice.

Energetska sanacija zdravstvenega doma v Gorenji vasi

POLEG FOTOAPARATA ŠE PRVA POMOČ

Delo fotoreporterjev in novinarjev zna biti tudi zelo nevarno, sploh za tiste, ki delajo na konfliktnih območjih. Med takšne občasno sodi tudi naš sodelavec Matic Zorman, ki se je zato nedavno na Kosovu udeležil posebnega tečaja prve pomoči.

Ena izmed mnogih vaj zaustavljanja krvavitev, kombiniranih z različnimi poškodbami / Foto: Maciej Moskwa

Jasna Paladin

Začelo se je z nesrečnim dogodkom leta 2011 v Libiji, ko je svoje delo vojnega fotografa opravljal tudi Britanec Tim Hetherington. Med fotografiranjem na eni izmed uporniških pozicij ga je med bombardiranjem delec šrapnela zadela v nogo, med sicer kratkim prevozom v bolnišni-

co pa mu nihče od kolegov ni znal zaustaviti krvavitve, zato je umrl. Njegov tesni prijatelj, novinar Sebastian Junger, si je takrat precej očitno neznanje kolegov, ki so bili takrat ob Timu, zato se je odločil organizirati poseben tečaj prve pomoči za neodvisne fotoreporterje in novinarje z vojnih območij, ki nimajo za seboj velikih medijskih hiš, ki bi jim nudile tovrstno izobraževanje. Konec julija so na Kosovu pripravili

že sedmi tovrstni tečaj, doslej pa ga je končalo že 177 tečajnikov z vsega sveta,« nam je povedal Matic Zorman iz Cerkelj, edini Slovenec in s 27 leti eden najmlajših sploh, ki se je imel doslej možnost izobraziti na tak način. Na tečaj trikrat letno zaradi visoke intenzivnosti učenja sprejmejo le okoli dvajset fotoreporterjev in novinarjev, ki pa že morajo imeti potrebne reference in izkušnje s konfliktnih območij.

Lutke so simulirale ranjence z odtrganimi udi. / Foto: Matic Zorman

Matic je v zadnjih štirih letih že večkrat obiskal Gazo, množične nasilne proteste v Kairu in libanonsko-sirska mejo. Znanje, ki jim ga je na omenjenem tečaju brezplačno omogočila neprofitna organizacija RISC (Reporters Instructed In Saving Colleagues – reporterji, izobraženi za reševanje kolegov), je zajel s polno žlico. »V teoriji in praksi smo se naučili, kako reagirati na vojnem območju in nuditi prvo nujno pomoč. Največ fotoreporterjev pri opravljanju svojega dela umre zaradi izkrvavitve, ki so največkrat posledica globljih ran, povzročenih s šrapneli granat in strelnih ran, zato smo največ pozornosti namenili prav temu. Naučili smo se tudi stabilizirati zlomljene ude in poškodovano hrbtenico, punktirati tenzijski pnevmotoraks in rebosti pljuča z namenom omogočanja dihanja v primeru poškodbe pljuč, kako ranjenca čim hitreje odvleči na varno, kako se prepričati, da je nevarnost mimo ... Spoznali pa smo tudi, da je v takšnih primerih prav toliko kot medicinska oprema pomembna čista komunikacija med reševalci,« še pravi Matic in se dotakne dileme, s katero se soočajo fotoreporterji na vojnih območjih: »No, siti čelado in neprebojni jopič z mednarodno oznako PRESS ali ne?« Tu se mnenja krešejo, saj si niti sami nismo enotni. Nekateri so mnenja, da s tako opremo preprosto kličemo po tem, naj nas ugrabijo in da iz sebe delamo tarčo. Jaz večinoma delam med navadnimi ljudmi, ki take opreme nimajo. Zakaj bi torej sam imel zaščito, če je domačin na vojnem območju? Na primer v Gazi, ki je v tem sploh specifična, nimamo možnosti imeti. Želim jim biti enak in s tem jim kažem svoje spoštovanje.

Trije inštruktorji so vaje demonstrirali izjemno natančno. / Foto: Maciej Moskwa

Na tečaj trikrat letno zaradi visoke intenzivnosti učenja sprejmejo le okoli dvajset fotoreporterjev in novinarjev z vsega sveta, ki pa že morajo imeti potrebne reference in izkušnje s konfliktnih območij. Matic je v zadnjih štirih letih že večkrat obiskal Gazo, množične nasilne proteste v Kairu in libanonsko-sirska mejo. Znanje, ki jim ga je na omenjenem tečaju brezplačno omogočila pridobiti neprofitna organizacija RISC (Reporters Instructed In Saving Colleagues – reporterji, izobraženi za reševanje kolegov), je zajel s polno žlico.

Matic Zorman: »Nisem vojni fotograf, ampak humanitarni.« / Foto: Tjaša Nadižar

Nositi čelado in neprebojni jopič z mednarodno oznako PRESS ali ne? »Tu se mnenja krešejo. Nekateri menijo, da s tako opremo preprosto kličemo po tem, naj nas ugrabijo, in da iz sebe delamo tarčo. Jaz večinoma delam med navadnimi ljudmi, ki take opreme nimajo. Zakaj bi torej sam imel zaščito, če je domačin na vojnem območju – na primer v Gazi, ki je v tem sploh specifična – nima možnosti imeti. Želim jim biti enak in s tem jim kažem svoje spoštovanje.«

Hkrati pa, če se ne zavarujem, tvegam poškodbe in takrat bodo prav ti isti ljudje morali poskrbeti zame. V tem smislu pa je potem to zelo neodgovorno. Pogosto se tudi zgodi, da novinarji ali drugi sodelavci nočejo delati s tabo, če ne nosiš čelade in neprebojnega jopiča. Vsi argumenti vzdržijo, ni pravih ali napačnih. Pogosto pa je vprašanje, povezano v varnostjo, žal povezano le z denarjem.« Prav tako je morda še bolj kot znanje prve pomoči pri tem delu pomembno znanje s področja psihologije. Preživetje je namreč velikokrat odvisno prav od preudarnih reakcij, poznavanja situacije, mirnih živcev, logičnega razmišljanja in pravilnega spopadanja s strahom in adrenalinom.

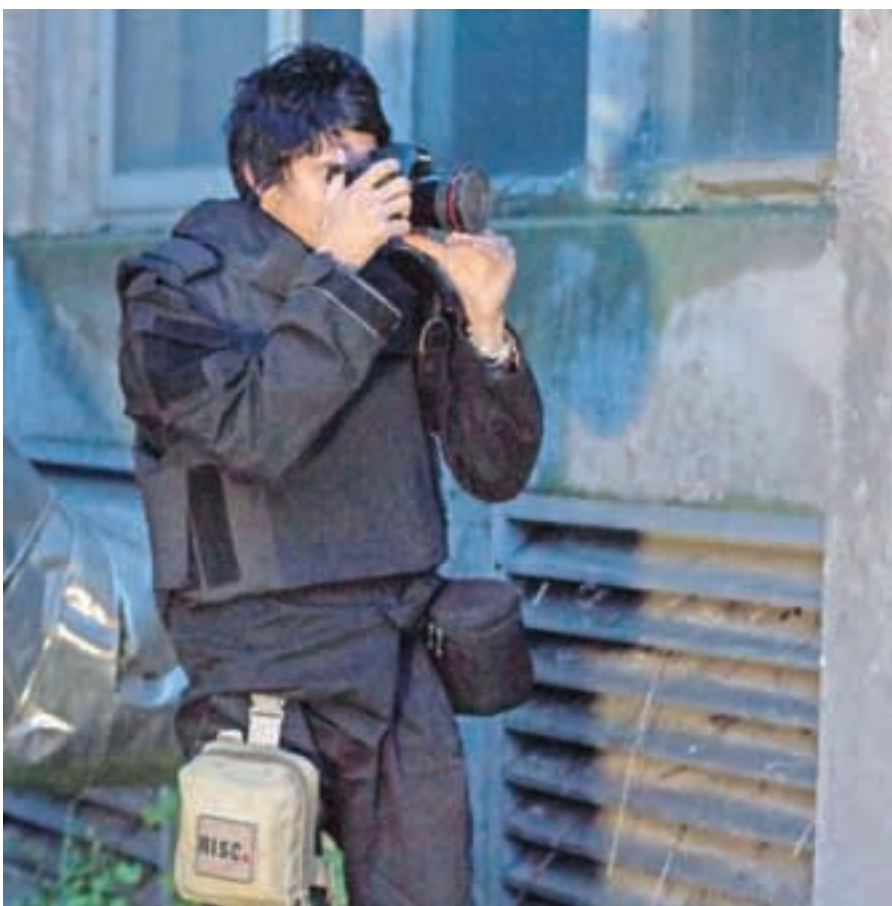
Ekstremno žalostne in ekstremno lepe stvari

Matic Zorman je ob zaključku tečaja prejel paket prve pomoči, za pritrnitev na nogo, ki bo na nevarnih območjih odslej poleg fotoaparata vedno z njim. V bližnji prihodnosti se odpravlja v Iran, od tam pa najverjetneje znova v Gazo. In kaj ga vleče na ta nevarna območja? »Pri tem delu lahko poleg ekstremno težkih in žalostnih stvari doživiš tudi ekstremno lepe, oba pola človeštva in to brez vsakršnih filtrov. Mi tukaj doma smo od tega tako zelo oddaljeni, saj mediji poročajo le o spopadih, žrtvah in statistiki ... Sam tovrstnega poročanja ne maram, saj spodbuja apatijo; nisem vojni fotograf, ampak humanitarni. Ne zanimajo me toliko vojaki, kot vpliv, ki ga ima vojna na navadne ljudi, tisto, kar vojna pusti za sabo. Prav ta neposreden stik s tamkajšnjimi ljudmi je tisto, kar je pri tem delu najlepše in tvori najmočnejše zgodbe, ki opozarjajo, naj ostanemo ljudje.«

Izobraževanje je bilo zelo nazorno in intenzivno in zato še toliko bolj poučno. / Foto: Maciej Moskwa

»Pri tem delu lahko poleg ekstremno težkih in žalostnih stvari doživiš tudi ekstremno lepe, oba pola človeštva, in to brez vsakršnih filtrov. Mi tukaj doma smo od tega tako zelo oddaljeni, saj mediji poročajo le o spopadih, žrtvah in statistiki ... Sam tovrstnega poročanja ne maram, saj spodbuja apatijo; nisem vojni fotograf, ampak humanitarni. Ne zanimajo me toliko vojaki, kot vpliv, ki ga ima vojna na navadne ljudi, tisto, kar vojna pusti za sabo.«

Poleg neprebojnega jopiča je nepogrešljiva oprema fotografov na konfliktnih območjih tudi paket prve pomoči. / Foto: Tjaša Nadižar

Paket prve pomoči, ki si ga novinarji in fotografi lahko pritrjujejo na nogo.
/ Foto: Tjaša Nadižar

ZDRAVJE IZ LUBJA ZAJEMA V KAPSULE

Sašo Burja je v prostorih nekdanje opekarne v Češnjevku vzpostavil svojo proizvodno linijo predelave lubja rdečega bora v kapsule. Gre za edinstven postopek in edinstveno prehransko dopolnilo, ki ju je zato tudi patentiral.

Čeprav rdeči bor raste tudi pri nas, njegovo lubje zaradi drugačnega načina sečnje uvaža s Švedske.

Jasna Paladin,
foto: Matic Zorman

Zdravilne učinke rdečega bora je Sašo Burja spoznal bolj po naključju in iz radovednosti, lastne izkušnje pa so ga pripeljale do tega, da je sprva občasno nabiranje, kuhanje in uživanje lubja nadgradil v posel.

Jezikoslovec po izobrazbi se je od nekdaj rad ukvarjal tudi z biologijo in kemijo in tako je spoznal

rdeči bor, katerega celice v lubju nikoli ne odmrejo. Ker ga je pred leti zdravje zaradi nepravilnega načina življenja že izdalo, se je odločil lubju rdečega bora še bolj posvetiti in od takrat ☒ od tega je že dvanajst let ☒ ostaja v njegovi prehrani nepogrešljivo. »Začel sem raziskovati ta bor in njegov vpliv na zdravje, pri čemer je bil vedno izpostavljen tudi močan protivnetni učinek. Moja mama je trpela zaradi vnetja rotatorne manšete in ko se

je ob uživanju lubja rdečega bora pozdravila, je bil to zame znak, da s tem nadaljujem. Prva leta sem lubje s podrhtih borovcev nabiral po okoliških gozdovih, ga mlel v kavnem mlinčku, ekstrakt kahal v stolitrskem kotlu za žganjekuho in kapsule polnil ročno, ko pa je bilo sorodnikov in prijateljev, ki so ga želeli uživati, vedno več, sem se odločil, da se stvari lotim tako, kot je prav ☒ z ustanovitvijo podjetja,« pravi Sašo Burja, ki je po dveh letih

testiranjih na kemijskem inštitutu (ta so pokazala izredno antioksidativno formulo) z dvema družabnikoma ustanovil podjetje Bor Jag.

Kakovost ohranja z ročnim delom

Čeprav zdravilne učinke rdečega bora poznajo tako v Kanadi kot na Novi Zelandiji, na severu Evrope in celo v Bosni, se izdelovanja kapsul na tak način ni lotil še nihče na svetu. Sašo je marca uredil svoje skladiščno-proizvodne prostore v nekdanji opekarni v Češnjevku v občini Čerklje, v začetku julija je stekla prva ekstrakcija, nedavno so tako napolnili svojih prvih 300 stekleničk kapsul. »Lubje kupujem na Švedskem, zato ker ga je tam dovolj, predvsem pa imajo drugačno tehnologijo sečnje. Pri nas bor podrejo in ga vlečejo po tleh, zaradi česar je lubje umazano in poškodovano, na Švedskem pa drevesa nikoli ne padejo na tla, saj jih posekajo s posebnimi stroji. To lubje lahko zato takoj zauzijemo,« nam razloži Sašo Burja, ki skrbi za vse faze obdelave, zato je osebno prisoten tudi pri pakiranju 240-kilogramskih vreč lubja na Švedskem. Tega je pred pakiranjem potrebno temeljito posušiti, saj le tako ohrani svoje učinkovine. Tik pred obdelavo ga doma nato zmelje, pred tem pa ročno prebere, da se med lubjem ne znajdejo kakšne smeti ali kamenje. Sledi kuhanje na največ 85 stopinjah Celzija oziroma ekstrakcija, ki zdravilne učinkovine izloči iz lesa, nato pa zahtevno sušenje. V ta namen je Sašo skonstruiral svoj lasten hlapilnik, ki omogoča povsem naraven proces. Ostanek ekstrakcije je dekorativni mulč za posipanje vrtnin ali rož, zdravilni prah, ki mu dodajo vitamin C in žveplo, pa odpeljejo k partnerski polnilnici v Kranj, kjer ga napolnijo v kapsule.

»Celoten postopek zahteva veliko ročnega dela, zato smo v širjenju proizvodnje tudi nekoliko omejeni. A naš cilj ni proizvajati za ves svet, ampak obdržati kakovost, ki smo jo razvili, saj le tako lahko obdržimo vse zdravilne snovi, med katerimi ni bilo najdenih nobenih rakotvornih, mutagenih ali strupenih. Pri industrijski produkciji takšen sistem dela namreč ni več zadosti kakovosten,« še pove Sašo, ki je prehransko dopolnilo registriral tudi v Italiji.

Kose lubja z značilno rdečkasto barvo ročno prebere, nato zmelje, skuha in izsuši.

Rezultat zahtevne ekstrakcije so kapsule, ki jih za zdaj izdeluje kot edini na svetu.

STO LET SPLOŠNE ELEKTRIFIKACIJE ZGORNJE GORENJSKE

Ob začetku prve svetovne vojne se je zaključevala široka elektrifikacija zgornje Gorenjske z izgradnjo daljnovodov, transformatorskih postaj in omrežja ter prve Kranjske deželne elektrarne Završnica pri Žirovnici. Izgradnja omrežja je bila zaključena leta 1914, hidroelektrarna Završnica je februarja 1915 z električno energijo uspešno začela oskrbovati prebivalce zgornje Gorenjske v vseh burnih obdobjih prve svetovne vojne.

Drago Papler

Pri nas je bila prvič uporabljena električna razsvetljava že leta 1883 v parnem mlinu veleindustrialca Karla Scherbauma v Mariboru, leto dni kasneje pa so z elektriko že razsvetlili Postojnsko jamo. Na Gorenjskem naj bi že leta

1893 Vinko Majdič iz Kranja razsvetlil svoj mlin z elektriko v upanju, da bo elektriko prodajal mestu. Občinski močje za novotarije niso imeli posluha in tako je Kranj dobil mestno razsvetljava šele leta 1898. Prehitela ga je Škofja Loka, ki je dobila elektrarno in javno razsvetljava že leta 1894.

Prva proizvodnja električne energije je stekla le v ozkem lastniškem obsegu.

Elektrificirani otočki, ki so se množili v naslednjih letih, so nastajali predvsem zaradi potreb takratnih industrialcev, niso še začetek splošne elektrifikacije dežele, saj za to ni bilo ustreznega programa, tudi prevladujoč enosmerni sistem za splošno elektrifikacijo ni bil primeren. Le počasi se je večalo število mešanih elektrarn, ki so poleg energije za industrijske obrate lastnikov

Električna energija iz HE Završnica / Foto: Drago Papler

dobavljale energijo tudi široki potrošnji. Obseg tovrstnih dobav je bil omenjen le na neposredno okolico. Ob koncu minulega stoletja smo imeli vsega dve tovrstni javni elektrarni. Po uveljavitvi trifaznega izmeničnega toka in po spoznanju, da s posamičnim reševanjem ni mogoče izvesti širše elektrifikacije, ki je postajala nujna za gospodarski in kulturni dvig naroda, se je najprej pričelo v takratni deželi Kranjski: v letih 1912 do 1914 je bila kot prva deželna elektrarna zgrajena Hidroelektrarna Završnica pri Žirovnici. Vzporedno je potekala izgradnja daljnovodov, transformatorskih postaj in omrežja na podeželju.

Izgradnja prve Kranjske Deželne elektrarne Završnica

Takratna Avstro-Ogrska je imela resen namen izpeljati elektrifikacijo na vsem svojem področju, tudi na Kranjskem, kar je takrat podprl tudi tedanji kranjski Deželni odbor. Pobudnik te zamisli je bil inženir Dušan Sernek, kasnejši ban in minister. V realizaciji zamisli se je kmalu izkazal dr. Evgen Lampe.

Avgusta 1911 so bili izvrtani prvi poskusni rovi za gradnjo elektrarne, ki je prva v Sloveniji z električno povezala podeželje in mesto. Dela so trajala tri leta. Iz novo nastalega jezera v dolini potoka Završnica, površine štiri hektare in uporabne prostornine 130.000 prostorninskih metrov, je pritekala voda v šestnajst metrov visok železobetonski vodni zadrževalnik, imenovan vodostan, s premerom 6,5 metra, ki je bil postavljen na hribu nad Žirovnico. Vanj vgrajeni ročna in varnostna loputa sta omogočali nadzor nad dotokom vode v 900 metrov dolgo jekleno tlačno cev premera enega metra, ki je vodila do strojnice.

V strojnici sta bila dva agregata; prvi je začel obratovati konec februarja 1915, drugi zaradi delovne nezgode šele sredi avgusta 1915. Turbini sta bili vrste Pelton, dvošobni, in sta izrabljali 164 metrov višinske razlike od vodostana do strojnice. Poganjali sta trifazna generatorja moči 1250 kVA, napetosti 10 kV, s 500 obrati na minuto. Električna oprema za elektrarno je bila avstrijska, proizvajalca AEG Union, nekaj manjših suhih transformatorjev slovenskega porekla pa je skonstruiral pozneje priznani strokovnjak dr. Milan Vidmar. Žarnice na ogleno nitko, del inventarja iz tistega časa, svetijo še danes.

Mejnik začetka splošne elektrifikacije na Slovenskem

Dne 10. marca 1914 je c. kr. okrajno glavarstvo v Radovljici izdalo rzsodbo z dovoljenjem za gradnjo električnih daljnovodov iz elektrarne na Završnici pri Žirovnici v smeri Jesenice-Hrušica, Bled-Gorje in proti Brezjam ter gradnje krajevnih omrežij. V skladu z dovoljenjem je bilo predvideno dokončanje izgradnje

Akumulacija HE Završnica / Foto: Drago Papler

naprave do konca decembra 1914. Potekala je izgradnja daljnovodov in omrežja najprej do Bleda z odcepi v Gorje in Zasip, na sever do Jesenic ter proti spodnjemu delu Gorenjske do Begunj. Elektrifikacija krajev zgornje Gorenjske je obsegala približno 50 kilometrov daljnovodov napetosti 10 kV, 35 transformatorskih postaj in 50 kilometrov nizkonapetostnega omrežja. Do Bleda je bila speljana tudi telefonska zveza z bakrenim vodnikom prereza 10 mm², kar pomeni začetek telekomunikacij v elektrogospodarstvu.

Decembra 1914 je začel poskusno obratovati prvi agregat hidroelektrarne Završnica in je v začetku dajal tok za razsvetljavo gradbišča in za črpalke. Dne 25. februarja 1915 je prvič stekel tok iz hidroelektrarne Završnica pri Žirovnici v omrežje do potrošnikov.

Preskrba potrošnikov z električno energijo na Gorenjskem od hidro proizvodnega vira v Završnici, preko prenosnih daljnovodov, transformatorskih postaj do nizkonapetostnega omrežja s hišnimi priključki. To je bil začetek splošne elektrifikacije na Slovenskem, katere prvo definicijo je dal klub ljubljanskih elektroinženirjev leta 1932: »Elektrifikacija je preskrba vsakega interesenta s trajno, kar se da ceno energijo v zadostni množini, z najmanjšimi sredstvi in tehnično najpopolnejše.«

V kasnejših letih je elektrifikacija Slovenije obotavljajoče, vendar stalno napredovala. Splošna elektrifikacija, ki je zajela domala vso Slovenijo, pa se je razmahnila šele v prvih letih po drugi svetovni vojni. Bila je temelj, na katerem je zršlo slovensko elektrogospodarstvo, ki se je rojevalo in oblikovalo

z uresničevanjem elektrifikacijskih programov: na eni strani z gradnjo razvejanih razdeljevalnih omrežij do posameznih uporabnikov električne energije, na drugi strani pa z gradnjo proizvodnih pa tudi že prenosnih elektroenergetskih naprav.

Osnova vsega razvoja gospodarstva je bila električna energija. Po drugi svetovni vojni izvršena elektrifikacija Slovenije, z zgrajenimi elektrarnami, daljnovodi, transformatorskimi postajami in omrežjem elektrificiranih je bilo nad 6000 vasi, kar je dokaz nadgrajevanja elektrifikacijske politike, ki se je začela z nastankom KDE.

Kranjske deželne elektrarne

Dne 8. novembra 1913 je Kranjski deželni odbor ločil svojo upravo od nastajajočega podjetja in zanj najel posojilo ter tako ustanovil samostojno gospodarsko podjetje Kranjske deželne elektrarne. Dne 25. avgusta 1915 so bile KDE postavljene na trgovsko podlago in protokolirane pod imenom Kranjske deželne elektrarne, javno podjetje za proizvodnjo, prenos in razdeljevanje električne energije ter gradnjo električnega omrežja.

Z električno energijo je hidroelektrarna Završnica uspešno oskrbovala prebivalce zgornje Gorenjske v vseh burnih obdobjih prve in druge svetovne vojne do danes, najprej pod okriljem Kranjskih deželnih elektrarn do leta 1945, nato so z njo 20 let upravljale Državne elektrarne Slovenije, od leta 1965 dalje pa Savske elektrarne Ljubljana (SEL), ki sta jih istega leta ustanovili do takrat samostojni podjetji Elektrarna Moste in Medvode.

Siena

Zakintos

ZA ODDIH ŠE NI PREPOZNO

Počasi, a vztrajno se izteka najlepši čas v letu, ko si privoščimo težko pričakovan oddih, sprostitev, nova, morda lepša obzorja. Ni še prepozno, predlagam nekaj krajev, ki so septembra najlepši in v primerjavi z glavno sezono bolj umirjeni in cenovno sprejemljivejši.

Gorazd Dominko

Kavo, prosim

Komu mar za zajtrk, če lahko izbira med ekspresno, dvojno, dolgo, obarvano z malo mleka, pripravljeno s konjakom, sladkano s sladoledom in predvsem bolj nasitno od krepkega kosila? Če človek zjutraj, opoldne in popoldne potrebuje skodelico kakovostne kave, ki prebudi duha in odpre um, je jasno, zakaj se je pripravljeno odpeljati nekaj sto kilometrov, da pride do nje. Slikovita Toskana in njena renesančna mesta, ki dišijo po žajblju, timijanu, rožmarinu in majaronu, se zdijo prava izbira, a bliskavice azijskih tigrov zmotijo obred, ki je najlepši ob cigareti in predvsem miru. Manjša od Firenc, manj oblegana in predvsem pristnejša se kot školjka odpira Siena s svojim

osrednjim trgom Campo in gosti kremi lešnikove barve, ki se bohota na mizah tamkajšnjih kavarn.

Ljubezen na drugi pogled

Vsako leto se rodi želja po obisku dežele, kjer turistična dejavnost predstavlja hrbtenico gospodarstva in ki nikoli ne razočara. Morda tudi zato, ker so hojo za vodnikovo marelo nadomestile prijateljske vezi in so njeni prepoznavni spomeniki zdaj zgolj kulisa ob aromatičnem karkadeju in vodni pipi. V Egipt se zaljubiš na drugi pogled, če mu seveda dovoliš, da postane tvoj drugi dom in se k prvemu vračaš vse težje. Po revoluciji, ki napoveduje egiptovsko renesanso z islamskimi temelji, je še lepše. Večerni sprehodi po razgretih in nadvse romantičnih mestnih promenadah so nekaj, česar po vročem dnevu ne gre zamuditi. Egipt je priložnost za težko pridob-

ljeni čokoladni ten na ležalniku, ki se skorajda dotika koralnih grebenov.

Domov, na Korziko

Če se želiš izogniti precenjeni Dalmaciji in mučni dvanajsturni vožnji v pregretem avtomobilu, se raje odloči za sedem ur lagodne vožnje po Italiji, ki te pripelje na otok lepote, kot mu pravijo Francozi. Se bo odprl kot lotosov cvet? Ker ambicioznost ni razvada malih ljudi, je razočaranje nad skoraj alpsko idilo verjetno opravičljivo. Korzika je priljubljen počitniški cilj gornikov in ljubiteljev planin, a tega nihče ne pove, ko si pod Alpami živeči popotnik zaželi dolge smaragdne plaže in neokrnjeno naravo. In če, zakaj na Korziko? Tudi zaradi tega, ker je preskočila lekcijo o masovnem turizmu in se izognila gradnji velikih hotelskih kompleksov, ki so zaznamovali ostale dele sredozemske obale.

Korzika

Miša Novak, nekoč najlepša Slovenka, ki si je na čudovitem Zakintosu ustvarila dom in družino.

Bodrum

Zakintos, dom nekoč najlepše Slovenke

Zakintos te ne more očarati, če obtičiš v Laganasu, središču mladostniškega razvrata na južni strani otoka, kjer se grške govornice skorajda ne sliši. Domačini niti poleti niti pozimi ne stopijo na najprometnejšo ulico s številnimi klubi, diskotekami in restavracijami, ki se skupaj z nepregledno četico absolventov vlečejo skorajda do glavnega mesta Zakintos, končajo pa ob mestni obali.

Zakintos je hribovit in precej zelen otok, prepreden z vinskimi trtami, z nasadi agrumov in oljčnih dreves, s cedrami in osamelimi borovci. Vzpon na 758 metrov visoki Vrachionas ni tako nedolžen, obrestuje se s čudovitimi razgledi na gričevnato pokrajino in morje. Žal tega mnogi ne vidijo, ker jih niti ne zanima, pravi Miša Novak, nekoč najlepša Slovenka, ki si je dom ustvarila na Zakintosu, ki spada v skupino Jonskih otokov na zahodu Grčije.

Zakaj v Bodrum

Bolj kot na Turčijo spominja na nekaj milj oddaljeni grški Kos, saj so Grki pustili dobršen del svoje estetike, v 5. stoletju pr. n. št. pa se je tam rodil znameniti zgodovinar Herodot. Ribiško mestec, ki je pozabilo na nekdanjo pomembno strateško vlogo, je danes kraj, kjer se srečujejo samotarji z nahrbtniki in navtični navdušenci, ki priplujejo v imenitnih plovilih. Mnogi se povzpnejo na z morjem obdan bodrumski grad Sv. Petra, biser križarske arhitekture na 30 tisoč kvadratnih metrih, kjer je danes muzej podvodne arheologije. Turška riviera kot izhodišče za potapljanje, bližina Efeza, ki so ga oblikovali helenistični in rimski življenjski slog in grob Device Marije. Le kako, da je številne slovenske turistične agencije še niso odkrile, vsaj Bodruma, ki s svojo arhitekturno in naravno dediščino prekaša Antalyo, Alanyo, Belek, Marmaris, Kemer.

V JELOVICI MED POČITNICAMI NISO POČIVALI

Medtem ko so šolarji in malčki uživali počitnice, pa je prav ta čas za Jelovico najbolj aktiven.

Miroslav Cvjetičanin

Iz Jelovice so nam sporočili dve izredni novici. Obe sta povezani z njihovimi proizvodi ter aktivnostmi, od katerih bodo uporabniki imeli predvsem udobnejše in potem še cenejše življenje.

Z energetske varčnimi lesenimi okni iz Jelovice gorenjske in seveda slovenske občine znižujejo stroške energije v svojih javnih objektih in izboljšujejo bivalno klimo. V poletnih mesecih že nekaj let izvajajo največ energetskih sanacij šol in vrtcev. Tudi letos so v Jelovici,

vodilnem slovenskem proizvajalcu lesenih oken, okrepili ekipe monterjev, ki na terenu intenzivno zamenjujejo stara okna z novimi, lesenimi in energetske učinkovitejšimi. V družbi si želijo, da bi šole in vrtci jeseni z novimi okni sprejeli šolarje in vrtičkarje, obenem pa bi tudi znižali stroške ogrevanja v novi kurilni sezoni.

Pozitivni učinki lesa

Izbira lesenih oken v projektih energetske prenove ni naključna, saj je dokazano, da v prostoru ustvarjajo zdravo bivalno klimo. Zaradi lesa, ki naravno uravna-

www.drva.info

DRVA NA PALETI
Cena: 110 €/paleta
Cena za lasten prevzem.

1 paleta 125 €*
2-3 palete 120 €*
4-20 palete 118 €*
* cenik vključuje dostavo do 30 km od naših skladišč Ljubljana, Maribor, Novo mesto, Celje, LESCE Mislinja, Nazarje
Cene so na paleto.

PELETI ENERLES
Cena za tono: 265 €/t
Cena nad 2t: 260 €/t

(100% sm. -je.)

PELETI TRGOVIR
Cena za tono: 235 €/t
Cena nad 2t: 230 €/t

(90% sm., 10% bu.)

PELETI MAXPELLET
Cena za tono: 230 €/t
Cena nad 2t: 225 €/t

(70% bu., 30% sm.)

CRNI PREMOG KOČKA
15 €/VREČA 50 kg
Cena za tono: 315 €/t
Cena nad 2t: 310 €/t

max 24,975 kJ/kg

PELETI SAVA
Cena za tono: 240 €/t
Cena nad 2t: 235 €/t

(70% sm., 30% bu.)

LESENI BRIKETI
Cena za tono: 235 €/t
Cena nad 2t: 230 €/t

Akcijske cene veljajo do konca meseca!

051 359 555

INGLES D.O.O.
Proseniško 53
3230 ŠENTJUR

va vlago, pa je bivanje v prostorih z lesenimi okni prijetno, kar je še posebej pomembno za šole in vrtce. Lesena okna so obenem tudi energetsko visoko učinkovita, zato je strošek energije ogrevanja posledično manjši. Poleg tega je izbira lesenega okna tudi izobraževalne narave, saj otroci praktično spoznavajo prednosti uporabe lesa v vsakdanjem življenju.

Občine kot zgled svojim občanom

Občine se za sanacije odločajo na podlagi lokalnih energetskih usmeritev. Vse več občin ima sprejeto trajnostno strategijo, kjer so energetske sanacije in trajnostna gradnja med pomembnejšimi za doseganje zelenih ciljev. Z zgledi želijo spodbuditi svoje občane k podobnim aktivnostim na njihovih stavbah.

V prvi polovici leta so v Jelovici sanacije šol ali vrtcev izvedli v Škofji Loki, v Lescah, v Begunjah na Gorenjskem, v Zgornjih Gorjah, v Kranju, v Preddvoru, v Podlehniku, v Retečah, v Bukovščici in na Lenartu. Običajno se izvede energetska sanacija ovoja stavbe, strehe in oken. Največkrat so v objekte vgrajena lesena okna Jelovica z energetsko učinkovitostjo 0,88 W/m²K.

Center energetskih rešitev od sedaj tudi na Hrvaškem

Jelovica in partnerji so v zagrebškem Westgate Shopping Cityju odprli nov Center energetskih rešitev (CER), kjer bodo gospodinjstva in podjetja našla najboljše celostne rešitve za energetske prenove. Na voljo bodo tudi brezplačna svetovanja in izobraževalne delavnice. Sodobne rešitve za energetske varčnost stavb odslej kupci najdejo v Centru energetskih rešitev, ki so ga Jelovica, Petrol, Knauf Insulation, Mik, Sloluks uradno odprli v Zagrebu. Po odprtju je sledilo strokovno omizje na temo potencialov in možnih rešitev za večjo energetske učinkovitost Hrvaške z domači in tujimi gosti, med drugimi se je omizja udeležil tudi Gregor Benčina, predsednik uprave Jelovica in idejni pobudnik za oblikovanje centra. Na odprtju je bilo več kot 150 gostov iz gospodarstva, lokalnih skupnosti in državnih agencij ter vlade in medijev.

Nova okna v vrtcu v Lescah

Vsi na enem mestu

Na dobrih 1200 kvadratnih metrih površin so na voljo celostne rešitve za energetske sanacije objektov. V CER Zagreb so namreč združeni energetska družba Petrol, proizvajalec stavbnega pohištva in energetske varčnih hiš Jelovica, proizvajalec izolacije Knauf Insulation, proizvajalec oken Mik in proizvajalec razsvetljave za

Trstenik 15, 4204 Golnik

Na peči 5 let garancije

Peč na trda goriva

Bojlerji, hranilniki tople ogrevalne vode

Peč na lesno biomaso kombinacija drva - peleti

Peč na tekoča goriva

Možna subvencija

Bojlerji iz nerjaveče kovine

Zg. Brnik 143, 4207 Cerklje
tel.: 04/25-26-650, GSM: 041/734-018
www.vrecek-peci.com

Lesena okna niso naključje.

notranje in zunanje objekte Sloluks. Cilj podjetja je kupcem ponuditi več, kot jim lahko ponudi posamezno podjetje, torej ne zgolj izdelkov, ampak celostne rešitve, ki so prilagojene specifičnim potrebam vsakega kupca.

Dobra praksa iz Ljubljane zdaj tudi v Zagrebu

Energijska varčnost, zdravo in udobno bivanje, skrb za okolje in kakovostna ponudba na ključ so bila izhodišča za postavitev prvega tovrstnega centra

v Sloveniji. Doslej so pri sanacijah pomagali številnim posameznikom, ki so tako zaradi povečanja energetske učinkovitosti privarčevali veliko denarja, podjetja, združena v CER, pa so nudila stabilna delovna mesta zaposlenim. CER v Ljubljani je tako v zadnjem letu obiskalo okoli šest tisoč strank, zgolj z izvedbo delavnic pa smo doslej poskrbeli za prihranek energije v višini 12.096 MWh/leto, medtem ko so izpuste ogljikovega dioksida zmanjšali za najmanj 3024 ton.

Vendar pa se podjetja, združena v GIZ CER, niso želela ustaviti na tej točki, ampak so želela dobre prakse prenesti na Hrvaško. Tudi v Zagrebu misija CER ni zgolj svetovanje in prodaja, ampak še izobraževalni dogodki, katerih skupna točna je energetska učinkovitost.

Gregor Benčina, predsednik uprave Jelovice, d. d., je ob tem povedal: »K oblikovanju CER-a Hrvaška smo povabili priznana podjetja z znanjem in inovativnimi rešitvami, s katerimi lahko zagotovimo kupcem najboljše prakse na področju energijske učinkovitosti. Dobre izkušnje iz Ljubljane zdaj prenašamo v sosednjo državo, ki se

OBLAKALU d.o.o.

Oblak Alu, d. o. o., Podboršt pri Komendi 7 b, 1218 Komenda
PE in salon: Savska loka 8, 4000 Kranj

**Steklarstvo in izdelava
ALU stavbenega pohištva**

G: 041 343 020, 041 721 617, 041 734 720 | T: 04 204 12 93

F: 04/204 11 46 | W: www.oblak-alu.si | E: info@oblak-alu.si

Delovni čas: vsak dan od 7. do 15., četrtek od 7. do 17. ure

Proizvodnja in montaža alu oken in vrat, alu polkna, zimski vrtovi, vetrolovi, nadstreški, protipožarni elementi, varjenje aluminija, krivljenje pločevine, strukturne fasade, steklene vitrine, steklene kuhinjske obloge, steklena vrata, steklene fasade, steklene ograje, pleksi steklo, ogledala, okvirjanje slik.

TOMAŽ BUBNIČ, s.p. in BAR MLEČNA

Peleti-Biomasa.si

čista zelena energija

Vojkov drevored 2

SI - 6250 Ilirska Bistrica

Mob.: +386 40 258 696

E-mail: tomaz.bubnic@peleti-biomasa.si

www.peleti-biomasa.si

PELETI

70% Bukovik + 30% Jelovik

HR 003

**3,60 €/vrečo ali
240,00 €/t**

sooča z enakimi zavezami do Evrope glede energetske učinkovitosti kot mi. Rezultati so že vidni, zato vem, da bo podobno tudi na Hrvaškem. Družba Jelovica je vodilni ponudnik energijsko varčnih izdelkov, z več kot 100-letno tradicijo na tem področju. Z našo ponudbo vrhunskih lesenih oken bomo pripomogli k energetske varčnemu in zdravemu bivanju. Prepričan sem, da bodo stranke zadovoljne tako z novo generacijo naših sodobnih lesenih oken kot tudi s strokovnim svetovanjem v CER-u.»

Okna Jelovica spet na Hrvaškem

V novem CER-u Jelovica predstavlja paleto sodobnih lesenih in les-alu oken od visoko energijsko varčnega do pasivnega razreda. Lesena okna odlikujejo inovativne rešitve za povečanje energetske učinkovitosti ter sodoben dizajn. Na voljo je tudi velika izbira lesenih vhodnih vrat, senčil in drugih dodatkov za ugodno bivanje in lep dom.

Gregor Benčina, predsednik uprave Jelovice, d. d. (tretji z leve), na odprtju v Zagrebu skupaj s starimi in novimi poslovnimi partnerji

NA KRATKO

OKNA JELOVICA TUDI V BOLGARSKI PRESTOLNICI

Investitorji prestižnega večstanovanjskega kompleksa so ob izbiri materialov zahtevali ustrezno energijsko učinkovitost objektov, ki tudi v Bolgariji postaja kriterij sodobne gradnje. V široki ponudbi nizkoenergijskih oken so zaradi dobrih referenc in dobrega razmerja med kvaliteto ter ceno izbrali leseno stavbno pohištvo Jelovice.

Za prestižna stanovanja so želeli lesena okna. Prestižno naselje v središču Sofije obsega osem večstanovanjskih stolpičev, kjer je več kot osemdeset stanovanj na skoraj 10.000 kvadratnih metrih bivalnih površin. Gradnja objektov in s tem vgradnja oken je potekala v več fazah. Jelovica je dobavila za več kot milijon evrov svojih izdelkov.

geoKOAX

"Revolucija v geotermiji"

75-80 % brezplačna toplota zemlje

20-25 % električna energija

100 % grelna toplota

Izkoristite toploto zemlje

- Toplota zemlje je brezkončna, poleti, pozimi, v prehodnih obdobjih, za gretje in hlajenje.
- Geotermalna energija se stalno obnavlja in povsod obstaja.
- Geotermalni sistemi ne vplivajo na kvaliteto življenja in na okolje.
- Z vgradnjo geotermalnega sistema prihranite na prostoru, saj skladiščenje goriva ni potrebno.
- Geotermalni sistemi se lahko vgradijo tudi namesto obstoječih sistemov gretja v objektih.
- Investicija v geotermalni sistem se hitro povrne ob upoštevanju stalnega porasta cen plina in kurilnega olja.
- Geotermalna energija je brezplačna.
- Geotermalna energija je energija prihodnosti.
- Velika površina za izmenjavo toplote in velika prostornina za učinkovit odzem energije z daljšo potjo medija skozi sondo, zagotovljena maksimalna učinkovitost.
- Majhne globine vrtnanja 15-100 m, patentiran sistem odzračevanja.

LUMA TRADING, d.o.o.
Ljubljanska cesta 39,
4000 Kranj
04 23 55 330,
lumakranj@siol.net
www.geokoax.de

NAREJENO V SLOVENIJI

Na sejmu MOS predstavljene toplotne črpalke Coolwex - plod slovenske proizvodnje. Zahteve Eko sklada za nepovratne finančne spodbude izpolnjuje več kot 120 modelov Coolwexa.

Miroslav Cvjetičanin

O novostih v letošnji ponudbi na sejmu MOS (Mednarodni obrtni sejem) smo se pogovarjali z vodjo proizvodnega obrata Coolwex Igorjem Štumpfom.

Proizvajalci morate za uvrstitev na seznam toplotnih črpalk, za katere so na voljo sredstva Eko sklada, izpolnjevati zahtevne standarde?

»Res je. Pri toplotnih črpalkah sta to standard SIST EN 14511 oziroma SIST EN 16147. Kot proizvajal-

lec smo zavezani k izdelavi merilnega poročila oziroma certifikata s strani neodvisne evropske inštitucije, akreditirane za izvajanje meritev skladno z omenjenima standardoma. Na seznamu Eko sklada je tako več kot 120 modelov Coolwex. Poleg tega na vseh modelih na slovenskih tleh izvajamo najstrožjo kontrolo kakovosti z ničelnim odstopanjem od zastavljenih kakovostnih standardov. Vse izdelke pred dobavo kupcu preizkusimo v najbolj zahtevnih okoliščinah in s tem zagotovimo največjo možno stopnjo kakovosti.«

Je kakovost vaša konkurenčna prednost?

»Definitivno je kakovost med našimi ključnimi konkurenčnimi prednostmi. Sicer pa v proizvodnem proce-

OKNA ŠEMRL

za novogradnje in menjave

- SMREKA
- MACESEN
- LES/ALUMINIJ

**Izkoristite
jesenski popust
v višini DDV-ja**

Salon in proizvodnja: **Planina 189**
SI - 6232 Planina SLOVENIJA
telefon: **051 628 505**
e-pošta: **info@oknasemrl.eu**

www.oknasemrl.eu

Tradicija izdelave oken od leta 1895.

Toplotne črpalke Coolwex pripravljene za zadnjo kontrolo kakovosti pred odpremo kupcem

su sledimo naši filozofiji. Kupcem znižujemo stroške ogrevanja. Zmagovita kombinacija sistemov Coolwex je združitev natančne japonske MITSUBISHI invertrske tehnologije s slovensko proizvodnjo, oplemeniteno z evropskimi standardi. Naveza zagotavlja visok COP (4,5) ter 100-odstotno polno grelni moč tudi pri zunanjih temperaturah vse do $\text{Ø}15^{\circ}\text{C}$, brez elektrogrelnika. Poleg tega inteligentna Coolwex regulacija na toplotni črpalci upravlja temperaturo celotne zgradbe.«

Peletni kamini in peči Coolwex za varčno in romantično centralno ogrevanje

Kako to filozofijo sprejemajo vaši ljudje?

»Naš proizvodni tim je nastal in se razvijal skupaj z našimi vrednotami. To so tehnična dovršenost, skrb za zanesljivo in brezhibno delovanje, privlačen izgled, izstopajoča učinkovitost, brezhibna kakovost. Prav z učinkovitostjo lahko odjemalcem zagotovimo največje prihranke pri ogrevanju. Te vrednote sprejemajo vsi člani naše proizvodne ekipe, saj so bistvo znamke Coolwex. Glede na 15.000 zadovoljnih kupcev v Evropi jih cenijo tudi uporabniki.«

Sedaj je pravi čas za nakup energentov! Verjetno najugodnejše cene v Sloveniji.

Lesni briketi:

1,89 €/kos (189 €/T)

10 kg
PVC zaboj

Bukovi peleti A2:

3,34 €/kos (223 €/T)

Vsebnost
pepela: do 1 %

Bukova drva:

59,90 €/paleta

Paleta velikosti 1x1x1m

Mešani peleti A2:

3,29 €/kos (219 €/T)

15 kg PVC vrečka

**Češki premog
(oreh) v big bag
vreči: 1 tona 255 €/T.**

Smrekovi peleti A1:

3,39 €/kos (226 €/T)

15 kg
PVC vrečka

Premium peleti A1 DIN+

3,99 €/kos (266 €/T)

15 kg
PVC vrečka

**Ugodna dostava na dom
po vsej Sloveniji**

NAROČILA:

Maribor, Celje,
Murska Sobota:
041/636-090

Ljubljana, Kranj,
Novo Mesto:
041/636-766

energenti.si

NA KRATKO

POMEMBNA ODLOČITEV

Zima je pred durmi in mi že zdaj vemo, da nas bo ali zeblo ali pa bomo spet celo premoženje zapravili za kurjavo. Z vseh strani nas prodajalci bombardirajo s podatki, kako zapraviti najmanj, da bi nas najmanj zeblo. Tisti, ki prodajajo peči za kurjavo lesa, trobijo v svoj rog, da so le-te najcenejši vir ogrevanja, tisti, ki prodajajo toplotne črpalke, pravijo, da so zmagovalci v boju s stroški in zimo, nekateri pravijo, da je klimatska naprava najkoristnejša za zimo in poletje, spet nekateri zagovarjajo elektriko ali plin ali olje ali sončne žarke ali ... Resnica pa je ena. S čimerkoli se ogrevamo, nam ne bo kaj prida pomagalo, če svojega doma ne bomo pravilno in dobro oblekli ter zaprli. Zategadelj sledi dejstvo, da so izolacija, fasada, okna in vrata najpomembnejše orožje za boj z vsemi štirimi letnimi časi. Izolacija s fasado vred ni namenjena lepemu izgledu doma, temveč ga ščiti, varuje, greje in hladi. Okna niso namenjena zgolj za pogled v svet ali k sosedi, ampak nas še kako dobro varujejo spet pred vsemi štirimi letnimi časi ter njihovimi lastnostmi. Zato moramo dobro premisliti, se dobro posvetovati s strokovnjaki na tem področju, ali se nam pri novogradnji ali obnovi splača varčevati pri teh glavnih akterjih v igri z naslovom: varčen, topel in tudi hladen dom! M. B. C.

KOČEVARJEVE OGRAJE

Podjetje Kočevar&Thermotron, d. o. o., ima 35-letno tradicijo v proizvodnji strojev za uporovno varjenje kovin. Po razpadu Jugoslavije so se uspešno usmerili na evropski trg, kjer so stroji prisotni predvsem v avtomobilski industriji. Zaradi dobrega poznavanja elektro uporovnega varjenja so leta 2003 izdelali stroj za avtomatsko varjenje panelnih ograj in začeli njegovo proizvodnjo. Njihove ograje ustrezajo vsem standardom za zagotavljanje kvalitete, imajo dolgo življenjsko dobo, saj so skoraj neuničljive, in so privlačnega izgleda. V zadovoljstvo kupcev se trudijo, da so cene konkurenčne. M. B. C.

OGRAJE KOČEVAR

www.ograje.com ☎ (080 23 02)

- vrhunska slovenska kakovost
- 10-letna garancija
- rešitve po meri
- brez vzdrževanja
- brezplačni ogledi in svetovanje

Lepota varnosti

SVET SENČIL

Že 15 let z vami!

SENČILA®
ASTERIKS

www.asteriks.net

- tende - markize
- žaluzije - zunanje in notranje
 - rolete • panelne zavese
- komarniki • screen roloji • roloji
- rolo garažna vrata • plise zavese

Peter Rozman s.p.

Cesta na Loko 2, 4290 Tržič, Slovenija

T: 04 59 55 170

G: 041 733 709

E: info@asteriks.net

Obiščite nas v našem razstavnem salonu.

SVETOVANJE, IZDELOVANJE, MONTAŽA IN SERVIS

EKSKLUZIVNI UVOZNIK ZA
KAMINSKE PEČI PROIZVAJALCA

hase

Možnost popustov
in obročnega
odplačevanjaNa zalogi dimne cevi
za priklop kaminov,
podložna stekla in
dimniška vratica.

DOSTAVA V STANOVANJE, PRIKLOP NA DIMNIK!

Specializirani smo za prodajo in montažo kaminskih peči, kaminskih vložkov in za vsa dela v zvezi s sanacijami in z novogradnjo dimnikov.

V našem pravkar razširjenem prodajno-razstavnem salonu ponujamo na ogled kar 65 kaminskih peči priznanih proizvajalcev.

Na ogled so postavljeni vsi modeli nemškega proizvajalca HASE. HASE kaminske peči so proizvod družinskega podjetja HASE GmbH iz Nemčije. Kamini so od začetka do konca proizvodnje izdelani v tovarni, ki se nahaja v mestu Trier. Imajo tudi lastno proizvodnjo keramičnih oblog in lastno proizvodnjo šamotnih kurišč po lastni recepturi. Tak način proizvodnje se kaže v izredno zanesljivem delovanju kaminskih peči. Letna proizvodnja v njihovi tovarni je cca 13.000 kosov kaminskih peči, kar je količina, ki jim še omogoča popoln nadzor nad kvaliteto proizvodov.

Izdelki se ponašajo z vsakoletnimi priznanji za dizajn in zelo dobrimi rezultati množičnih testiranj. Kaminske peči so dobavljive v cca 12 različnih vrstah in barvah oblog in v štirih barvah ohišja. Tehnično so njihova kurišča v samem kvalitetnem vrhu, imajo možnost dovoda zgorevalnega zraka od zunaj (zelo

priporočljivo) in so primerna tudi za zelo izolirane in pasivne hiše. V podjetju SAVAL ALEŠ AVSENEK, d. o. o., smo leta 2013 postali **ekskluzivni uvoznik za kaminske peči proizvajalca HASE.** Lahko se pohvalimo, da smo v enem letu več kot izpolnili pričakovanja naših nemških dobaviteljev.

V letošnjem letu smo postali tudi ekskluzivni uvoznik za kaminske peči proizvajalca COLOR EMAJL iz Hrvaške. V našem razstavnem salonu imamo na ogled postavljenih 16 kaminskih peči znamke COLOR. Kamini se odlikujejo s presenetljivo kvalitetno izdelavo in z zelo primernimi cenami. **Cenovni razred od 700 do 1.800 €.** Tudi COLOR kaminske peči imajo možnost dovoda zgorevalnega zraka od zunaj, dobavljive so v petih vrstah obloge in dveh barvah ohišja.

V našem programu in razstavnem salonu imamo tudi kaminske peči znamke RIKA (polena in peleti) in kaminske peči znamke LA NORDICA EXTRAFLAME (polena in peleti).

Da pa bi vse te kaminske peči lahko uporabljali varno in funkcionalno, vam v našem podjetju nudimo montažo kaminskih peči in ureditev dovoda zgorevalnega zraka.

Seveda pa vam uredimo dotrajan dimnik, opravimo sanacijo dimnika s povrtanjem in vstavitvijo nerjavečih cevi, lahko pa vam zgradimo tudi nov dimnik.

Za vsa ta dela vam obračunamo DDV po nižji, 9,5% davčni stopnji. Za vse našete storitve vam nudimo tudi ogled stanja na objektu in svetovanje.

SAVAL, ALEŠ AVSENEK D.O.O.

Kranjska cesta 2, 4240 Radovljica
(ZA GORENJSKO BANKO v Radovljici)

G 040 364 636, T 04 53 000 40, F 04 53 000 41,

www.dimniki-kamini.si, info@dimniki-kamini.si

Delovni čas:

od 9.00 do 18.00, sobota: od 9.00 do 12.00

nedelja in prazniki zaprto

VLJUDNO VABLJENI V NAŠ PRODAJNO RAZSTAVNI SALON V RADOVLJICI

Za dodatne informacije pa nas kontaktirajte www.dimniki-kamini.si

hase

COLOR

RIKA

NORDICA
ExtraflameSCHIEDEL
ENABLES ENERGY EFFICIENCY

- Kamini na polena in pelete
- Kamini za centralno ogrevanje (etažno)
- Kaminski vložki
- Pribor za kamine
- Dimne cevi in priključki
- Podložne steklene plošče
- Štedilniki na trda goriva
- Sanacija dimnikov
- Diamantno vrtnje
- Ogled in svetovanje

AVTODOMARJI, AVTODOMI, NOMADI, UŽITKARJI ...

Avtodom - užitek ali skrb? Avtodomarji so posebni ljudje. Delimo jih v dve kategoriji: pikolovce in flegmatike.

Domači proizvod

Miroslav Cvjetičanin

Posebni so že zato, ker jim sploh pride na misel, da gredo na izlet s hišo na kolesih. Kaj takega povprečnemu človeku ne pride na misel. Nekje sem prebral, da so avtodomarji v bistvu sodobni nomadi ali pa da se po njihovih žilah pretaka nekaj »ciganske« krevi z dodatkom vagabundske duše. Kakorkoli obrnemo, gre za užitek. Seveda za tistega, ki določene skrbi pusti doma, ko pozabi na težave takoj, ko spelje s parkirišča nekam na lepše. Avtodomi so ustvarjeni za užitke, za pohajkovanje in dolga, dolga potovanja.

Ne berite napak. Poletje se sicer izteka v jesen, ampak avtodomarska sezona se praktično ne neha skozi celo leto. Niste nikoli opazili avtodoma, parkiranega na parkirišču smučišča? Da. Avtodomarji gredo z avtodomom tudi na smučanje. Danes je postalo moderno izposojanje avtodomov, precej manj užitkarjev se odloči za nakup svojega. Trend se je prevzel iz jadrnanja. Nekoč pred davnimi časi, ko so bili le-ti še prijaznejši za marsikatero denarnico, so se jadrnice tudi prodajale, zdaj se le še oddajajo. Enako ali podobno se je zgodilo tudi hišami na kolesih. Sicer imamo na Dolenjskem v Novem mestu enega od najboljših proizvajalcev avtodomov v Evropi, a ti povečini romajo kupcem onstran slovenskih meja.

Vstopni model

To poletje smo imeli možnost spoznati domači proizvod dolenske Adrie mobila, ki nosi seveda tuje ime: matrix axess! Ne ustrašite se, res je doma narejen, čeprav se vozi z italijansko mašino in ostalo vozno konstrukcijo, hiška na Fiatovem hrbtu prihaja iz dolenske delavnice in je narejena tako, da jo hvalijo vsi, ki se dobro spoznajo na podobna vozila. Matrix axess je dostopen vsestranski avtodom. To pomeni, da je nekakšen začetni model za ljudi, ki se šele spoznavajo z avtodomarskimi užitki. V katalogu lepo piše, da je s svojo aerodinamično obliko, robustno konstrukcijo, praktično notranjostjo in lahko dostopnostjo favorit za naše počitnice. Če vas je zmotil izraz »aerodinamičnost«, vam ne gre zameriti, vendar ta aerodinamika ni povezana s hitrostjo oziroma pomočjo za doseganje višjih hitrosti, temveč za naša ušesa. Bolj ko je avtodom aerodinamičen (kolikor je le to mogoče), manj bomo poslušali šelestenje nadležnega vetra med vožnjo. Kar pomeni, da med vožnjo ne bomo imeli občutka, da smo pozabili zapreti vsa okna. Notranjost matrixa axessa je razkošna, kar je manj pomembno kot pa dejstvo, da je vsa oprema postavljena zelo premišljeno in enostavno. In to je tisto, kar hočemo imeti v hiši na kolesih. Vse mora biti tako, da ne manjka in ne moti. To pa znajo narediti le proizvajalci z izkušnjami, med katere uvrščamo tudi Adrio Mobile.

Izkušnje na posodo

Avtodom se največkrat in je tako tudi priporočljivo kupuje na podlagi izkušenj. Izkušnje pa si pridobimo tako,

Spalnica v avtodomu ni najpomembnejša

da si avtodom najprej nekajkrat izposodimo in tako ugotovimo, kakšen model nam ustreza in kaj vse potrebujemo, da bomo z njim zadovoljni. Največkrat si kupimo prevelikega in predobrega. To pomeni, da njegovo prostornost in velikost premalokrat izrabimo v celoti, lahko pa nas ta prostornost in velikost precej dražje stane ne samo na dan nakupa, ampak tudi pri vzdrževanju in ostalih nujnih potnih stroških. V vsakem avtodomu smo »na tesnem«, razlika je le v naši organiziranosti in izkušenosti. Tako pravijo tisti, ki imajo dolgoletne izkušnje, in zato ni razloga, da jim ne bi verjeli mi, ki se šele

SIMPLY CLEVER

ŠKODA

ŽIVLJENJE JE HUDOBRO

Z NOVO ŠKODO
ZA 1% NA MESEC IN
S 6-LETNIM JAMSTVOM

hudobro.si

AVTOHIŠA VRTAČ d.o.o., Delavska 4, Kranj, tel.: 04 27 00 235

Ogljikov dioksid (CO₂) je najpomembnejši toplogredni plin, ki povzroča globalno segrevanje. Emisije onesnaževal zunanjega zraka iz prometa pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunanjega zraka. Prispevajo zlasti k čezmerno povišanim koncentracijam prizemnega ozona, delcev PM₁₀ in PM_{2,5} ter dušikovih oksidov.

... pomembnejša je »dnevna soba«.

spuščamo v avtodomarske avanture. Vrnimo se k Adriine-mu lepotcu, imenovanemu matrix axess. Najdemo ga v treh različicah oziroma velikostih. Njegova glavna posebnost je njegova »crossover« zasnova, kar v slovenščini pomeni, da je arhitekturno oblikovalsko izjemno dobro združeno s polintegrirano in mansardno bivalno nadgradnjo. V njem boste uživali na štirih ali petih sedežih, petih ležiščih, masa vozila znaša 2746 kilogramov, širok je 2,3 metra in visok 2,8 metra. Notranja razporeditev je navdušujoča. Udobno lahko prenoči pet potnikov. Poleg spalnega udobja izstopata še velika kopalnica, ki ima ločeno tuš kabino s trdimi vrati, in kuhinja z zajetnim pultom in prostornimi skladiščnimi kapacitetami, med katere spada tudi 190-litrski hladilnik. Potnike navduši tudi obilica predalov in garderobnih omar različnih dimenzij. Za štiričlansko družino na primer je prostora več kot dovolj tudi za igrače, knjige, športne rekvizite in »gajbo«, polno piva (ki je pri avtodomarjih vedno tarča najtežje postavitve oziroma hrambe). Pod posteljo XXL dimenzije se skriva prava klet in tam se shranjuje vse tisto, česar se ne rabi vsak dan, je pa nepogrešljivo. Glavna posebnost tega avtodoma je trinivojska dvizna postelja dimenzij 193 krat 138 centimetrov. To lahko spustimo izpod stropa osrednjega dela nad »dineto« in tudi v najnižjem položaju omogoča preprost prehod v vozniško kabino in iz nje. Trinivojska nastavev višine seveda omogoča tudi dodatne možnosti prevoza prtljage na postelji sami.

Pikolovci in flegmatiki

In vendar ne bomo zaradi priročnega ležišča kupovali avtodoma, kajne? Matrix axess je res vstopni model, vendar je tudi ostali del, torej tisti, brez Adriine hišice, več kot dober. Njegova dolžina, k iznaša dobrih sedem metrov, je zlahka vodljiva. Fiat je poskrbel za odličen 2,3-litrski multijet motor, podvožje in vsi ostali sestavni deli ter dodatna oprema so prilagojeni avtodomu. S Fiatovo »osnovo« ne boste v zagati niti na strmih klancih niti spustih niti na avtocesti (če se z avtodomom spodobi voziti po avtocestah).

Pikolovci boste le stežka našli črno piko v tem modelu. Flegmatiki pa boste zadovoljni, da je vse tako, kot se za avtodom spodobi. Pomislili boste celo to, kaj žene ostale, da si kupujejo veliko dražje različice. Avtodomarstvo je užitek in pika. Na skrbi pozabimo takoj, ko speljemo. Treba pa je priznati, da jih je vendarle nekaj, preden obrnemo ključ, ampak to spada v osnovno izobrazbo vsakega avtodomarja

NA KRATKO

VEČ KOT TRETJINA VOZNIKOV SE VOZI Z OBRABLJENIMI PNEVMATIKAMI

Nedavna raziskava podjetja Goodyear Dunlop Evropa o poznavanju varnosti v cestnem prometu je namreč pokazala, da se vozniki sicer zavedajo pomembnosti dobro ohranjenih pnevmatik, vendar jim ne posvečajo potrebne pozornosti. Podatki TÜV SÜD Automotive pa kažejo, da kljub temu, da 82 odstotkov voznikov trdi, da skrbijo za svoja vozila, jih 44 odstotkov ne ve, da je potrebno redno preverjati tlak v pnevmatikah. Poleg tega pa jih kar 37 odstotkov voznikov priznava, da se zavedno vozijo z obrabljenimi pnevmatikami. Podatek je skrb vzbujajoč, saj z izbiro pravih pnevmatik in primerno skrbjo pomembno vplivamo na varnost v cestnem prometu. M. B. C.

GOODYEAROVA PNEVMATIKA EFFICIENTGRIP SUV OSVOJILA PRESTIŽNO NAGRADO

Pnevmatika EfficientGrip SUV, ki je prejela že številne nagrade in so jo za prvo opremo izbrali vodilni avtomobilski proizvajalci, je prepričala tudi kitajske strokovnjake. Ti so jo pred kratkim izbrali za najboljšo pnevmatiko v kategoriji pnevmatik za SUV vozila. Goodyearova pnevmatika za športne terence (SUV vozila) EfficientGrip SUV, ki omogoča nizko porabo goriva in tiho vožnjo, navdušuje strokovnjake ter potrošnike po celem svetu. Nedavno so jo za najboljšo pnevmatiko v kategoriji pnevmatik za SUV vozila izbrali na Kitajskem, ki predstavlja največji trg za podjetja v avtomobilski industriji. Nagrada, ki jo podelujeta ugledna strokovnjaka v industrijski panogi Chinasuv.com in China SUV Weekly, predstavlja eno najprestižnejših tovrstnih priznanj. M. B. C.

NAGRAJENA ELEKTRIČNA KIA

TÜV Nord, neodvisno združenje za tehnični nadzor, je novemu soulu EV podelil certifikat za doseganje standarda ISO 14040 za življenjski cikel izdelka (LCA). LCA ocenjuje okoljski vpliv tako vozila kot tudi celoten proces od same proizvodnje do konca življenjskega cikla vozila ter upošteva dejavnike, kot so npr. izbor materialov, izpusti in recikliranje vozila. V primerjavi z dizelsko različico soula se električni soul EV lahko pohvali z ničelnimi emisijami, skozi celoten življenjski cikel vozila pa v zrak spušča 39,7 odstotka manj toplogrednih plinov, kot sta npr. ogljikov dioksid in metan. Soul EV je prav tako dosegel izboljšanja na področju ustvarjanja fotokemičnega oksidanta, saj se proizvede manj smoga pri proizvodnji vozila in med njegovo življenjsko dobo. M. B. C.

GOLFOV SPORTSVAN ZA ŠTIRIDESETI ROJSTNI DAN

Letošnje leto je pri Volkswagnu vse v znamenju 40. rojstnega dneva golfa. Avto, ki je spomladi leta 1974 prvič zapeljal na svetovne ceste, avto, ki so ga do danes izdelali že več kot 30 milijonov.

Miroslav Cvjetičanin

Kompaktni enoprostorci, med katere spada tudi golfov sportsvan, je svoje voznike, kupce, ljubitelje našel v zavetju mladih družin. Oni so tisti, ki rabijo več prostora, večjo udobnost, varnost, uporabnost in cenovno dostopnost. Mar tega ne rabimo vsi? Seveda rabimo, vendar spretni komercialisti morajo že pred zasnovano nekega izdelka imeti točno določen cilj. Volkswagnov cilj s pomočjo sportsvana je zadovoljiti s ceno in varčnostjo.

Volkswagen je že na ženevskem avtomobilskem salonu premierno predstavil novi golf sportsvan TDI BlueMotion. Izjemno varčna različica novega golfa zaseda med kompaktnimi enoprostorci vodilni položaj: porabi namreč le 3,6 litra goriva na 100 kilometrov. Pojem BlueMotion je pri znamki Volkswagen od leta 2006 naprej sinonim za optimalne vrednosti, vezane na varovanje okolja in ekološke bilance. Volkswagen na ta način nenehno nadgrajuje paleto ekstremno varčnih modelov in ponudbo v posameznih serijah dopolnjuje z naprednimi in gospodarnimi modeli BlueMotion, ki se lahko pohvalijo z izredno nizkimi emisijami. Pri vsem tem, tudi po štiridesetem rojstnem dnevu velja: golf je golf!

Osupljiv. Vsak dan. Novi Golf Sportsvan. Z zapeljivo športno obliko.

Za prvi vtis je dovolj le nekaj sekund. Golf Sportsvan z novo dinamično obliko in udobno, prilagodljivo notranjostjo zapelje že na prvi pogled.

Za več informacij obiščite naš salon z vozili Volkswagen.

Das Auto.

Emisije CO₂: 127–101 g/km. Kombinirana poraba goriva: 5,5–3,9 l/100 km. Emisijska stopnja: EURO 6. Emisije NO_x: 0,026–0,07 g/km. Emisije trdnih delcev: 0,0003–0,00001 g/km, število delcev 8,46–1,2. Ogljikov dioksid (CO₂) je najpomembnejši toplogredni plin, ki povzroča globalno segrevanje. Emisije onesnaževal zunanega zraka iz prometa pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunanega zraka. Prispevajo zlasti k čezmerno povišanim koncentracijam prizemnega ozona, delcev PM₁₀ in PM_{2,5} ter dušikovih oksidov. Slika je simbolna.

Avtohiša Vrtač, d.o.o., Kranj

Delavska cesta 4, 4000 Kranj
T: 04 27 00 200, www.avtohisavrtac.si

POSUŠEN PARADIŽNIK IMA BOŽANSKI OKUS

Pred leti sem bila na tržnici v Palermu na Siciliji. V oči so me zbadli kupi posušenega paradižnika. Lepi za oči, še boljši pa za okus, in turisti smo bili nad njim navdušeni.

Jelka Koselj

Razmišljala sem, kako bi sama sušila paradižnik in katere sorte so za sušenje primerne. Že pokojna Ruth Podgornik Reš mi je nekoč za sušenje svetovala sorto paradižnika tomacco, po naše sladke rozine. Drugi so mi svetovali sorte, ki so mesnate in imajo malo semen, na primer sorta san marcano, tudi pelate. Letos

sem posušila paradižnik jabučar in kar najbolj običajne paradižnike v grozdu iz trgovine. Izkušnje so pokazale, da so za sušenje primerni še trdi, srednje debeli paradižniki. Te operemo in prerežemo na četrtine ali polovice. Olupiti jih ni potrebno.

Ker je sezona paradižnikov kar dolga, pripravljamo pripravke z njim rajši večkrat v manjših količinah.

Posušimo jih le na pol. To storimo najbolje v električnem sušilniku za sadje, posebno večjo količino naenkrat

(3 kg). V predalčke položimo papir za peko in nanj prerezane paradižnike. V sušilniku se sušijo na srednji temperaturni stopnji približno 8 do 10 ur. Manjšo količino, 1,5 do 2 kg, kolikor jih gre na običajen pekač, lahko posušimo kar v električni pečici. Jaz imam pečico brez ventilatorja in v njej jih sušim čez noč, to je približno 12 ur, pri 75 stopinjah C, z malo priprto pečico. Nato jih sušim še na soncu (če je dovolj vroče) čez dan ali pa namesto sonca dalj časa v pečici.

Posušeni paradižniki v olivnem olju

POSUŠEN PARADIŽNIK V OLJU S ČESNOM, KAPRAMI IN BAZILIKO

Potrebujemo: 1,5–2 kg paradižnika, 2 dcl kisa za vlaganje (9-odstotnega), 2 dcl vode, pol žličke soli in žlico sladkorja, približno 4 dcl olja (olivnega olja in repičnega, vsakega pol), pol kozarčka vložnih slanah kaper (5–7 dag), 2–3 glavice česna, par listov bazilike in nekaj zrn celega popra. Pripravek zadostuje za tri male kozarčke. Kozarčke pred vlaganjem pasteriziramo v pečici in nato ohladimo.

Priprava: Paradižnik operemo, narežemo na debele kose in na pol posušimo. Glavice česna razdelimo na stroke in jih olupimo, večje stroke lahko prerežemo. Liste bazilike operemo in osušimo na prtiču. Kapre iz kozarčka odcedimo. V ponvi zavremo 2 dcl kisa, 2 dcl vode, pol žličke soli, žlico sladkorja in cel poper. V to tekočino damo posušene paradižnike in česnovе stroke in vse vremo 2–3 minute. Nato paradižnik in česnovе stroke vzamemo ven iz tekočine, odcedimo, na prtiču malo osušimo in ohladimo. Tekočino zavremo. V skledo nalijemo olje, dodamo ohlajene paradižnike, kapre, česen in baziliko. Vse dobro premešamo in zmes naložimo v manjše kozarčke. V kozarčkih premešamo še z vilicami, da odstranimo zračne mehurčke. Po vrhu nalijemo toliko olja, da je zmes pokrita, in kozarčke zapremo. Kozarce shranimo v temnem hladnem prostoru. Hranimo jih do pol leta.

Namig za tiste, ki ne jedo paradižnikov. Zanje pripravimo enako vložene jajčevce., ki pa jih ni treba sušiti. Potrebujemo 1 kg svežih jajčevcev, ki jih operemo, očistimo in narežemo na kocke. Lupiti jih ni potrebno. V skledi jih malo posolimo, obtežimo s krožnikom in pustimo stati kakšno uro, da oddajo grenko tekočino. Nato jih osušimo na prtiču. Prevmot jih v kisli tekočini, enako kot posušene paradižnike, in naprej postopamo enako kot po receptu za paradižnike.

RECEPTI

NAMAZI S POSUŠENIM PARADIŽNIKOM

1. namaz

Potrebujemo: 1 kozarček (3 dcl) posušenega mariniranega paradižnika, vložnega v olju, lahko iz trgovine (po italijansko Pomodoro Secci), 1 žlico kaper, 2 stroka česna, 1 žlico kisle smetane in 2 žlici sladke smetane.

Priprava: Paradižnikom odcedimo olje, dodamo vse ostale sestavine in zmešamo v sekjalniku. Namaz postrežemo kot biftek, s popečenimi kruhki, sirom in drugimi prilogami. Namaz lahko pripravimo tudi tako, da zmešamo odcejen paradižnik s feta sirom, dodamo kapre ali čemaž. Namaz jemo na rženem kruhu.

2. namaz – Skuta po koroško s posušeni paradižnikom

Potrebujemo: 25 dag skute, 1 sesekljano čebulo, 2 žlici kisle smetane, sol, poper, 3 žlice bučnega olja in cele koščke posušenega mariniranega paradižnika v olju, vložnega po prej navedenem receptu ali kupljenega v trgovini.

Priprava: Prepasirano skuto zmešamo s sesekljano čebulo, dodamo smetano, sol in poper. Naredimo kupolo na krožniku in jo prelijemo z bučnim oljem. Okrog kupole položimo posušene marinirane in odcejene paradižnike. Jemo s kruhom za malice ali ponudimo ob narezkih.

Solata s posušeni paradižniki, korenjem in kislimi kumaricami

Priprava: Posušene marinirane paradižnike (iz kozarca) malo narežemo, dodamo naribano korenje in sesekljane kumarice. Vse sestavine zmešamo.

Solata s testeninami, feta sirom, posušeni paradižniki in olivami

Potrebujemo: kuhane in ohlajene testenine, feta sir v kockah, narezane posušene marinirane paradižnike z malo več olja, 5 črnih oliv na osebo in sol.

Priprava: Vse sestavine zmešamo in pokapamo z limoninim sokom. Solati lahko dodamo še tune iz konzerve in obložimo s feferoni.

Rezultati deževnega poletja

Letošnje poletje res ne skopari s padavinami, zato pa toliko bolj s sončnimi dnevi. Rezultati vremenskih dejavnikov se kažejo tudi na pridelkih zelenjave. Letos smo že zgodaj spomladi lahko začeli delo v vrtu in prvi pridelki so zelo zgodnji. Rastline so lepo začele rasti in kazalo je, da bomo letos pridelali več kot običajno, ker tudi vode ni primanjkovalo. Žalost vrtnarjem in manj pridelka povzročajo bolezni, ki se pojavljajo zaradi obilice padavin, stalne vlažnosti tal in malo sončnega vremena. Idealna pogoja za razvoj mnogih glivičnih bolezni sta relativno visoka temperatura zraka in sočasna visoka zračna vlažnost.

Največ škode je letos vrtničkarjem naredila paradižnikova oz. krompirjeva plesen (Phytophthora infestans), ki se najprej razvije na krompirju, nato pa se seli na paradižnik. Spore paradižnikove plesni se hitro širijo. Bolezen se pojavi na listih, hitro pa se razširi na plodove. Ko je rastlina okužena, moramo plodove čim prej pobrati. Na temnem mestu bodo v nekaj dneh dozoreli (lahko jih zavijemo v časopisni papir). Če je bolezen že na

Paradižnikova plesen

Fižolov ožig

plodovih, tudi takšno zorenje ne pomaga. Če okužbe na plodovih že opazimo, plodovi niso uporabni. Zaradi poletij, kot je letošnje, je paradižnik priporočljivo saditi v zaščitni prostor (manjši ali večji rastlinjak oz. tunel), ki rastline zaščiti pred preveliko vlago. Na kumarah se pojavlja plesen bučnic, ki prav tako kot na paradižniku povzroči popolno uničenje rastlin. Na fižolu sta se razširila fižolov ožig (Colletotrichum lindemuthianum) in fižolova rja (Uromyces appendiculatus). Pri pojavu oži-

ga stroke čim prej oberemo ter čim prej porabimo. Nikoli jih ne skladiščimo, ker se pege ožiga širijo po strokih tudi takrat, ko je že obran. Če so stroki na rastlinah že poškodovani od bolezni, jih zavržemo. Rja se je bolj obsežno kot v prejšnjih letih pojavila tudi na čebuli in česnu (Puccinia allii in Puccinia porri), ni pa povzročila večjega izpada pridelka. Na zeleni (predvsem listni) se širi zelenina pegavost (Cercospora apii). Okužene liste odstranjujemo, da se bolezen bolj počasi širi.

Pojav bolezni lahko preprečimo ali zatremo s kemičnimi fitofarmacevtskimi sredstvi. Ker pa je take zelenjave v vseh veleblagovnicah dovolj, tega rajši ne delamo. Rastline lahko okrepimo z naravnimi sredstvi za krepitev rastlin (pripravki iz alg, kopriv, preslice ...). Rastline so po večkratni uporabi teh sredstev močnejše in posledično manj občutljive na bolezni, zato se bolezni manj in kasneje pojavijo, težko pa jih popolnoma preprečimo.

Nataša Šink, univ. dipl. inž. agr.,
BC Naklo /Foto: N. Šink

Plesen bučnic

Listna pegavost zelene

Najbolj nori garkelj v Mozirju

Mozirski gaj je zagotovo eden najlepših parkov v Sloveniji. Včasih se pošalimo, de je otrok Volčjega potoka. Je idiličen park cvetenja in etnoloških objektov, ki ga obdajata reka Savinja na eni in potok z ribnikom na drugi strani. Že vrsto let pripravljajo tam nenavadne barvite poletne cvetlične kreacije. Te so bile v letošnjem letu ujete v tipičen slovenski vrt ali garkelj. Razstavo smo pomagali kreirati skupaj z dijaki različnih biotehniških šol Slovenije v organizaciji Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije. Vsaka skupina je prijavila projektno nalogo na temo cvetja in zelenjave. Izvedba projektne dela je potekala od 13. do 14. avgusta v Mozirskem gaju. Na tovrstno projektno nalogo so se lahko prijavili dijaki, ki so željni dodatnega znanja in

se želijo udeleževati različnih cvetličarskih tekmovanj. Tako smo združevali različne stile, fantazije, inovativnosti in si med seboj izmenjavali izkušnje in menja. Dijaki in mentorji smo si s tem načinom dela dela pridobili veliko novega znanja, ki ga bomo zagotovo uporabili pri vsakdanjem delu.

Vzporedno s projektnimi nalogami je potekalo tudi tekmovanje za pokal mozirski tulipan z naslovom Najbolj nori piknik. Fantazijsko kreacijo so tekmovalci postavljali v parku iz cvetja, zelenjave, barvite posode Cursine in odeje. S tem izzivom so se spopadle dijakinje Tiana Hozjan, Katja Kamnikar in Katja Podjed.

Sonja Jerič Štefe, dipl. ing. agr., BC Naklo
Foto: Sonja J. Štefe

Posadimo drevo!

Preden se lotimo dela, dobro razmislimo o tem, kaj pravzaprav želimo s sajenjem doseči oz. kaj v vrtu potrebujemo. Šele potem bomo lahko izbrali najprimernejšo drevesno vrsto.

Največkrat se za sajenje odločimo zaradi okrasne vrednosti in dobrodejnih učinkov v vrtu, z drevjem pa tudi najlažje vnesemo v prostor občutek trodimenzionalnosti.

Okrasnost: Drevesne vrste se med seboj razlikujejo po svoji okrasnosti. Že od daleč opazimo obliko krošnje (in včasih že po tem vemo, za katero drevo gre), ko pridemo bliže, pritegnejo naš pogled listi (njihova velikost, oblika, obarvanost). Večina drevja je najlepša v času cvetenja pa tudi na vonj ne pozabimo, nekatere vrste tudi jeseni, ko se obarvajo plodovi. Če smo pozorni, opazimo tudi lubje – pogosto je zanimivo obarvano, pri nekaterih drevesih se lušči in tako ustvarja zanimive vzorce na deblu, včasih pritegne naš pogled zaradi atraktivne razbrazdanosti.

Senca: Če se spomnimo lanskega vročega poletja, vemo, da je senca pod drevesno krošnjo prijetnejša od tiste pod senčnikom. Pri drevju moramo biti v ta namen pozorni na obliko krošnje in gostoto olistanosti, pri izbiri mesta za sajenje pa upoštevamo tudi pot sonca/sence. Drevo lahko posadimo tudi za zaščito vrta pred vetrom in prahom, včasih celo za zmanjšanje hrupa. V vrtu nam drevje zagotovi večjo zasebnost, saj lahko prepreči neželene poglede. Če ima drevo užitne plodove, z njimi privabimo v vrt ptice in druge male živali, ki morda tam najdejo tudi bivališče.

Ne pozabimo pa na možne težave, ki jih povzročajo razrasle korenine, smetenje zaradi odpadlega listja in plodov jeseni ter našo morebitno (pre)občutljivost na cvetni prah.

Matka Celar, univ. dipl. inž. agr.,
BC Naklo / Foto: M. Celar

DAN GIMNAZIJE: 16. 10. 2014

DAN POKLICEV: 23. 10. 2014

**VARNO DELO S TRAKTORJI IN TRAKTORSKIMI PRIKLJUČKI
(tečaj za pridobitev F kategorije): 22. 09.–24. 09. 2014**

OVEN
21. 3.–21. 4.

♥ Nikar ne zavirajte sebe in svojih čustev, saj potem ne morete priti do pravih spoznanj, ki so ključnega pomena za vašo prihodnost.

€ Kljub manjšim preprekam boste zadovoljni. Obeta se vam nepričakovan denar, ki vam bo prišel zelo prav in ravno v pravem trenutku.

✓ Občutek negotovosti ne bo dolgo trajal, saj ko se boste enkrat zavedali, za kaj gre, se ne bo težko odločiti.

BIK
22. 4.–20. 5.

♥ Zapletli se boste v trikotnik, čeprav si tega ne boste želeli. Čustveno boste razpeti in prijateljstvo boste postavili na tehtnico.

€ Zaradi nepričakovanih novic se vam obeta velik uspeh, zaradi katerega boste dobre volje. Tudi z nakupom boste zelo zadovoljni.

✓ Vsi ljudje se skozi življenje spreminjamo, naučimo se odpustiti in sprejemati ljudi take, kakršni pač so, ne pozabite tega.

DVOJČKA
21. 5.–21. 6.

♥ Delali boste načrte v dvoje in bili polni lepih pričakovanj. Na obzorju je tudi daljša pot. Prav nobena stvar vas ne bo pri tem zmotila.

€ V poslu se bodo kresala mnenja. Dali boste vse od sebe, tako da se lahko veselite zmage. Energijo boste imeli še na zalogi.

✓ Odločali se boste po svoji presoji in s tem marsikoga razočarali. Pomembno je samo, da ne sebe.

RAK
22. 6.–22. 7.

♥ Spraševali se boste, kako narediti naslednji korak, da bo ja vse prav. Nasprotna stran vas bo prehitela in rešila iz zagate.

€ Stari dolgovi in obveznosti, povezane z denarjem, boste končno poravnali. Bodite previdni pri svetovanju. Molč je zlato.

✓ Prišli boste na razpotje. Katerokoli pot si izberete, bo prava. Poslušajte tihi šepet srca in vse bo v redu.

LEV
23. 7.–23. 8.

♥ Tvegali boste in se končno odzvali povabilu. Čaka vas cel niz presenečenj. Kako bo potekalo naprej, bo odvisno samo od vas.

€ Naložili vam bodo veliko delovnih nalog, le da se boste tokrat postavili po robu in pokazali, kje imate prag potrpljenja.

✓ Kadar smo nesrečni, nas nihče ne opazi, sreča pa je tista, ki gre marsikomu v nos. To naj vam ne bo ovira.

DEVICA
24. 8.–23. 9.

♥ Tokrat boste vi tisti, ki se boste bolj trudili za harmoničen odnos. Partner bo le iz ozadja opazoval in čakal na vaše poteze. Naj jih bo čim več.

€ Kljub običajnim blokadam, ki so nujno zlo v vašem poslu, boste dobro razpoloženi. V septembru boste praznovali osebno zmago.

✓ Res je, da vsega naenkrat ne moremo imeti, a to ne pomeni, da so vaše želje nemogoče. Z vztrajnostjo je mogoče vse.

STRELEC
23. 11.–21. 12.

♥ Ker boste določene besede preslišali, se boste nevede izognili prepiru. V ljubezni boste upoštevali star nasvet in uspeli v svojih željah.

€ Pogovori, ki jih boste imeli glede posla, bodo uspešni, le previdni bodite pri obljubah. Denar bo, ni panike. Dobro ga razporedite.

✓ Prevečkrat ste žalostni. Iz odnosov do različnih ljudi se je treba naučiti kaj, komu in zakaj dajemo. To je vsa modrost.

KOZOROG
22. 12.–20. 1.

♥ Veliko pričakovanje se vam je v trenutku sesulo v prah, ampak ne pozabite, da je vsaka, tudi slaba stvar za nekaj dobra. Bodite strpnji.

€ Sami sebi boste kupili prav posebno darilo, saj vam bo denar, ki pride iznenada, to omogočil.

✓ Skoraj vedno ste prepričani, da morate biti sami za vse. S tem, ko boste preložili svoja bremena, boste lažje zadihali.

TEHTNICA
24. 9.–23. 10.

♥ Nenapovedano srečanje vam bo dalo veliko misliti. Imeli boste čudovito priložnost za nov začetek. Ne dovolite strahu, da vas ohromi.

€ Ker ne boste dovolili, da vas malenkosti spravijo iz tira, se vam bo projekt iztekel točno tako, kot ste si zamislili.

✓ Ravno v majhnih stvareh se skrivajo najbolj dragoceni zakladi. Poiščite jih, ni težko, le čas si je potrebno vzeti.

VODNAR
21. 1.–19. 2.

♥ Na vsak način se boste hoteli umakniti v samoto, vendar vam bo to le težko uspelo. Ljudje iz bližine bodo iskali vašo podporo.

€ Za seboj puščate težko obdobje in pred seboj imate nove izzive in projekte, ki vam spremenijo stanje v denarnici.

✓ Usodo boste končno vzeli v svoje roke. Dovolj vam bo, da vedno pobirate ostanke. Vzeli si boste glavno nagrado.

ŠKORPIJON
24. 10.–22. 11.

♥ Če boste preveč žalovali za izgubljeno ljubeznijo, ne boste sposobni videti niti občutiti nove, ki prihaja. Zato bodite pozorni.

€ Več boste morali vlagati v delovnem okolju, nasprotno pričakujte težave, ki jih boste težko uredili tako, da bo za vse prav.

✓ S tem ko vidite več metrov naprej v prihodnost, ne smete pozabiti na sedanost, ki je tudi zelo pomembna.

RIBI
20. 2.–20. 3.

♥ Že dolgo časa ste v pričakovanju in skoraj ste že nehali verjeti, ampak nekega dne se zgodi. Takrat, ko niti pomislili ne boste na to.

€ Nikar ne bodite slabe volje, ker ste izpraznili denarnico. Kmalu se obrne, še preden bi prišlo do krize.

✓ Ne upirajte se usodi, saj vam prinaša tudi lepe trenutke. Dvome odstranite in brez strahu zakorakajte v svetlo prihodnost.

**Pravilno
nameščena
čelada sega na
čelu dva prsta
nad obrvi.**

**Nezgodno
zavarovanje
otrok in mladine**

**V sodelovanju z
ZPM Lj. Moste - Polje
smo omogočili
nakup delovnih
zvezkov za otroke iz
socialno ogroženih
družin.**

Nezgodna

Za varnost
poskrbi
Kuža Pazi.

  Triglav Group

 triglav

www.triglav.si

NOVO! Deluje do **-28 °C!**

**NAJUGODNEJŠA
PONUDBA**

ČE NAJDETE BOLJŠO PONUDBO ISTE
KVALITETE, NAS KONTAKTIRAJTE,
MI VAM LAHKO IZDELAMO UGODNEJŠO!

100% NEODVISNO DELOVANJE

PRIHRANKI DO 70%

RADIATORSKO OGREVANJE

DOLGA ŽIVLJENJSKA DOBA

EKO-SKLAD SUBVENCIJA

ENOSTAVNO UPRAVLJANJE

NIZKI VZDRŽEVALNI STROŠKI

GOMON SOLAR – CENTER VARČNEGA OGREVANJA

Največja izbira solarnih sistemov, klimatskih in toplotnih črpalk na enem mestu!

Mitsubishi, Daikin, Fujitsu, Toshiba, Panasonic, Gomon Solar, Tiemme.

Strokovno usposobljeni svetovalci, garancija cen, obročno odplačevanje, EKO sklad krediti in subvencije. 100% strokovna montaža z najboljšimi materiali in strokovno kvalificiranimi monterji. Garancija, podpora, 24h servis.